

De morbo epidemico observationes ... / [Christopher Love Morley].

Contributors

Morley, Christopher Love

Publication/Creation

London : J. Gay, 1686.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/zjt3zrcw>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

C BENNET
Theatrum
Tabularum

13266

A

F. XV. b

Zim the vol

4/6

A 1100

- 1) BENNET, C
- 2) THOMSON, A
- 3) MORLEY, C. L.

Thomson complete
with two final blanks

Page
1/1

65-A-73

29987

1 Tabidorum Theobromi. Benth.

2 Alex. Thomson -

Dissertationes Medicae 1705

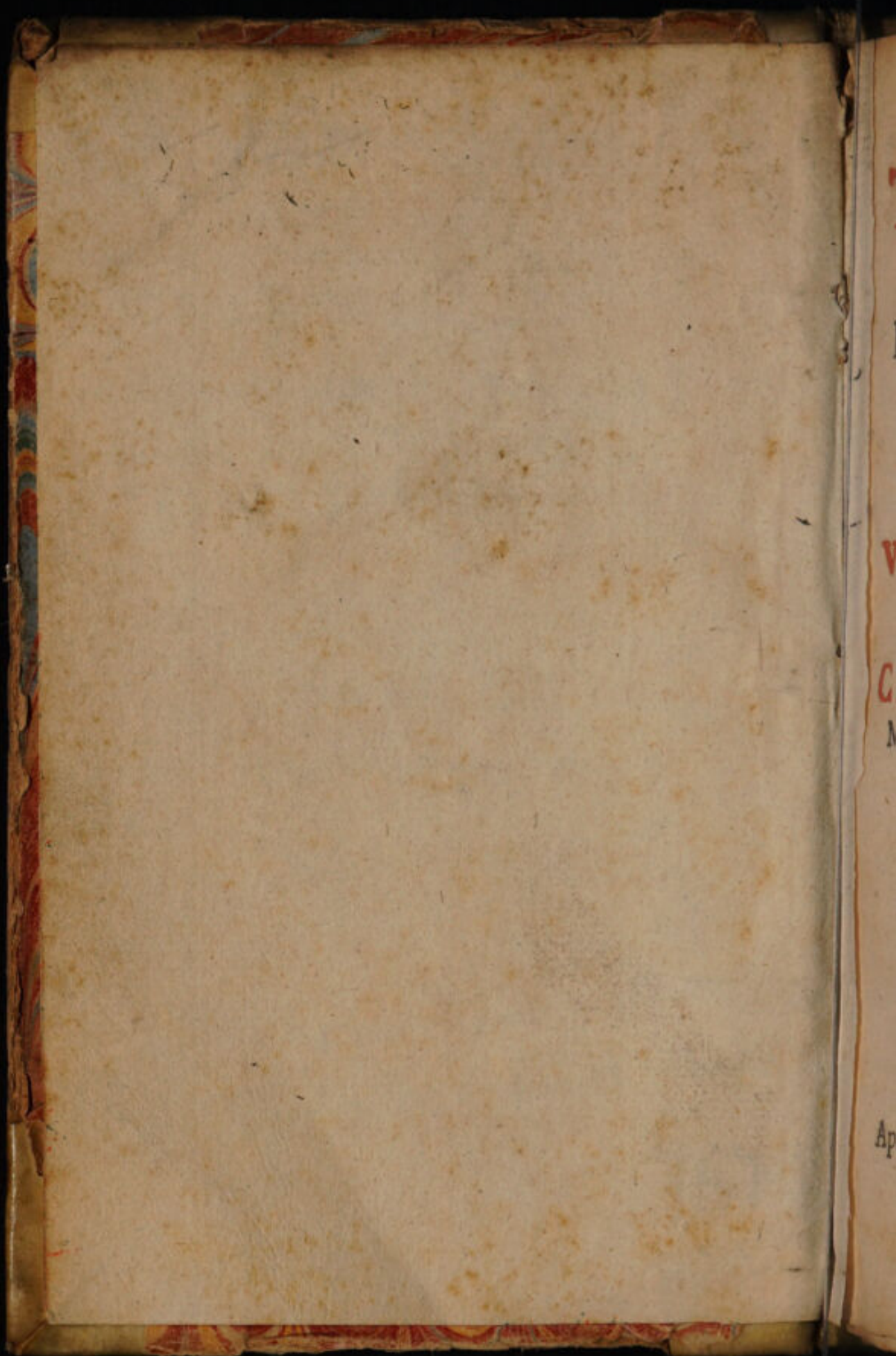
2 Christophorus Lovi Morley

De Morbo Epidemico Oculorum

Londae 1688

Paper 2/7/10

N Arrationem hanc de
Morbo Epidemico
dignam iudicamus que Im-
primatur

Joban. Michaelbawite, Praes.
Daniel Whifler, Centor.
Samuel Collins, Centor.
Thomas Allen, Centor.
Guliel. Cronne, Centor.

Jan. 15, 1680.

NArrationem hanc de
Morbo Epidemico
dignam judicamus quæ Im-
primatur,

Johan. Micklethwaite, Præses.
Daniel Whistler, Censor.
Samuel Collins, Censor.
Thomas Allen, Censor.
Guliel. Croune, Censor.

Jun. 15, 1680.

3

D E
MORBO
E P I D E M I C O
OBSERVATIONES.

Auctore *Ch. Love Morley*, M. D.

Editio Secunda.

CUI ACCESSIT

Clarissim. & Sapientiss. Viri, D. Lucae Schacht,
Medicinæ Professoris in Academia Lugduno-
Batava, fœlicissimi sæculi nostri Practici, de
eodem Morbo ad Auctorem Epistolica Nar-
ratio sanè quàm doctissima.

Cum Appendice de proprii morbi narratione.

L O N D I N I :

Impensis *Johannis Gay*, Bibliopola. 1686.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

Auctore Ch. Lud. ...

...
...
...

CUI ACCESIT

Christianus & Sapiens. Viri ...
Medicinis Professoris in ...
Ravennae, felicissimi ...
eodem Moxbo ad ...
ratio tantamquam doctrinam.

Cum Appendice de ...

L O N D I N A:
Imprints Johannis ...

DE
MORBO

Epidemico
NARRATIO.

SECT. I.

DE Morbo Epidemico, qui,
superiore anno, tam his,
quam aliis in regionibus,
imò cunctâ ferme domi-
natus est Europâ, per-
lectis, quos habeo, commentariis, ac
inde refrictâ illorum temporum me-
B moriâ

moriâ, quæ vidi, quæ audivi, quorum testis fui, quæque expertus sum, ac unâ mecum complures alii (in quibus quidem Clarissimi fuere Medicinæ Professores Leydenses, è quorum ore, consortio, verbis, observationibus, hæc magnam partem me hausisse non diffiteor) ea hujusmodi fere sunt.

I I.

De Nomi-
ne.

*The New
Disease.
New Ague.
New Fea-
ver.
New Ague
Feaver.
New De-
light : as
in Darby-
shire.*

Ac primò quidem, ut rem paulò altiùs repetam, quoad nomen hujusce morbi, certè haud alio unquam compellatum nomine audivi à præstantissimis illis viris, quàm *Morbi Epidemici*, aut, si mavultis, *Febris Epidemica*. Sic enim loquebantur inter se, sic illum nobis designabant; cum interea nec novum, nec veterem, hunc morbum appellarent, uti fit in Anglia (*The New Disease*) nec nova illi nomina adaptarent, nec Febrem indigitarent intermittentem, nec continuam, nec utramque conjunctam, quibus omnibus nominibus, in hac Insula, tam à litteratis hominibus, quàm ab aliis, eundem compellari scimus. An, quòd Febres, & Morbi Epidemici, apud nos rariores,

rariores, cum sint, quàm alibi terrarum, hinc novis nominibus, ceu nova monstra donantur? Vix equidem credo. Nam et Epidemicos hîc morbos passim generari annales libri testantur, & eorum Britanniam, quàm Bataviam, haud minus esse feracem, vel unus qui legatur, auctoritatem faciet Sydenhamius. Nec idcirco nos novarum rerum, & nominum, amatores dicemur: verùm casu id potius factum fuisse, quàm studio, censei velim. Eò quòd, sub primum hujus morbi exortum, cum illi, id est Belgæ, veteribus uterentur medicamentis, & vulgaribus, nec nova conquirerent medicinæ faciendæ subsidia, iisque facilè, & tutò, hunc morbum expugnari animadverterent, hinc nullâ suspitione erga novum morbum adducti sunt: cum nostratum nonnulli è diverso, quàm illi, majore metu percussi, dum novam adhiberent medicandi methodum, ac propterea minis fortitan felicem, novum pronunciarunt morbum, antequam veterem experirentur. Etenim ex iis omnibus quæ tam hîc, quàm in Belgio, & vidi, & audivi, idque tam præsentem, quàm supe-

Multitudo
ægotanti-
um.

riore anno, certè in eam mentem
facilè inducor, ut credam, non modò
non plures, verùm duplò forsan pau-
ciores, in hac regione, quàm illâ, æ-
gotasse homines: & tamen id ausim
dicere, non modò minorem illic hunc
morbum, verùm & duplò hîc fortasse
majorem sui concitasse admirationem.
Quid ita? Certè causam divinabunt
alii: neque enim aliam ego, præter
dictam, invenio: neque alia hîc sym-
ptomata, quàm illic, hunc morbum
habuisse, neque eadem graviora hîc,
quam inibi, extitisse, judicare possum.

I I I.

Ætas mor-
bi.

Cæterùm, quod ad ortum hujus mor-
bi attinet, erunt, ut existimo, qui ad
diversa tempora, imò qui & ad di-
versos illum annos, referant. Ac in-
terea duo, vel tria, mihi pro certo
comperta sunt. Primùm, quocunque
ille anno exortus sit, incrementum ta-
men, ac vires, & sui notitiam, ac stu-
dium, vix obtinuisse ante exeuntem
vernâ, vel etiam ineuntem æstivam,
superioris anni tempestatem, id est,
septuagesimi octavi. Deinde, illâ, quæ
hunc annum antecessit, æstate, nimirùm
anno

anno septuagesimo septimo, incredibilem pene hominum multitudinem, toto Belgio, omnibus in urbibus, ac oppidis, ægotasse, ut, certis in locis, vix septimus ille annus octavo cederet: eosque universos haud aliis pene morbis, quàm omnis generis Febribus, conflictatos constat. Igitur illius anni commentarios mihi perscrutanti nonnulla fortassè occurrunt symptomata, quæ hujusce morbi symptomatis similia possem dicere, sunt enim fere eadem: & exinde multa quispiam congerere posset argumenta, quibus eundem hunc morbum jam ante biennium in Belgio grassatum esse existimaret. Ad hæc, *Cl. Dn. Schachtius*, uti lego in pugillaribus, morbum illius anni septimi Epidemicum disertè compellavit: quod item argumenti loco haberi posset ad idem evincendum. Verùm, cum hæc ita sint, illud etiam pro certo habeo, ne ipsum quidem clarissimum Schachtium, utrumque illum morbum epidemicum pro uno, atque eodem, habuisse, cum de illâ re ne fando quidem mentionem fecerit, tot horis, tot locis, tot apud ægros, ac discipulos, quibus illum, pene cottidie,

toto anno septuagesimo octavo, de Febre hac Epidemicâ disserentem audivimus. Imò illud etiam testari lubet, nullum me unquam Medicinæ professorem Leydensem, nullum illius urbis medicum, vel Chyrurgum, nullum facultatis Medicæ studiosum, hominem denique vel fœminam, inter Batavos, nullam audivisse, qui posterioris anni morbum cum priori compararet, vel eundem esse diceret. Ut id mihi singulari prorsus admiratione dignum videretur, si ea fuisset vel hominum opinio, vel Professorum, in Belgio, & tamen ego tam assiduus illorum comes, quàm qui maximè, illam nunquam hisce auribus haussem. Maneat ergo ratum, atque fixum penes animum meum, aut hunc morbum, de quo hîc agimus, Epidemicum, illo anno superiore septuagesimo octavo exortum esse, aut certè, quod ego nullatenus fieri posse concedam, illius originem tot Medicinæ lumina latuisse.

Ortus non
ante an.
1678.

I V.

Jam vero propius aliquantulum ut ad illius originem accedamus, id quod etiam & ad magni illius viri, Schachtii inquam, honorem pertinere, & magni alicujus ponderis, ac momenti, auctoritatem habere, & magnopere, quæ à me dicta sunt, de ortu hujus morbi, stabilire posse videtur, equidem memini, sub vernum tempus superioris anni, id est, septuagesimi octavi, cum frequentes illius latus stiparemus in Nosocomio, cum nos de hoc morbo, nihil tale suspicaremur, cum ille totus esset in exponendis ægrotorum morbis, sæpe illum, non semel; non bis, aut ter, sed multoties; non obscure sed distinctè, ac clarè; insignes de illius ortu, tanquam de magno imminente malo, nobis prædictiones fecisse. Eas ille, & a ventis tunc quidem spirantibus, & à similitudine hujusce morbi cum aliis, & à Scorbuto nusquam non dominante, & ab insolitis nescio quibus aliis deducebat signis. Idque pro eâ, quâ in prænoscentis morbis, prorsus antequam oriantur,

Prædictio
Schachtii
circa hunc
morbum:

insigni præditus est facultate. Ita enim constat, non nunc primùm, verum multis temporibus multa illum de exortu morborum, multa de natura illorum, non pauca de eventu, multò antequam evenirent, non solùm in illa urbe, verum etiam alibi locorum, singulari cum laude, ac veritate, prædixisse. Id quod eximiè præstitit in hoc casu. Prorsus, ut mirari virum, & dicta illius subeat, quoties recorder. Ita enim distinctè loquebatur de hoc morbo, ita naturam illius depingebat exactè, ita certò de illius adventu pronunciabat, ut nemo esset illorum, qui audirent, quin ejusmodi calamitatem adfuturam indubitatè statueret. *Videbitis, aiebat aliquando, si hac tempestas diutiùs perseveret, hunc annum fore similem illi anno 69, qui tam calamitosus fuit huic urbi.* Deinde, *pro certo habete, Domini mei, dicebat aliàs, multa me videre, que magnum aliquod nobis malum, hoc anno, prænuncient.* Item, *observate, Domini mei, horum morborum genium, observate tempestatem hanc, attendite ad querelas Scorbuticorum, videbitis iterum Febres Scorbuticas, & satum annum redeuntem 69.*

Rursus:

Epidemico.

9

Rursus : Si quid ego de morbis conjecturari possum, & multa soleo conijcere, erit hic annus ferax morborum; ac utinam nobis non redeat ille annus 69. Rursus alibi : sic vix ulla Febris, vix ullus morbus, est, qui non symptomata Scorbuti nobis hac tempestate exhibeat, ut revera verendum sit, ne annus 69 nobis hoc anno redeat. Atque hæc ille proloquutus est decimo tertio Junii. Item alio die : Scorbutus aggravat, & si hac tempesta adeo calida perseveraret, ego valde metuerem huic urbi à morbo Scorbutico contagioso, uti anno 69. Item, Hæ tertianæ sunt, inquit, Scorbuticæ, & fere similes iis, quæ anno 69 grassatæ sunt, licet mitiores. Hæc ille, & hujuscemodi sexcenta alia, per eos dies proferebat. Ex quibus facile videtis, & quid ille de hoc morbo senserit, nimirum totum fuisse Scorbuticum: & quàm ne per somnum quidem cogitarit de ortu hujus morbi, de quo nunc agimus, ante æstatem anni 78.

V.

His ita dictis de ortu, de appellati-
 one, de præfensione circa hunc mor-
 bum, hinc porro progrediamur ad il-
 lius symptomata, si quo pacto possu-
 mus, enarranda, cæteraque dicenda,
 quæ supersunt. Veruntamen illud
 quàm sit difficile, nemo est, qui ne-
 sciat, qui hunc morbum probè nove-
 rit. Etenim, si quis unquam extitit,
 & varietate, & multitudine, sympto-
 matum insignis, hic morbus certè fuit.
 Ut nihil nunc dicam de gravitate eo-
 rundem, quæ aliis in hominibus ma-
 jor, aliis minor, nonnullis etiam læ-
 thalis fuit. Ac multitudo symptoma-
 tum huncce morbum Scorbuto planè
 non dissimilem fecit, varietas vero
 sibi ipsi absimilem reddebat, adeò ut
 quot homines, pene tot morbos esse
 diceres, & exinde Scorbuto esse simi-
 liorem. Etenim Scorbutum, & cla-
 rissimus ille vir Schachtius, & sapien-
 tissimi alii homines, his temporibus,
 sic solent describere: *Est Syndrome va-
 riorum, & gravissimorum Symptomatum,
 quorum alia in aliis hominibus, neque vero*
omnia

omnia in omnibus, reperiuntur : Post quæ verba adjiciunt longam recensionem symptomatum, quæ visuntur in Scorbuto, præcipuorum. Prorsus ita vix contigit videre, in hoc morbo, duos homines eodem modo laborantes. Et tamen, in tantâ diversitate querimoniarum, eundem morbum, vel potius eandem morbi causam, facile posses agnoscere; vel quòd hæc iisdem cederent remediis, vel quòd cum dissimilitudine symptomatum similitudo tamen aliqua esset conjuncta. Sicut, si cum Scholis concedatur loqui, sanè *uniformiter difformiter* universos ægro- tasse, dici possit.

V I.

Ergo in plerisque morbus erat e-
 jusmodi. Primum Febre corripie-
 bantur homines. Ea verò febris, ut
 plurimum, principio morbi, tertiana
 fuit, aut simplex, aut certè duplex,
 quamvis hæc quidem paucioribus inse-
 derit, quàm illa. Accedebantque &
 frigus, & sitis, & cætera, quæ in ter-
 tiana reperiri consueverunt symptomata.
 In incremento vero morbi, Febris, ple-
 rumq;

Morbi
 Principi-
 um.

Incremen-
 tum.

rumq; continua erat, & ex genere putridarum. At ex facili rursus fiebat intermittens, & vel tertiana Febris, vel cottidiana, vel duplex tertiana, vel hemitritæa, vel alterius generis, vel planè ἀτυπῶς, & quæ nullum nec recurrendo, nec exacerbando servaret ordinem; cùm alii homines cottidie, vel alternis diebus, stas exacerbationes paterentur. Atque his temporibus, quæ dixi, tam principii, quàm incrementi, utique non difficillima fuit curatio, sive ab initio Febris intermittens, sive continua incubisset, sive, post hanc, intermittens iterum exciperet. Ubi autem status accessit, cuncta ea pejora fiebant. Siquidem & curatio ipsa longè difficilior reddita est, & continua Febris, quæ occupaverat, in plures abibat dies, quàm antea, & huic Aphthæ sæpenumero supervenire, & alia pessima videbantur. Cumque continua se inclinaret, intermittentem nihilominus accersire, fere qualem dixi, eamque pejoris, quàm quidem antea solebat, indolis. Is status obtigit, ut opinor, de mense *Novembri*, vel certè ante *Octobrem* exeuntem. Neque diuturnus admodum extitit.

Status.

Morb.

Lymphi.

111.

Morb.

Lymphi.

ritit.
se rem
Febre
his qu
is hal
gerun
greisâ
pas:
homi
morb
tata
dend
bet e

Ita
gravi
Quid
dam
bilis,
more
Maxi
pia tu
eius,
fed
bilis
diit.
dibil
fuere

titit. Cæterum sub hyemem manifestè Declina-
 se remittere, tandemque quartanas in^{tio.}
 Febres descisere, malum cœpit. Ex
 his quædam suâ sponte, nullâque pri-
 us habitâ adversâ valetudine, conti-
 gerunt: quædam Febri quidem præ-
 gressâ, veruntamen post longum tem-
 pus: quædam verò continuò post hanc
 homines invaserunt. Atque hæc de
 morbi quidem temporibus diversis no-
 tata sunt: nunc ad symptomata acce-
 dendum est, quæ communia fere cuili-
 bet ex his extitere.

V I I.

Itaque vomitûs aderat in plerisque
 gravis; in aliis verò id ipsum deerat. Sympto-
 Quidam bilem, quidam pituitam, qui-^{mata præ-}
 dam alios humores, alii unum genus^{cipua.}
 bilis, alii aliud, nonnulli omnes hu-
 mores permixtos vomitu excernebant.
 Maximèque bilis vitellina inter princi-
 pia hujus mali: deinde in incremento
 ejus, aut etiam statu, utique non hæc,
 sed æruginosa, vel porracea, id est,
 bilis ab acido humore depravata, pro-
 diit. Circa præcordia cuncti incre-
 dibiles fere angustias patiebantur:
 fuère tamen ex his qui leviùs, & qui
 nullatenus

nullatenus angebantur; fuere, qui
 nec respirare, nisi ægerrimè, nec
 quiescere, nec uno loco jacere po-
 tuerunt. Dolebat in multis ho-
 minibus caput: cæterum in aliis id ip-
 sum minimè malè habuit, aut certè
 leuiùs, aut nisi certis intervallis, aut
 certo, vel incerto, tempore paroxis-
 morum. Vigiliæ, & sitis, & inquietu-
 do, & jactationes, hæc quidem u-
 niversos fere affligebant; quamquam
 nec deerant, in quibus illa incommo-
 dum non afferrent, & vel omnia abes-
 sent, vel unum, vel plura. In multis
 cita alvus: in multis adstricta eadem:
 His præcipuè quibus initio Diarrhœa
 non erat: quibusque fluebat, eadem va-
 rietas excrementorum, quæ vomitûs,
 apparuit, quæque in omnibus sympto-
 matis. Utraque autem rejectio, vel
 ab initio, nonnullos exercuit, eâ ra-
 tione, quâ qui cholera laborant.
 Quòdque maximè mirum censendum
 est, hi & faciliùs morbum ferre, &
 multò celeriùs ab eo liberari videban-
 tur. Artuum dolores, & lumborum,
 & abdominis, & totius corporis, & hi
 aliquando certâ sede fixi, aliquando
 instabiles, & vagi, complures divexa-
 bant,

bant, quamvis non item alios, nec eadem gravitate. Hæmorrhagiæ in multis periculum attulerunt, incipiente in his, in illis verò desinente morbo, sive è naribus, sive è pectore, & aliunde. Lumbricis item multos exercitos constat, & hos excrevisse, tum viventes, tum mortuos, tum per alvum, tum per os, quosdam inclinante jam morbo, quosdam consistente. His accedebant tormina, quæ multos quoque graviter habuere, quamvis vermes non prodirent; cum in aliis nihil tale. Fames nulla, & appetentia cibi penitus prostrata, magnam partem hominum tenebat, quæ quoque, mutato morbo, in his facile instaurari visa, in illis diutius perseverare. Sputatio in multis multa, diu gravis, imprimis his, qui in quartanam Febrem evadebant. Quin & aliis, jam inde à primordio adversæ valetudinis.

V I I I.

Vertigine autem tentari, & in or- Plura Sym-
 bem agi caput, præcipuè convalescen- ptomata.
 tum, tam erat commune symptoma,
 quàm quòd maximè, quamvis semel
 dixi, nullum signum, in hoc morbo
 extitisse

extitisse constans, & perpetuum. Symptomata, quælia Scorbuticis in-
 esse solent, frequentes ad eò vexabant, ut clarissimus Schachtius non dubita-
 rit, morbum Scorbuticum pronunciare. Veruntamen, hæc si non essent, nihil
 Scorbuto similis, quàm morbi inconstantia, & varietas symptomatum, &
 eorum in aliis, atque aliis, dissimilitudo perpetua. De cætero, complures
 citò Scorbutus invadebat, & huic se morbo jungebat, in multis præire
 visus, at in hominibus non paucis, hic in Scorbutum desciscere. Inseque-
 bantur tumores pedum oedematosi, morbo declinante, & inflatio totius
 corporis, & in quibusdam hydrops ascites, & in aliis nihil horum. Quam-
 vis pauci evaderent sine languore magno, & diuturno. Ac ventris qui-
 dem distentio diu quibusdam manere, post morbi recessum, nec ita promptè
 auferri, sive suâ sponte, sive Magisterio aliquo, commotâ alvo, visa est.
 Attamen, si flatu prodibant, ab his quidem illa anxietas, quam dixi præcipuam
 fuisse in hoc morbo, minor aliquantò fiebat. Inter hæc, communis erat
 plerisque pulsus, & exiguus & imbecillis,

cillis, & celer, & frequens. Commune quoque frigus inter initia febris; his quidem nec grave, nec longum; illis autem utrumque. Calor-que insequutus est, quibusdam mitis, & tolerabilis; in quibusdam ariditatis sensum, & vehementem acrimoniam ostendens. Quibusque hæc incidebant, ii tum crebrius spiritum ducere, tum difficilius, tum, ob anxietatem insignem, uti canes, anhelosè. Notatumque est, qui potionem liberaliter ingererent, majoribus anxietatibus premi. Nec satis erat rejecisse, quò angustia decederet. Quin etiam vires usque eò interciderunt his, vel illis ægrotantibus, ut post biduum, tri-duumve, in lectulo se commovere non expeditissimè possent. Idque malum, quemadmodum supra posui, tardissimè restitutum est. Denique color multis, qualis mortuorum esse solet; mansitque nonnullis post morbum, quàm diutissimè illud signum.

I X.

Morbi ge-
nius.

Cæterùm nihil inconstanti morbo admirabilius. Itaque, in his, facillimè extundebatur; in illis, non nisi difficillimè. In quibusdam intra quatuor, vel septem, vel etiam quatuordecim, expiravit dies: cùm in quibusdam aliis vix totidem dierum septimanæ, vel menses, curationi satis essent. Fuère, qui levissimo epoto medicamento, vel Vomitorio, statim sublevati sunt: fuère & qui incassum cuncta artis præfidia adhibuère, tametsi centies repetita. Nonnulli certam morbi typum, & notum aliquod febrium genus, perpessi sunt; nonnulli per incerta omnia affligebantur. Quidam fœliciter, curato morbo, evadebant: quidam, eo non minùs fœliciter sublato, relabi tamen. Ex his quidam semel recidivam faciebant, quidam multoties, quidam brevissimis intervallis à morbo, quidam longissimis. Quidam non tam relabi in eundem, quàm eundem morbum de novo pati videbantur. Alii nec ad sanitatem accedere, nec relabi; sed, ut cursores equos, sic de die in diem morbos

morbos mutare deprehensi sunt. Ex
 his certi, quibus ab initio febris con-
 tinua fuit, ab eâ descivere in tertia-
 nam; & abhinc in tertianam duplicem;
 deinde in cottidianam; dein rursus in
 tertianam; & ab hac postremo in quar-
 tanam. Quæ & ipsa tollebatur, & re-
 dibat; & sæpius abitum simulans, rur-
 sus emergebat; & duplex cum esset, in
 simplicem; & simplex in duplicem,
 evadebat. Alii verò, quibus inter
 initia tertiana febris incubuit, primùm
 facile sanabantur: utique certi etiam
 sine medicamentis: in tuto se existi-
 mabant: res proinde suas, ut ante,
 agebant. Sed hi gravissimè postea
 periclitati sunt, morbo non solum re-
 deunte, verùm etiam in pejorem con-
 verso. Alii simplici correpti tertianâ,
 mox in duplicem, vel continuam fe-
 brem; vel cottidianam; decidebant:
 & hinc rursus in simplicem; & subinde
 in incertam, & erraticam; & non
 pauci in lentam, commigrabant.
 Commune multis fuit, aphthis erum-
 pentibus, febre statim levare. Aliis,
 ne id quidem profuit; & hi de vita
 periclitabantur. Quidam iterum, &
 tertium, aphthas, nec leves eas quidem;

sed quàm maximè confertas, & graves experiebantur. Quidam nullas; vel omnino paucas. Multi febre sublevati haud idcirco morbum exuebant, sed imbecillitate virium diutinè laborabant, & vertigine tentabantur. Et qui veteres morbos experti fuissent, in eos confestim ibant, quales erant Ischias, & Podagra, & Arthritis, & Scorbutus, & Lippitudo, et dolor capitis, et innumera hujuscemodi.

An defini-
ri possit?

Ac satis multa diximus de Symptomatis. Neque interea cuncta me retulisse arbitror. Neque quenquam mortalium id nisi ægerrimè præstare posse, ut cuncta commemoret, quæ singulis hominibus evenere in hoc morbo. Itaque ex infinitis propemodùm pauca selegimus, quæque maximè fuere conspicua, et vulgaria, et in multis cognita, et perspecta. De iis quæ rarius contigerunt, et non nisi paucis hominibus, nihil omnino dicentes, cum id infiniti sit laboris. Sed neque tertia pars illorum, de quibus retuli, in plurimis, incidebat: et in

his

his plura, in illis pauciora, eveniebant: & in quibusdam omnia, quæ supra posita sunt, & cō amplius: & nullum aliquod Symptoma omnibus perpetuum fuit: et quisque nova sibi non rarò signa adsciscebat, quæ in aliis neutiquam apparuere. Prorsus, ut, in tanta varietate, notam aliquam morbo huic inrere, et ea dicere, per quæ à quibusvis aliis discerni posset, siue recentibus malis, siue vetustioribus, qualia signa Pathognomonica Græcis appellantur, pene impossibile videri possit. Utiq̃ue enim illa signa, neque sola, neque certâ multitudine, finiri posse, ex dictis constare debet. Ac proinde hunc morbum, neque propriè definitionem, ut quædam ægritudines, neque descriptionem, nisi difficillimè, ut Scorbutus, & quædam aliæ, sustinere. Verique simile est, quod initio dixi, & à clarissimo Schachtio pronunciatum est, huncce morbum *intus*, & *in cute*, ut ita loquar, Scorbuticum fuisse. Non solum, quòd, inter initia, infinitus populus de Scorbuto conquestus est, & utriusque communia fuere symptomata complura: verum etiam propter

rea quod nullis legibus circumscriptus
omnia tam constanter habuerit alia,
atque alia; & neque finitione se, ne-
que descriptione, comprehendi pate-
retur.

Quae signa
maximè
commu-
nia.

Hæc cum ita se haberent, fuere ni-
hilominus conjecturæ quædam, quæ
morbum istum, utique ab initio pro-
derent, notumque omnibus facerent,
ipsum, non alium, esse, ne anceps ju-
diciū Medicorum esset. Seu quia
illa signa eo modo affligebant, quo qui-
dem vix alias: seu morbi frequentia
suspicionem faceret: seu naturâ ipsius,
& more, indicia sui non obscura præ-
bent. Idcirco igitur ex omnibus, quæ su-
pra retulimus, si qua aliis alia com-
muniora, hæc certè maximè fuere.
Fere autem illa contingebant; & in
paucis visa sunt abesse; & si unum,
non tamen omnia. Nausea, vomiti-
ones graves, angustia circa præcor-
dia, gravitas membrorum omnium,
& lassitudo, vertigo, vigilia, sitis,
jactatio, languor recedente morbo,
& quæ his similia sunt. Quamquam
hæc

hæc posteriora & in omni febre possint contingere, & propterea hunc morbum vix patefacerent. Illa tamen, quæ primò posita sunt, vomitio, & nausea, & angustia, & lassitudo, & dolores, adèd visa sunt omnibus esse communia, ut nulla magis, & inter initia hujus morbi pene sola illum nobis commonstrabant. Procedente morbo, mutabilitas ejus ipsius, vel pertinacia, & frequens recidiva, & in alios, atque alios, morbos commutatio, & longa imbecillitas, & vertigines, illa verò nullum dubitandi locum relinquebant, in quibus existerent. Nam, quòd maximè mirum videri possit, in quibusdam cita sanitas, in quibusdam eadem non nisi tardè consecuta, indicia hujus morbi pene paria fuere. Igitur, cum hæc nisi post tempus aliquod in conspectum se non darent, ac interea maximè referat, quis morbus sit, à principio medicum cognoscere, neque vomitiones illæ perpetuò adessent, certè vel solæ restabant angustia præcordiorum, quæ Medicos ceu manuducerent ad istius morbi cognitionem, vel pigrities, & lassitudo, artuumque dolor, vel penes men-

tem Medici iudicium omne ce-
rat.

XII.

Urinæ.

Ac miretur fortasse quispiam, nul-
lam, inter hæc omnia, urinarum nos
mentionem fecisse. Sed in promptu
est respondisse, illas adeo fuisse vari-
as, uti fere fit, & instabiles, ut ex illis
nulla certa ratio haberi potuerit. Ne-
que mirum, siquidem & pulsus ipse,
& typus febris, & idæa valetudinis hu-
jus, tales quoque fuere. Ceterum u-
rinas Scorbuticorum similes, nullus
non centies vidit. Et si quis alius, hic
color, & consistentia, & hæc conten-
ta, maximè fuere familiaria. Si illa
non erant, utique, in aliis, rubri
coloris, & ardorem præ se ferentes,
ab initio adversæ valetudinis, & cras-
siusculæ tamen erant. Quibus osten-
sis, mox intra se turbari, & sedimen-
tum copiosè detrudere, videbantur.
At, in aliis, id ipsum sine mōra obti-
git, ut quàm minimè pellucerent, sed
simul ac emissæ essent, aut turbidæ,
aut turbatæ lymphæ, colorem refer-
rent. Neque crudas, quas vocant,
urinas.

urinas, aut quas tenues, & aquæ similes, nisi in perpaucis, notare licuit. Neque concoctionis signa se rarò exhibuere; sed, relabentibus iisdem, minùs tutò fidebatur. Par quoque ratio fuit signorum, quæ colliguntur ex lingua, de quibus pariter neque Lingua. verbum fecimus, neque certam observationem instituere, ut opinor, quisquam valuit. *Insignia* quiniuo *Delphensia*, quod genus signi in pessimis numeratur in Hollandia, nullam certitudinem conjecturando præbuere. Sed in quibus visâ sunt adesse, quod non rarò incidit, interdum malum eventum, interdum verò contrarium, præfagire solebant. Non minùs quàm linguæ reliqua signa, de quibus dicere supervacuum esse existimo. Idemque dici deberet de Crisibus, nisi quòd hîc locorum has multi propterea minùs curant, quòd minùs utilem existimant illarum observationem, quòd tamen falsissimum esse constat: nimirum, in quamplurimis, & incertas, quoad tempus, & infidas, quoad spem, & non tutas, quoad eventum, extitisse. Visi tamen ægri fuere, quibus perfectæ *Crisis*, ut vocant, & citam

Quinuo
Delphensia
Insignia

Crisis:

tam solutionem à morbo, & securitatem omnimodam præstiterunt. Vili è converso, quos eadem graviores suo tempore, id est, quarto, septimo, undecimo, quartodecimo die, extinxerunt. Veruntamen, ex omni genere Criseôn, nullum notare licuit, quod quidem huic feбри esset proprium, ac constans. Usque adeò morbus iste per incerta omnia ferebatur, ut si inconstantiam ipsam, depingere, morbum tamen hunc non idcirco liceret.

X I I I.

Quinam
præcipuè
correpti.

Sed ne hoc quidem, quamvis diligenter requisitum, annotare licuit, quod genus hominum malum istud præcipuè, inter reliquos, afficeret. Satis enim constat, quosdam morbos etiam Epidemicos, his hominibus magis, illis minùs infestos fuisse. Deinde certos sceminis, certos pueris; alios ætati huic, quàm illi, plus nocuisse. Itaque, ante decennium, cum febris huic similis Epidemica, cujus ante mentionem fecimus, urbem Leydam depopularetur, divites, & splendidas

didas personas, pene omnes, è vivis abstulit; reliquis parcebat: Ut è septuaginta viris rem publicam administrantibus, vix omnino duos superstitites esse siverit. Ast in hoc malo nihil simile. Æquè enim divites cum pauperibus, viros cum fœminis, æquè omnem ætatem invadebat. Nullumque discrimen ægrotantium dabatur, seu hanc, seu illam, vitæ conditionem sustinerent. Cæterum dissimulandum non est, quosdam non defuisse, qui pueris, ac infantibus, quam reliquis, hunc morbum benigniorem fuisse crederent; id ipsum tamen aliis negantibus. Ac inter civitates Belgicas, quæ populo, ac frequentia hominum, cæteris antecellunt, paulum initio discriminis animadversum est, utra magis laboraret. Ut eadem gravitate pænæ simul Amstelodamum, & huic proximam splendore Leydam, æquè Hagam Comitum, ac Roterodamum, non minùs Harlemum, quam Delphos, uno tempore affigere videretur. Attamen hand ita multò post patuit successu, urbem quidem Leydam paulò minùs reliquis laborasse. Præcipuèque ille rumor percrebuit,

Quæ Urbes.

Ruri, an
in urbe,
pejus fue-
rit.

buit, quòd hîc pauciores, quàm in illis locis, vitâ decederent. Quod nihilominus & numero Medicorum, & horum quoque præstabilitati, jure posset attribui. Nihil item initio discernere concessum, ruri salubrius habitaretur, an in urbibus, cùm in minoribus oppidis, ac pagis, non minus gravem tempestatem hanc experirentur homines rustici, quàm cives. Nunc tamen illam opinionem invaluisse video, quæ multò perniciosius hoc malum in agris, quàm intra muros, extitisse ferat. Quin etiam longè plures inibi diem obiisse. Quod, utrum ad defectum Medicinæ referendum sit, an aliam ad causam, ignoro. Credibilius tamen est, ubi Medici defissent, ibi necessario plures desiderari debuisse.

X I V.

An ma-
lignus ex-
iterit.

Inquisitum quoque est in malignitatem morbi. Multis, ut in Angliâ, eum malignum prorsus constanter appellantibus; aliis, in quibus erant Leydenfes, eam vocem vix unquam usurpantibus. Ac de malignitate quidem,

quidem, in utramque partem disceptari posse video. Itaque in primis definiendum esset, in quo illa consistat: sic enim citò rixa conquiesceret. Neque enim omnis morbus, qui acutus, est quoque malignus: neque is, quo infinitus populus corripitur: ut neque, cum quis morbus difficilè sanatur. Itaque ab optimis Authoribus, in quibus quidem Schachtium, clarissimum virum, esse volo, de malignitate sic statuitur. Scilicet, ut is solùm morbus ex hoc genere habendus sit, qui protinus ab initio adversæ valetudinis, id est, secundo, tertio, quartòve die, summopere vires prosteruat, ut ægrum mori putes. Qui interea morbo congruentia minimè habeat symptomata: ut, si hæc pauca, & nullius fere ponderis, ille vehemens sit, aut contrario modo, hic fere contemnaendus sit, illa verò & fortissima, & maxima, ingruant. Qui sæpe homines inexpectatò rapit, delusâ spe, & promissis Medicorum. Qui remediis, optimâ lege præscriptis, nullatenus obtemperare vult. Vel qui ignotus penitus est, & ob id novis rebus iadiget. His illi, & similibus, morbum

morbum malignum circumscribunt. In quo quis non videt, eum à pestilenti morbo, aut etiam peste ipsa, nihil nisi gradu distare, & fortasse numero occisorum. Id quod iidem clarissimè profiteri solent, cùm, manentibus signis, quæ posita sunt, pestem dicant, inter initia, plures tollere correptos, quàm quibus parcat, morbus autem malignus plures sinat evadere, quàm quos rapit.

X V.

Quibus de
causis qui-
dam ne-
gent.

Hactenus reperitur doctrina, quæ de morborum malignitate traditur. Ergo illi sapientiæ professores, cùm ultra hos cancellos progredi nollent, notam illam propterea minimè huc adsciscendam judicabant. Perspiciebant enim, si vera illa signa sunt malignitatis, ex his, ne unum quidem, huic malo convenire. Nam neque vires tantopere ceciderunt, inter principia morbi, ut protinus ægris metuerent, quamvis imbecillimæ in quibusdam essent. Neque symptomata, vel morbus, adeò graviter incubuerunt, ut inter se vix congruerent. Neque
subitò

subitò tollebantur homines. Neque ullo tempore auxiliis non facilem, & obtemperantem, se malum ostendit. Nec, quod initio dixi, ad nova confugiendum fuit remedia, cum veteribus egregiè pugnassent. Quæ quidem omnia, tum ex iis, quæ dicta sunt, hætenus, tum ex his, quæ dicentur, constare possunt. Nam, quod ad remedia pertinet, dicendum id sæpius est, vix ullo tempore morbum fuisse cognitum, præsertim ex genere Epidemico, qui facilius medicamentis omnimodis cederet, veteribus scilicet, optimisque, & præstanti quâdam arte præscriptis. Id ni ita fuisset, fieri certè nullo modo potuisset, quin, uno tempore, innumerabilibus laborantibus, multò plures periissent, vel potius infiniti mortales. Et tamen in urbe Leyda, frequentissimâ, ac maximâ, cum ad summum gradum invaletudo pervenisset, cum nulla domus sine ægro esset, aut etiam pluribus, cum ingens Medicorum manus, quæ in illa urbe, utpote florentissimâ Academia, nunquam defuit, vix, ac ne vix quidem, tot ægris invisendis par esset, liquidò constitit omnibus ex
censu

censu capulorum; in quos singulos tri-
 butum ibi publicum penditur, nume-
 rum morientium intra septem dies vix
 vigesimum attigisse supra consuetam
 obire multitudinem. Id quod, per
 eos menses, propemodum quotannis,
 adultâ æstate, etiam cum sani sunt ho-
 mines, solet contingere. Quin is quo-
 que numerus brevi tempore minui, et
 intra paucissimas septimanas dierum,
 in pristinum censum redire visus.
 Quòd si Amstelodami, ex eodem cen-
 su, multò plures solito, quam Leydæ,
 diem suum obière, prorsus id attribu-
 endum erit, vel frequentissimo popu-
 lo, vel exterorum hominum multitu-
 dini, vel projectæ conditionis plebi,
 quæ maximis in urbibus perpetuò mag-
 na sanitatem despiciatui habet, vel pau-
 citati Medicorum præ Academia, vel
 imperitiæ eorundem, et audaciæ, in qui-
 bus sunt Empyrici, quorum quidem
 inibi permagna vis est, vel militibus
 ex castris redeuntibus, vel caritati
 Medicorum, majora, quàm alibi, sti-
 pendia exigentium, ex quo factum,
 ut complures ne opem quidem illo-
 rum poscerent. Etenim has omnes
 causas, et eò plures, in civitate con-
 fertissima

fertissima dari constat. Quæ cum ita essent, quantum fama percrebuit, vix centeni, bisve centeni homines, nec nisi paucissimis octiduis, ultra numerum solitum, è vivis excedere comperiti. Quod etiam sine Epidemia, vel morbo maligno, evenire potuit. Neque enim id rarò in illa urbe, per æstatem, præsertim solutis castris, contigisse audio, nihil interea populo, nec utique Medicis, de peste, vel malignâ valetudine sollicitis.

X V I.

Igitur cur malignitatis notam illi morbo inurerent, qui solito plures de medio minimè tollebat? At, dicit quispiam, curatu erat difficillimus. Mendacium, ingens. Satis enim constat, innumerabilem plebem, vel sine Medicinâ sanatam esse. Et remediorum virtus tam efficax ubique fuit, ut illam nemo sine admiratione adspiceret. Ut dicerent, per id tempus, juvenes Medici, quique etiamnum studiis inhærerent, se nullo optabiliore anno potuisse ad artem faciendam accedere. **L**ucrum enim, & famam, **D** facili

Objectionum solutio.

facili negotio se comparaturos: nec, ob numerum ægrotantium, defuturos clientes; nec, propter morbi modestiam, sese à calibus timere. At redibat morbus, & protrahebatur, & longam imbecillitatem à tergo relinquebat, & alios quoque morbos, & hi subinde alios adsciscabant. Quæ omnia nos supra quoque fassi sumus. Verum id est: veruntamen dicam de singulis. Ergo *redibat morbus*. At ne media quidem pars hominum, nec fortassis tertia, nec quarta, id ipsum experti sunt. *Protrahebatur*, dicis. At, tibi dico, in paucis: quos item nullo tempore remedia non juvabant. An si una febris quarto, alia septimo, alia quartodecimo, alia vigesimo die solvatur, hæc, quia protractior, propterea maligna dicenda? Ego potius malignam existimarem esse, quæ quarto, vel septimo, ægrum contra vim remedium eripiebat. Huic verò notam malignitatis demerem, vel ob id ipsum, quòd in longitudinem abiret, & vim Medicinæ perferentis. Ab illa enim fieri putandum, ut morbus moram trahat. Nam nisi vel Medicinæ, vel naturæ ipsius, auxilia adjuvarent,

varent, quì fieri posset, ut non omnes morbi citò perimerent? Ex his apparet, in quibus protractior fuit hic morbus, non propterea malignitas exitit: sed nec idcirco difficilis curatu fuit, quòd in paucis id eveniret: & in his quoque auxiliorum efficaciam malignitatis absentiam testatam esse. Attamen imbecillitas virium, & vertigines, & similia, diutius perseverare visa. Fateor. Sed in iis vel præcipuè, qui Medicos, & medicinam ipsam, præpropere dimittebant. Et hæc mala, seu per se, seu faciliore, cum eos revocassent, tollebantur. Nec, in paucis, illa ipsa contemnebant Medici, tum vitium aëris, tum morbi genium, causantes. Nec ullis fere periculosa erant. Ergo quæ tam magna in his malignitas subest? Morbos alios, inquis, reiinquebat. Sed qui nec difficilè tollebantur, nec periculosi existerent. Quid in hac re malignitatis invenis? Omnino si iis esset difficillima curatio, & hæc periculosissima, possem ego tecum malignitatem suspicari. Nunc, cum hæc omnia abessent, in alia omnia eo. Curati alios adfersebant. Veruntamen quos eadem fa-

cilitas curare videbatur: quibusque nihil plus malignitatis inerat, quam qui præiverant.

XVII.

Ulterior
solutio.

Breviter dicam. Hi, quos diu alius ex alio morbo trahebant, pauci fuere præ numero ægrotantium. Fæquæ omnes, & cachectici, & invalidi. Quodque notare dignum est, tum id accidebat in plerisque, cum mens integrum, aut eo amplius, ex Epidemicâ ægritudine convaluissent. Ad hæc, vix aliud malum in hac vicissitudine, quam quod aliàs in Cachecticâ specie corporum, experiri licuit; ut, uno morbo curato, alius suboriatur. Nec, ob id, morbos malignos dicimus esse. Vel certè, si id ita esset, hi nunquam esse desinerent. Inerat verò discrimen, quod hi morbi multiplices facilius, & tandem penitus curati sint. Cum quidem, in pessimo corporis habitu, quod aliàs accidit malum unum post aliud, vix unquam integrè ad sanitatem perducatur, nec nisi multorum annorum spatiis. His ita præstitutis, potuit fieri (exponam

ponam quippe aliorum ratiocinationes de hoc morbo) ut, in multis, tot morbi succedentes nullatenus à Febri Epidemicá penderent, cùm jam illius, nec vestigium, nec vola, diu fuisset. Verumtamen debilitatis corporibus sponte supervenerint, uti eadem in omne morborum genus prona esse novimus. Hác enim de causá accidere, etiám sanissimis temporibus, ut debiles, & eos, qui Cacochymici, vel Cacectici, appellantur, tot mala, & quidem alia ex aliis subnascentia, ad mortis usque diem insequantur. Corrupto scilicet sanguine, omnibúsque partibus debilioribus factis, unde ille modò in has, modò in illas, vitia quidem sua, & recrementa, identidem refundit. Quod tamen cùm accidit, nec malignitatis notam habet: nec priores morbos, illos, qui consecuti sunt, peperisse dicimus. Igitur, quibus quidem sanguis & purus, & integer, erat, hi brevissimo tempore liberati sunt. Quorum pars longè maxima fuit, in hoc morbo. Qui eundem dyscrasiá infectum haberent, hi tot mala experiebantur, non quia febrem ante habuissent, verùm enim verò

quia depravatum haberent cruo-
rem.

XVIII.

Alia adhuc
argumen-
ta.

Quicquid sit, seu morbus unus in-
cubuisset Epidemicus, seu decem post
alios alii consecuti fuissent, seu plures
simul tentassent, experimento consti-
tit, omnes curationem non difficillimè
recepisse. Ex iisque, qui ita decum-
bebant, paucissimos periclitatos esse.
Igitur, ut semel in omne tempus di-
cam, quod fuit, *perpetuum fuit in hoc
morbo posse sanari.* Nec remedia ullo
tempore, in quibusdam licet serius, in
his multò citius, non optatam opem
attulisse visa. Neve morbo, vel
symptomatis, vel morbis consequen-
tibus, operam applicuissent Medici,
spes illos unquam, nisi rarissimè, desti-
tuebat. Ea quin potiùs augebatur in
dies singulos. Ubi ægros non viribus
cadere, non vergere in pejus, sed
quantumvis lentè, proficere tamen
(loqui autem me de paucissimis nunc
meminerint) & vividos esse cerne-
rent. Et ad plura capienda validos,
quo

quò plura cepissent, & symptomate uno extincto, aliud renatum tolli, & unum morbum post alium jugulari, & nihil ineluctabile esse, & se quoque confirmari, optimis successibus præscriptorum, ad plura dum præscribenda persentiscerent. Nam, ad alios, quod attinet, dixi jam, liberatorum longè maximam partem, occisorum longè minimam extitisse. Ergo, in illis, cum ad multitudinem incredibilem, in his, ad paucitatem singularem respicerent quoque Medici, utique spes illis in immensum assurgebat. Ut nihil, in hoc casu, se non efficere posse putarent. Quinetiam, si unquam alias, etiam jocundè se nunc artem exercere quidam professi sunt. Cum, uno die, viginti se familiis valedixisse, nemine desiderato, ac rursus ad totidem quidem alias appellatos fuisse dicentes audiverim. Ergo, in tam facili curatione, tam exiguo extinctorum numero, cæterisque rebus, quas commemoravi, quorsum morbi malitiam tantopere incusamus? Quid? Annon hac æstate proximâ, cum & in urbe, & extra urbem Londinum, plebs satis magna decumberet, & novum

Observatio
singularis.

morbum, et malignum, inclamarent homines, et ruri, ubi ego tunc aderam, multorum obitus audire multi expectarent proximis tabellariis, visum tunc temporis decedere, nunc ad triginta, nunc ad plures, de numero morientium solito? Idque, per eum mensem, quo vel maximè laboratum est. Quod ex catalogis vitæ defunctorum constitit. Igitur minimè ex numero laborantium; sed neque diem suum obeuntium, æstimare morbi malignitatem quemvis decet. Fit enim per hos dies, quibus quidem hæc scribo, ut intra dies quindecim, non minùs pauci quadringentis mortalibus, supra solitos, excesserint vitæ. Utique morte inducta, ex perniciosissimis destillationibus, et hinc ortâ Coryzâ, vel Broncho, vel Catarrho, et Tussi, et hinc febre, et aliis malis. Id quod, per autumnî tempestatem, in hac urbe, insolens non est, etiam aliis temporibus, ut ne dicam, fere quotannis. Neque tamen interea malignitatem hisce malis inesse dicimus, per quæ plures his diebus eripiuntur. Vel quia parçè id ipsum fit. Vel quia necessario id evenit, ut, urbibus maximis, modò pauciores,

Alia.

pauciores, modò plures tollantur. Vel quia inter anni tempestates inæqualitas semper est, & inter has autumnus perniciosissimus esse consuevit.

X I X.

Ab Empiricis ergo, & illiteratis hominibus, puto contigisse, ut vox ea malignitatis huic morbo indita primum sit. Utpote, quod curare vix poterant, id protinus malignum appellantibus. Ac indicio est libellus perexiguus, nostrâ linguâ ab Empirico conscriptus de hoc morbo. Quem quidem ille, & novum, & malignum, & prope pestilentem, appellat. Non alia de causa, nisi ut Medicamentum à se Chymicè compositum populo obtudat, ceu morbo huic tollendo summe necessarium. Jam verò quàm ingens multitudo & horum hominum, & aliorum, hanc artem, quàm minimè tenent, exercentium, in hac urbe sit, nemo est qui ignoret. Itaque ab his rumore accepto, in vulgus quoque, & plebem omnem, manavit. Et novus morbus audire cœpit, qui vetustate cum Febribus, vel Scorbuto, antiquissimo

Unde fama malignitatis orta.

si malo, certare fortasse potuit. Nam neque verisimile est, viros sapientes tali nomini causam dedisse: neque Hercules unquam malignum id mali secum putasse, in quo ejusmodi notæ, quales supra posui, minimè reperirentur. Neque non statim vidisse, quantum discrimen intersit inter hæc duo, morbum quidem malignum, & Epidemicum morbum. Quatenus uterque sine altero utique dari possit, & aliquoties nostrâ ætate vidimus.

X X.

De morbis
hoc malum
consecutis.

Verùm redeo in ordinem. Ac dictum est de sanabilitate hujusce morbi. Nunc autem referam quidpiam singulare, dictis minimè contrarium, tametsi videri possit. Igitur, appetente autumno, prorsus uti fere fit reliquis annis, sic quoque nunc in quartanas multi deciderunt. Id ipsum jam à me dictum est, in his, quæ supra memorata sunt. Veruntamen ex omnibus morbis, in quos multi post malum hoc inciderunt, de quartanis experimento patuit, nullum pervicaciorum illo malo se præbuisse. Nullum penitus

tus, curatu difficiliorem. Dixi, penitus curari vix potuisse. Illud enim interest dici; non tam eas adversus medicinam rebelles, quàm adversus victoriam sui plenam, pervicaces fuisse. Nam, quòd maximè mirum censei possit, cedebant illæ viribus hujus artis. Nec minùs, quàm reliqua genera morborum, utique remediis morem tandem gerebant. Quin etiam in diem minui, & languere, & jam jamque mori: quodque his amplius est, ex toto recedere: & nihilominùs inexpectatò redire: & multoties cæsæ tamen resurgere, & caput efferre, ut ante, videbantur. Et denuò, medicamentis adhibitis, de ferocià cotidie paulum remittere; &, in singula eorum viribus amissis, spem facere, non ita diu superstites fore. Ut intra mensem vel minus spatium, iterum fati concederent. Cùm, non ita multis diebus interpositis, rursus in conspectum prodirent, nec minùs vivas sese, ac valentes, quàm antea, ostenderent. Hi ludi sæpius acti fuere in quibusdam personis. Iique vel præcipuè nobis præbiti sunt, in Nosocomio Leydensi, per totam fere hyemem superiorem.

Natura
quartana-
rum hu-
jus anni.

periozem. Omnino quippe cum quartanarii homines ibi essent sex, octóve, ex his, ne unus quidem, ad sanitatem perducí potuit, nisi circa vernum tempus hujus anni, qui nunc etiam labitur. Cum interea hyeme illá, quæ proximam præcessit, vel mediá brumá, & per id tempus, quo frigora essent maxima, ex iis, qui quartanarii erant, redintegratos nonnullos viderimus. Idemque aliis etiam annis fieri consuevit.

X X I.

Prædictio
Schachtii
de quarta-
nis.

Attamen ex iis, qui aderant, utique neminem mirari subiit hæc molestias cum quartanis susceptas, quantæcunque etiam fuerint. Illas etenim clarissimus vir Schachtius, medius fidius vates acerrimus in morbis prædicendis, disertis quoque verbis non minus, quàm quæ supra comprehensa sunt, & futuras, & tales etiam, id est, molestissimas futuras, jam dudum prædixerat. Ita enim ille, diu antequam res eveniret, quàm sæpillimè: *Videbitis ex iis, qui hac Febre Epidemicâ nunc laborant, multos degeneraturos, per autumnum,*

tumnum, in quartanas febres. Quod ubi evenerit, videbitis item illas quartanas curatu fore difficillimas. Ita enim accidit anno 69, ut post febrem Epidemicam illius anni innumera relictae sint quartanae, quae prorsus usque adeo fuere pertinaces, ac rebelles, ut multa ex iis in biennium integrum perduraverint. Quid clarius dici potuit? Habetis porro his ipsis verbis, non duntaxat praedictionem illius viri, verum etiam testimonium singulare, & disertum, quodnam iudicium ejus fuerit circa hunc morbum, de quo agimus. Et quantopere hunc is ipse cum Febre Epidemica illius anni 69 comparare etiam atque etiam studuerit. Verum de quartanis hactenus. Nam de curatione ipsis praestita infra quoque dicetur. Superest hic duntaxat, ut dicam; proximum quartanis locum tenuisse febres cottidianas, seu tales essent, quae proprie ejuscemodi a sapientibus dicuntur esse, seu tertianae duplices, quas nonnulli auctores cum prioribus, utique non satis haec duo distinguentes, solent confundere. Ergo illud quoque valetudinis genus utrumque multis diu ineluctabile pene fuit. Sed & hi fere tuto decumbebant:

-nunc
-ita
-m

Aliarum quoque febrium natura.

-dico
-m

&

& valentes sātis se, dum morbis conflictarentur, præbebant: & virtutem remediorum, quòd per hæc mitiora cuncta sibi esse dicerent, vix unquam desinebant laudibus efferre.

X X I I.

Quorundam exitus.

Respondetur.

Ast, uti non una omnium mortalium fortuna est, sic neque vita, nec è vitâ exitus omnibus hominibus idem contingere potest. Igitur inter infinita ægrorum millia, ad quos morbus hic pertinuit, & nihilominus auspicate hunc annum evaserunt, non defuere paucissimi alii, qui quòd pene subito erepti sunt, malignè decubuisse videbantur. Talis visa est sors Hadriani Severini bibliopolæ, talis quoque Arnoldi Syën, præstantissimi viri, & Professoris Botannici, talis perpaucorum quorundam aliorum. Et hoc prorsus pertinet ad argumentum malignitatis, de qua supra dixi. Veruntamen omissum à me casu fuit, dum ad alia festino. De his ergo dicendum est; primò, rarentissimos fuisse. Deinde vix constitisse, ut concedam ad morbi genus malignum illorum fata referenda

referenda esse, utrum febrī Epidemica perierint, an aliā. Quid enim? Annon omnibus annis febres malignæ incidunt, quantumvis paucæ, veruntamen hîc una, alibi altera? Quocirca si illo anno in populum paulò frequentiores febres ingrûerunt, vel alii morbi, qui per sua signa discernuntur; anne propterea cunctos malignè ægrota-
 tare dicemus, quòd unus, vel duo, ex eadem urbe, morbis malignis afflati sint? Sic enim optimi Auctores tradunt: non utique omnes, peste feriente, peste ipsâ è medio tolli. Sed, cum aliis morbis, tum aliis quoque febribus, minimè pestilentibus, eo tempore, locum dari. Ac prudentem proinde medicum esse oportere, qui ad hæc animadvertat. Interque innumerabilem plebem decumbentem, quis peste afficiatur, quis non, nôrit discernere. Igitur pari modo potuit fieri, illi homines ut Febrem Epidemicam non habuerint, malignam Febrem habuerint. Quod ultrò concedere fas est.

Alia solutio.

Veruntamen hoc quoque adjiciamus. Illos, tum febrî hâc Epidemicâ; tum illâ quoque malignâ interiisse. Quid inde colligitur? Sanè non multum. Etenim, quæ cæteris hominibus nec periculosa fere fuit, nec maligna, potuit ea quoque febris quibusdam, ob malum corporis habitum, ipsiusque aded sanguinis imprimis dyscrasiam singularem, cum malignitate contingere. Ob hanc enim causam, vix aliam, verisimile est, malignas febres, nunc hos, nunc illos tollere, id est, sparsim, atque omni æstate paucos. Cum quidem interea id vitii quam minimè ex aere, vel vitiosis effluviis, aliunde huc venientibus, contractum sit. Quid enim? Venenum nonne credunt Authores, qui optimi habentur, intra corpus quoque nostrum nasci posse? Neque semper necesse esse, ut populum alicui propriâ, vel alienâ manu, propinetur, quò is veneno intereat. Idem ergo dici hîc quoque nil prohibet. Febrêm videlicet Epidemicam, quâ correpti hi homines

homines fuere initio adversæ valetu-
 dinis, ex subtilissimis particulis sali-
 nis, vel aliis, cruorem in corpore no-
 stro fervere facientibus, quæ vel
 in aëre, per id tempus, ubique geni-
 tæ, vel aliunde prorsus ventorum im-
 petu advectæ sint, ortum duxisse.
 Quòd ea verò febris in malignam abic-
 rit, id sanè, ex harum conjunctione
 cum particulis nescio quibus aliis in
 corpore repertis, sed tamen venena-
 tis, factum fuisse. Potuitque etiam id
 fieri, ut tam extus inspiratæ, quàm
 intus existentes, id est, neutræ illa-
 rum atomorum, veneno pollentes per
 se essent. Utique autem conjunctæ,
 & inter se agglutinatæ, venenum ni-
 hilominus, vel, quod huic proximum
 est, malignam vim progenuerint.
 Quippe, ad hunc modum, Sp. Vitri-
 oli, Sp. quoque Nitri, tuta sunt me-
 dicamina, & Medicorum præscripta
 rectè subeunt, quoties libet ea præci-
 pere per se, minimèque in societate
 alterius. At duo isthæc, si quispiam
 esset, qui vellet consociare, quid ef-
 ficeret? Docet id Wedelius, au-
 thor non contemnendus: *Regula medi-
 ca est, inquit Spiritum Vitrioli, &
 Nitri,*

* Nitri, pro usu interno, nunquam esse mi-
scendos. Induunt enim aquæ fortis natu-
ram, quæ ex duobus his draconibus fit,
&c.

XIXI V.

Sympto-
mata qui-
busdam
peculia-
ria:

Superiùs reperitur symptomatum
series bene longa; quæ communia
quamplurimis hoc malo laborantibus
fuere. Ergo etiam, præter hos, pau-
ci quidam sub aliis detinebantur sym-
ptomatis & propriis, & singularibus.
Id initio quoque diximus. Ideoque
nec commemorare nos pigebit. Ita-
que feminae, per id tempus, non pau-
cæ fuere, quæ citius quidem solito
menstruatae sunt. Notati quoque vi-
ri, quos hæmorrhoides malè haberent.
Interdumque illæ venæ nimis fluere, in-
terdum nihil exsudare compertæ
sunt. Quibusdam dentes vacillarunt,
& horum dolor ingens, & maximus,
aliquamdiu molestus fuit. At lon-
ge pluribus maculae per membra inside-
bant, aut iis, quæ visuntur, in Scor-
buticis, quàm simillimæ, aut certè
eædem. Veruntamen in his magna
quoque notata est varietas, prorsus ut

in

in Scorbuto fieri solet. Nam Petechiales, quæ nominantur, & reapse tales existerent, aut nullos, aut non nisi perpaucos, corripuisse audivimus. Quamplurimos autem gingivæ dolentes, & exsaniantes, & pure fluentes, diu affixerunt. Verumtamen semel dixi, vix ulla Scorbuti signa extitisse, quæ hic se non ostenderint. Taliaque hæc esse scimus. Achæmorrhagiarum, quas multi sustinere, supra quoque mentionem feci. Ergo & hæmoptoicos quosdam novimus, & qui mictum sanguinum, & qui dejectiones saniosas, habuerunt, quibus que multus è naribus cruor stillavit. Paucisque aliis & tumores pone aures, & in lingua, & spasmus, & similia, supervenere. Nam cuncta referre, quæ huic malo se adjunxere, necesse non est.

X X V.

Veniò nunc ad extremam partem, in hoc opere, nec tamen idèò minùs principalem, curationem huic morbo, quæ adhibita sit, dicturus. Quæ quoque ipsa & jam supra positis fidem fa-

De Curatione.

Medicina
Sylvii.

cere debet, & iis novam quasi lucem offundere. Igitur hoc loco præfari expedit, utique quò cætera melius percipi possint, Medicinam, quæ etiam nunc circa ægros fit in Hollandia, magnam partem Sylvium auctorem habuisse, celeberrimum virum. Id, cum aliis locis, tum vel præcipuè Leydæ, locum obtinet. Nempe eâ urbe, in qua ille Medicinam professus est, & per annos plurimos innumeris discipulis tradidit. Qui ipsi postea per cunctam Hollandiam disseminati, necnon Germaniam (habebat enim auditores Germanos etiam plures, quàm Batavos : & parcius frequentata est Academia, ante proxima bella, ab ipsis Hollandis hominibus, quàm Germanis, ex immensâ regione eò discendi cupiditate confluentibus, & proprias interea sedes Academiarum deserentibus) hujus quoque viri doctrinam longè latèque propagarunt. Cæterum ille non tantum medicinam in Scholis, id est, illius artis contemplationem, Academicis illo tempore prælegebat : Verum etiam quod præcipuum, & maximum, in hac arte est, praxim quoque ipsam, sic enim appellatur,

latur, & veram exercitationem scientiæ nobilissimæ penes ægros in Xenodochio, eosdem edocebat. Et corpora coram iis morientium quàm sæpissime incidebat. Hincque, non aliunde prorsus factum, ut in iis libris, qui etiam nunc prodeunt quotannis in lucem, *Ephemerides dico Germanicas Academicorum naturæ curiosorum*, non infrequens admodum Sylvii, & observationum, quæ sub eo præceptore contigere Leydæ, habita sit commemoratio. Discipulis videlicet Germanis res illas Leydæ addiscentibus, ac inde usque in extremos Germaniæ fines transferentibus.

X X V I.

Quibus ita generaliter de doctrina Sylviana præstitutis, nihilominus eam nunc in duas species dividere convenit. Ergo subtiliorem partem, *Theoriam* in Scholis dictam, quæ triumvirali humore tota nititur, neque, à principio ad finem, morbos, & horum causas, & cuncta, quæ intra corpus contingunt phænomena, per infinitam, & variam talium humorum diathesim,

Theoria,
id est, hypothesis
Sylviana.

Practica
pars poti-
or habita.

explicare desinit in libris ejus viri, jam dudum est cum Hollandi quoque ipsi deseruerunt. Alteram partem, praxim cognominatam, illa multo evidentiore, retinuerunt. Nam neque, vivente etiam dum Sylvio, & eam opinionem insigni fortitudine propugnante, pars ea caruit hostibus unquam. In quibus fuit Drelincurtius, acerrimus vir, tunc temporis Medicinæ, nunc verò & hujus artis, & quoque Anatomix professor Leydenis, quiq; auctor, & parens, esse creditur ejus libri adversus Triumviralem humorem, qui Iano Leonicensi attribuitur. Neque etiam illis annis ea doctrina adeo multos ad se pellexit. Neque pars altera, quæ tota in curatione est posita, & remediis præscribendis, laudem unquam non mereri visa est: & innumerabiles sequaces habuit, & fortasse habitura est. Erat enim ille vir, si quis unquam alius, morborum curandorum peritissimus. Et quamcumque affectionem tractandam suscepisset, cunctos admiratione corripiebat, cum nihil, quantumvis difficile, non curatum vidissent. Quin etiam Medicamentorum efficacia, & dexteritas,

ritas, quâ quidem is singula adhibuit, tanta visa est discipulis, ut prope incredibilis haberetur. Nec meliora se reperturos confiderent, neve aliis, quàm ab illo traditis, uti vellent. Ergo etiam ea res longè pervagata, ac innumeris laudibus in cœlum sublata, innumeros item discipulos huic viro peperit. Et prorsus ab eo tempore, tam usus increbuit medicamentorum Sylvii, omnibus locis, quàm quorum maximè. Ut si Barbettem, Decke-
 rum, Blasium, alios auctores legas, qui postea scripserunt, certè inter hæc, & illorum præstituta remedia, non ita multum discriminis reperiat. Quin Sylvium quoque auctorem fuisse multorum, quæ in libris Barbettianis habentur, ut præstantissima, multi sunt, qui referant. Summa est; Sylvium, vix alium, suscipiunt, & imitari student, ingens multitudo Medicorum in Hollandia: quod ex illorum formulis constat. Et Medicamenta illius viri, vel penitus non dissimilia, illorumque usum, ægrotis adhibent. Fereque omnibus officinis commune est, ut venalia sint medicamina, quæ & ille invenit, & in libris conscripsit.

Angli quatenus æstimentur in Holl.

Nam Willisium nostrum, quod attinet, tametsi præscriptis remediis plenissimos libros edidit, ea ne attingunt quidem. Ideo fortasse quatenus summum contemplatione virum, minus omnino foelicem operatione extitisse, dicendo audierint. Sed neque aliorum. Homines itaque Anglos, Harvæum, Willisium, Lowerum, Charletonum, Entium, Glissonium, Whartonum, Sydenhamium, alios (nam cunctos commemorare supervacuum est) sanè legunt, & infinitis laudibus afficiunt, & in investigandis abditarum rerum causis ut eximios auctores prædicant, in exercitatione tamen artis minus æmulantur. Uti que, non aliâ de causa, ut existimo, quàm quia pauci ex nostris pauca tantummodo de remediis morborum tradiderint. Nam de Willisio jam dixi.

XXVII.

Encomium Sylvii Schachtio usitatum.

Quocirca Sylvius, curandis morbis immortalem famam, docendo artem, ut illa etiam ad posteros transferretur, consecutus est. Quod, ne

cui

cui mirum videri possit, dicendum hoc quoque est, neminem, illa ætate, cum illo viro, ne comparari quidem potuisse. Ut ea res sola Leydenses moverit, cum tam multa ab eo patrarī audirent Amstelodami, ad hominem appellandum in civitatem, jusque professionis illi conferendum. Quod, tamen si aliquandiu ille recusare voluit, tandem verò obtinuerunt. Veruntamen, ut ante Amstelodami, sic quoque Leydæ (nam nusquam ille vir non artem exercuit penes innumerabiles ægros) inspicientibus Academicis, tam multa sanandis ægris præstitit, ut omnes admiratione teneret. Ut Schachtius, qui Sylvio successit, tam multitudine ægrotantium, quàm fælicitate artis, mirandus sanè vir, minime dubitet, ad hunc usque diem, quotiescumque de Sylvio rogatus, audientibus etiam discipulis omnibus, sic de illo pronuntiare: *Similem Domino Sylvio Præcticum, nec vidi unquam in vita mea, sed nec puto me unquam visurum esse. Ut ego planè, præ illo viro, vix me prima elementa praxeos tenere confitear. Et tamen sunt, qui me quoque aliquid esse existiment. Quod testimoni-*

um

um necessario illi debeo reddere. Nam ceteroquin etiam contra conscientiam meam loquerer. Quæ verba Schachtium * multoties proferentem nos ipsi etiam audivimus. Quæ cum ita sint, ecquod, quæso, testimonium hoc uno clarius adduci potuit, quò sciatur, tum neminem claritate artis Sylvium antecelluisse, tum jure quoque contigisse, ut illius viri scientiam posterique sibi imitandam susciperent.

X X V I I I.

Schachtius
discipulus
Sylvii.

Illam verò artem & didicit Schachtius, & appime tenet, cum quidem fuerit discipulus Sylvii, & illi viro penè in deliciis habitus, quamdiu sub eo magistro erat. Ut vel hinc jure merito Schachtius in magnam quoque famæ claritudinem evaserit. Ac, præter hunc virum, turbam satis magnam discipulorum reliquit Sylvius. Qui etiam nunc non solum Leydæ, verùm totâ Hollandiâ medicinam faciunt. Schachtius verò, qui jam multum, diuque, Medicinam est professus, vix illo jam minorem multitudinem habet. Ex quo numero est Gequierus, qui secundus

cundus à Schachtio, nunc quoque Ley-
 dæ clarissimam artem exercet. Non
 solum penes cives, & plebem, cum
 Medicus urbanus sit, verum etiam in
 Nosocomio coram Academicis, qui
 proinde hanc artem ab illo discere te-
 nentur. Ita Sylvius Schachtium;
 Schachtius Gequierum; hi duo com-
 plures alios his artibus pepererunt.
 Tertiaque, & quarta, progenies agi-
 tur illorum, qui à Sylvio cum artem
 Medicinæ primitus susceperint, illam
 ipsam posteritati traditam cupiunt.
 Quæ quidem omnia eatenus à me dicta
 sunt, quò sciatur, secundum quam
 methodum, hypothèsim alii malunt
 dicere, hic morbus devictus planè sit.
 Tum ut paucis dicendorum summam
 comprehenderem, dum in limine o-
 stendo, praxim Sylvianam etiam-
 num vivere, ac vigere, in Hollan-
 dia.

X X I X.

Schach.
& Geq.
præcipui
Præctici
Leydz.

Igitur ab his duobus, Schachtio, & Gequiero, curati fere Nosocomii omnes, qui hac febre detinebantur. Ab iisdem, totâ urbe, tractata innumerabilis multitudo civium. Ut citatis vehiculis opus haberent ad obeunda tot spatia, cum pedibus, id minimè possent. Ausimque prope dicere, fere dimidiam partem hominum, in amplissimâ urbe, eorum, qui splendidi habentur, ab ipsis sanatos fuisse. Præcipuèque, quòd nulli sint Medici, qui præstantiâ, & claritudine, artis cum his sint comparabiles. Cæterum artem ipsam, & rationem omnem, dicere, quam illi adhibuerint ad ægrorum multa millia, nemini diligentissimo concessum esse puto. Quocirca reliquum est, idque solùm mearum partium esse duco, ut Medicaminum duntaxat mentionem faciam, nec omnium, verùm nonnullorum, quibus quidem præstantes hi viri, præ reliquis remediis, frequentiùs uti voluerunt. Quod idcirco ab illis factum verisimile est, quia hæc eadem longè

longè rebus aliis efficaciora ad hanc ipsam valetudinem sublevandam experti sunt. Etenim neque omnia perpetuò omnibus morbis conveniunt: neque iisdem, quantumvis propria sint. Neque non certas quasdam res diversis febrium generibus magis competere, ipsissima cottidie experientia com-
monstrat.

X X X.

Atque, quò de singulis dicam ordine, primùm quidem exordiar ab eo ^{Vomito-} genere remediorum, quod in Hollan-
dia minimè usitatum, aliis in locis maximè salutare esse solet. Vomitum scilicet moventibus, quæ ideò Vomitoria nunc, neve Hercules incommodè, ab omnibus appellantur. Id genus, ut dixi (sicut & alia, quæ memorare possem) in eâ natione, tanto-
pere desuetudine jacet, illud ut obli-
vio jam propè occuparit; præcipuè apud homines urbanos. Atque his quidem, ne comminisci quidem Vomitorium fas Medico est. Utpote rudem, & illiteratum hominem judicaturis, qui rem ejusmodi verbis proponere,
nec

nec dum utendo adhibere vellet. Mori utique malunt tales quam vomere. Nec quicquam eâ re terribilius esse existimant, ne mortem quidem ipsam, uti Schachtium, præstantissimum virum, sæpenumero dicentem audivi. Quin etiam id ipsum non rarò dolentem, vomendi consuetudinem, cui quidem ille maximam vim attribuebat, sibi penitus in ea regione ereptam esse. Quâ tamen adhibitâ, non paulò facilius sese morbos depellere posse diceret. Ergo etiam Wedelius, qui nuper de Medicina libros edidit, de his verè dixit; *Emetica, Herculeum, & Catholicum, remedium, morbos quasi vectibus excludunt.* Quibus ita dictis, ex facili cognosci potest, Vomitoria quidem in valetudine hac Epidemica, vel paucissima, vel nulla fere à Medicis præscripta esse. Et sine his quidem, morbum devictum, & expugnatum esse. Quod tamen ita intelligi velim, non quasi propterea nocitura essent eadem, si Hollandi homines uti voluissent. Verumtamen, ut id potius gentis ejus moribus, quam vel neglectui optimorum Medicorum, vel etiam imperitiæ, tribuatur. Siquidem

dem etiam Schachtium, celeberrimum Schachtius
virum, uti alias, sic nunc quoque, probavit.
morbo vigente, memini, bis, aut ter,
quod Vomitum facientium usu desti-
tutus esset, querentem audivisse. Id-
que disertè asserentem, cum illa hîc
utilissima fore, tum, illis sibi conces-
sis, morbum à se multò facilius subla-
tum iri. Ex quo percipi potest, ge-
nus hoc remedii utique in Hollandia
minimè damnatum, verùm etiam pro-
batum quoque fuisse à sapientiæ pro-
fessoribus, in hoc morbo.

Adjicere libet, Vomientia medica-
menta, quoniam quidem inter plebem
egenam tunc versaretur, per id tem-
pus, in Xenechdochiis, non semel pro-
pinavit idem Schachtius. Nec res car-
uit successu. Ut si morbus minimè
detruderetur, multum infringeretur
ejusdem vis. Meminisse quoque fœ-
minæ possum, cui quidem tertianâ du-
plici ex hoc morbo, vel potius cotti-
diana, laboranti, eâque sanè crudelif-
simâ, & uti videri poterat, unâ
omnium pervicacissimâ, bina idem Cl.
vir,

Ea alicubi
adhibuit
Sch.

vir, interpositis spatiis, vomitoria exhibere visus est. Unde vis morbi tantopere imminuta est, ut non ita diu post ea Valetudinario exierit. Cæterum, neque eò quidem loci, tale remedium ægrotis providendi plena concedebatur libertas. Quocirca paucis contentus, ut illorum usum tantummodò ostenderet, plurimis, quæ voluisset præscribere, pepercit. Erant autem universa, quæ ordinavit, Vomitoria, ex infuso in vinum Croco metallorum, unà cum aquâ Cinnamomi; velut etiam sine eâ. Atque hæc hæctenus de eo, quod fecit Schachtius, expertissimus, in paucis, vir. Attamen, quid reliqui Medici præstiterint urbani, dicere vix possum. Verique simile est, eos morem gentis secutos, eo remedio penitus abstinuisse. De quorum numero nihilominus unum detrahere necesse habeo Christianum Margravium, hominem sanè doctissimum. Quique Chimiæ scientiam, viginti jam annis, vel eo amplius, ad Academicos privatim, eâ in urbe, professus est. Is vomitoriorum perpetuus laudator, & constans, illorumque usum apprimè tenens, nullo tempore

Margravius utitur.

tempore iis, quorum curam sustinebat, quibusque modò persuadere potuit, multa propinare destitit. Constatque, in adversa isthac valetudine, toto tempore, quamplurima ab illo exhibita fuisse, sanè quam fieri poterat, foeliciter: Ut ad sententiam, quam dixi, clarissimi Schachtii, hujus quoque viri, omnino litteratissimi, & opinio, & consuetudo in hac re, accedere debeat.

X X X I I.

At ista legens quæret fortassè quispiam; quì tam citò Emeticorum intercidit usus in Hollandia? Siquidem Sylvius, quem nuper extinctum scimus, quique non ita dudum scripsit, hæc laudat omnibus fere paginis, & ad opem in morbis ferendam proponit. Quid? Desciveruntne ab eo discipuli in hac re, quæ ille proposuit, ut inutilia rejicientes? Anne potius civium illorum mores, ceu fascino aliquo, repente mutati? Cæterùm respondeo, neutrum horum accidisse. Liquet enim Hollandos ab iis remediis, quæ vomitum faciunt, jam ab omni ævo abhorruisse. Atque in ea pervicacia,

Objectio:

F

quã

quã nunc quoque sunt, ut ante ætatem illius, sic tam vivente Sylvio, quàm eo mortuo, permansisse. Neve interea discipulos ex illius doctrina, & mendendi via, quicquam deflexisse. Verumtamen hoc quoque liquet omnibus, Sylvium, dum in vivis esset, medelamque infinito populo ubique faceret, in tantum accedentibus ad se placere studuisse, ut nusquam ingrata, quæ futura essent, multò minùs inimica stomacho medicamenta, & fastidita, & à quibus animus penitus esset alienus, in quo genere sunt vomitum concitantia, protenderet. Quæ disciplinæ jucunditas, & gratia remediorum, non injuriã iis ipsis auctoritatem, uti Sylvio etiam, acquirere, tum inter vivos, tum apud posteros, potuerunt. Itaque sunt, qui nunc quoque referant, Sylvium, virum jure magni nominis, ne omni quidem vita unum utique præbuisse, quavis necessitate propositã, vomitorium. Quod, si verum modo est, omnino singulari, in Medicina faciendã, notitiã dignum videri potest. Quòd verò ille, in libris, adeò crebram eorum, quæ vomitus cient, mentionem conjecerit, id ipsum Sylvium à Margravio,

Margravio, de quo modò dixi, addidisse aiunt. Hic enim cum multa, & præclara, vomitibus excitandis præstaret, sæpeque uno die ægros, quos diu morbus fatigarat, supra expectationem levaret, certè in causa fuit, cur Sylvius, utique tantus vir, Vomitoria, primum non, ut antea, asperneret. Deinceps verò, procedente tempore, laudaret. Et, cum ad scribendum animum applicuisset, etiam scriptis, quamvis uti adhuc nollet, summopere commendaret. Adeò mutatus illius viri animus est, vel potius de his rebus iudicium. Cum quidem, ante illud tempus, Margravium, juvenem tum Medicum, ac, nisi mente fallor, Sylvii quoque ipsius discipulum, irridere non rarò solitus esset, atque de eo sic palam pronuntiare: *Margravius nil nisi Vomitoria scit præscribere.* Scire autem convenit, Margravium in Germania natum esse. Indidemque credibile est, ipsum Vomitoria exhibendi consuetudinem secum ad Batavos transtulisse. Cum, quod alibi in juventà didicerint, serò oblivisci homines soleant. Neque silentio præterire decet, cuncta quibus ille unquam usus est

F 2 vomentia,

vomentia, cum quidem iis quam frequentissime utatur, fuisse ex Croco metallorum infuso. Neque totâ ætate uspiam fere alio, dicente ipso, usus est. Cum tamen horum millena aliquot, sub morbis, ipsi propinare contigerit.

X X X I I I.

Venæ
Sectio.

Nunc transibo ad alia. Igitur, secundo loco, sanguinis incisâ venâ detractatio, in hoc morbo tollendo, longè latèque frequentior, quàm, de quibus dixi, Vomitoria, fuit. Idque auxilium innumerabilibus personis præstitum, fere omnis ætatis, & sexûs, vix ulli eorum damno, quin etiam commodo, maximâ ex parte, fuisse, compertum est. Præcipuèque si, inter ipsa initia adversæ valetudinis, sanguis protinus emitteretur. Tunc enim vel maximum juvamen attulisse diligentissimus quisque Medicorum animadvertere potuit. Nec, bis, terve, incidisse venam, non multis quoque profuit, tantum abfuit, ut noxæ pateret. At, qui seriùs Medicos accersierunt, ii paulò minus auxilii ex hoc ipso adipisci consue-

conſuèrunt. Cùm interea, quod perpetuum fere fuit, nocumentum ex ea re nullum perſentiſcerent. Fuèrequè propterea, ſi bene memini, qui dicerent (in quibus, ut opinor, erat vir clariffimus Schachtius) progrediente quidem morbo hoc, vel potiùs conſiſtente, ſanguinis miſſionem, nec utilem omnino, nec inutilem eſſe. Eò quod neque commodum manifeſtum, neve incommodum, quod percipi poſſet, iis temporibus, adferret.

X X X I V.

Ac, tertio quidem loco, purgationes adhibitas eſſe dixiſſe, fere inutile videri poſſit, cùm vix ullus, ſine his, morbus medicum deſideret, ut nunc medicina eſt. Quocirca abunde erit ſi dixero, genus illud auxilii, & frequens hìc ſatis fuiſſe, & opem contuliſſe non parvam. Quod modò morbi tempore conveniente, & ſecundùm prudentiam Medici, & leges, quas ars hæc habet, eſſet præſtitatum. Neque à primo protinus exhibitæ purgationes nocuiſſe, verùm & utiles admodùm fuiſſe ferebantur. Talique tempore vel ſuâ

Purgantia.]

sponte assumpsisse ægros, vel Medicos propinasse, utique ad solvendam alvum, non rarò contigit: in quibus esse Schachtium scio, cujus ego auctoritate uti in hoc opere nunquam desinam. Huc accedere clysteres quoque deberent, fere innocens auxilii species, nisi Hollandi ab his item refugerent, & vix nisi rarenter præcipi permitterent. Quæ causa est, cur inter initia morborum, quò ducatur alvus, ad purgationes eas, quæ molliunt, & laxant, perpetuò fere Medici confugere, eâ regione, necesse habeant. Verique simile est, quicumque genus hoc non amotum voluerunt, eos parum quidem minus, idem tamen auxilii, quàm alios, à purgationibus, expertos esse. Idque sive à principio, sive procedente morbi tempore, sive aliàs usi fuissent. At tamen de horum materia, nihil est, quod dicam. Siquidem ea communis fere est, & parum interesse solet, ex iis rebus, quæ Clysteria vulgariter constituunt, quæ veniant in usum. Dum tamen alvum, uti desideratur, aptè movere possint.

XXXV.

Ab his veniendum ad ea præsidia, quæ, vehementer nunc communia, Diaphoretica vocantur. Igitur istorum usus perpetuus pene fuit; neque ullo tempore intermissus, nec inclinante quidem morbo, nisi finito. Præcipue verò, cum prævissent illa, de quibus dixi, Venæ Sectio, alvique ductio. Ac illa quidem, hac ætate, infinita propemodum sunt. Itaque ea solummodo attingam, quibus utique frequentissimè Cl. Schachtium, atque ejus discipulum Gequierum, usos esse in hac invaletudine vidi. Non quin illi, & alia quamplurima, & hæc eadem, & simplicia, & variè permixta, laborantibus præciperent; pro natura cujusque & hominis, & sexûs, & ætatis. Verùm quia isthæc illa sunt, quibus quidem hi viri præstantissimi in quamplurimis, & ubicumque dabatur locus, constanter, & sine mutatione, &, compertâ eorum experienciâ, omissis aliis rebus, multò frequentius uterentur. Igitur, inter omnia, quæ in hunc usum Diaphoreticum præscripta fuere, nul-

Diaphoretica.

Mixture.

la sanè vulgariùs dictata vidimus, quàm quas appellant Hollandi mixturas. Easque non unâ dumtaxat, verùm Hercules variâ facultate valentes. Siquidem erant, cum primò incidentes humorum vitia, tum quoque attenuantes. Deinde corpus aperientes. Ac, post hæc omnia, diaphoræsim magnopere cientes. Sive sensibilis ea esset: sive sensibus minimè objiceretur; quam quidem speciem perspirationem vocant. Quin etiam in biliosis corporibus, quique vehementer vomerent, accedebat eò, quòd refrigerantes quoque essent, & ex temperatioribus multò rebus, quàm aliàs, compositæ. Pro his igitur, & hæc, & hujusmodi, in mixturis, erant:

℞ Aq. Meliss. vel Card. ben. Borrag. vel Bugloss. aa, ʒ^{*}
Cinnamon. ʒ^{*}.
Antimon. diaphor. vel Bezoard. mineral. ʒ^{*}.
Laud. Op. (certè in valentioribus, minimè in imbecillis) gr. ^{*}.
Sp. Nitri, vel Salis dul. gut. ^{*}.
Syr. de limon. ʒ^{*} vel
Julap. rosat. &c. m.

Pro

Pro illis autem :

R̄.

Aq. *Menth. Fenicul. vel Petrosel. vel interdum Sp. Cochlear. vel aqua ejus ipsius, aa. ℥. **

Aq. *Vite Matthiol. vel Theriacal. simpl. vel Cinnam. vel (si quod peculiare vitum esset adjunctum) Sp. carminat. Sylvii, vel Aq. antiparal. vel anti-hyster. vel antinephrit. Amstelodamens. ℥. **

Antimon. diaphor. aut Bezoard. mineral. ℥. *

Sp. Sal. Ammon. (quod perpetuum non errat) gutt. *

Laud. Op. (quâ moderatione tamen supra positum est) gr. *

Ol. Macis stillat. gutt. *

Syr. Menth. vel Fœnicul. vel de quinque rad. vel qui sunt hujusmodi, ℥. *. m.

Ac utraque mixtura non rarò habuit Confectionem Alkerm, aut Confectionem, quæ Hyacinthorum nominatur. Maximèque in his, quibus magna subesset imbecillitas.

XXXVL

X X X V I.

Mixturar.
virtus.

Ac portiones singulorum nil attinet adjecisse, cum illæ Sylvium legentibus clarissimè pateant, si quis est, quod vix crediderim, inter Medicos Anglos, harum rerum ignarus. Siquidem illius viri mixturis hæ quàm maximè erant similes, cujus *μ.δ.δ.ο.ν* & Schachtium, & Gequierum, aliosque eximiæ disciplinæ viros, sequi diximus. Ab his igitur auxiliis, per hos viros, principium perpetuò habuit curatio hujus mali, quodcumque genus esset febris. Ut multa millia mixturarum quàm similium, vel potius harum earumdem, uno anno, ab iis præscripta fuisse, verè possim dicere. Hæ vero ab ægris assumebantur cochleatim, sic ut singula singulis horis cochlearia caperent. Ex qua consuetudine capiendi factum, ut *Medicina cochlearis*, hoc tempore, mixturæ ab Hollandis appellentur, id est, nostrâ linguâ, *Spoon-Physick*. Sed & inter initia non solum, ast tum crescente morbo, tum si consistebat, tum eodem inclinato, continuus hujusce remedii erat usus. Neque id injuriâ. Siquidem

Siquidem ex sententiâ Schachtii, inter remedia prope non numerabilia, *vix ullum genus est, cui plus fidendum.* Quam laudem dat illis, non solum constans, sed & frequens illarum usus, tum verò & facilis, & jucundus. Præter artem summam compositionis, quâ quidem tot indicationibus serviunt simul. Quarum tamen auctor, si requiratur, næ ille creditur esse Sylvius. Quod si verum non est, certè is eatenus hanc opinionem sibi vendicat, quatenus vel earum usum Hollandos primùm edocuit, vel celebritate nominis multò frequentiore, juxta ac faciliorem, reddidit.

X X X V I I.

Hic verò commonere debeo, ne quis fallatur; non omnia, quæ supra sunt posita, posteriore mixturâ, perpetuò fuisse præstituta. Siquidem & *aq. & sp. Cochlear. & sp. sal. ammon. & ol. macis stillat.* Sæpius hanc mixtionem minimè subibant. Jam verò tum maxime adhibebantur, ubi valentius incidi, in morbis gravioribus, & attenuari humores, & aperiri corpora, oporteret.

Quæ frequentiora in illis essent.

ret. In levioribus, iisdem omissis. Cæterum, de his, illud quoque animadvertere licuit, quoties visum est illa adhibere. Ut quoniam ab origine Scorbutica prognatas hæc febres esse diximus, vix unquam melius proficerent ægri, quàm si illa quoque adjicerentur. Præcipuè si qui gravissimis casibus essent implicati. Adeò non falsa fuit illa suspicio, nec utique vana opinio Cl. Schachtii, quâ Scorbuto, perniciosissimo malo, cuncta hæc ortum debere diceret, quin isthæc quoque experimenta fidem facerent.

Quæ Schachtii suspicionem de Scorbuto confirmarent.

X X X V I I I.

De Narcoticis.

Ac, de Laudano Opiato, illud item scire expedit. Quoties incidit, ut vires essent debiles, neve huic auxilio par ægrorum robur superesse videretur, illud ex toto à Cl. Schachtio ablegatum esse, ac, ne per somnum quidem, attactum. Idemque de reliquis remediis, quæ Narcotica & habentur, & sunt, dictum esse velim. Ab iis enim omnibus, præcipuèque valentioribus, utique quàm cautiissimâ, & semper, & ubique abstinere solet. Seu imbecillitas

imbecillitas urgeat, seu Coma instet, vel quilibet alius morbus somnolentus, ægros opprimat. Quale quid accidit, in paucis quidem, sed nihilominus aliquibus, ex hoc malo decumbentibus, ut periculose nimium somnum caperent, nec expeditissimum esset illos excitare. Quos omnes, fere ad unum, interiisse constat. Verumtamen, si hæc non aderant, utique fiebat, ut Laudanum non nisi raro omitteretur. Idque apposite sanè, uti mihi quidem videri solet. Siquidem verissimum id est, quod Wedelius, optimus author, quem supra quoque nominavimus, tradidit: *Opiata, & acida, reliquis* (id est Diaphoreticis) *maritata, virtutem sudoriferam intendunt.* Quam ob causam, vix aliam, credibile est, Sylvium, summum virum, qui misturas primùm discipulis à se reliquit, Laudanum vix unquam semel non admiscuisse, uti ex libris patet ejus viri. Nisi si quando quid contrariam indicationem faceret. Nisi dicere velimus, hoc idè ab eo factum, ob eum, quem erga Opium, & Opiata medicamenta, singularem, & perpetuum habuit amorem. Ut illa infinitis

Comatosi
peribant,

nitis laudibus in cœlum tolleret. Ete-
 nim præterea constat, ante Sylvii æ-
 tatem, Laudanum Opiatum, quàm
 nunc est, multò rarioris usùs extitisse.
 Eumque virum, celebritate famæ, fre-
 quentissimòque usu, præstitisse, ut
 nunc, in compositionibus Medicis,
 nihil illo vulgarius legatur. Ita,
 quod primitus derisui patebat, postea
 laudem, & æstimationem meruit. I-
 dem quippe Sylvius, dum in juvenia
 Medicinæ artem liberaliter exerceret
 Amstelodami, & Opio quàm frequen-
 tissimè uteretur, mirantibus id, vel
 potiùs subsannantibus, plerisque Medi-
 cis, vix alio nomine, quàm, per con-
 vitia, *Doctor Opiatus*, appellari con-
 suevit. Quam ille injuriæ speciem fa-
 nè humaniter tulit. Nec idcirco à
 proposito destitisse visus est, donec id
 ipsum, procedente tempore, in lau-
 dem verteret. Ex hoc eodem genere
 est, quòd pilulas quoque de Cynoglos-
 so, & de Styrace, nominatas, in ingen-
 tem, usque honorem, usumque bene
 frequentem extulit. Cùm eas quidem
 nemo antea expeteret, &, fere obli-
 vioni traditæ, jam prope abesset, ut
 è Pharmacopœia quoque, quæ est Am-
 stelodamensium,

stelodamensium, expungendæ essent. Siquidem è memoriâ, atque usu, Medicorum, jam pridem cesserant.

X X X I X.

Ac de misturis quidem fatis multa Misturæ primæ efficaciam. dixi. Nisi de prima quoque, quam posui, pauca dicenda essent. Ergo ea compositio multis Medicis utique simplex videatur, nec tam gravi malo proportionem accedens. His præcipuè, qui præsidiorum salutis nostræ vim, ex multitudine potius, quàm virtute, rerum, compositioni subditarum, æstimare solent. Verumtamen hi, quantopere decipiantur, res ipsa sæpenumerò ostendit. Cùm simplicissima non rarò grandes effectus præstent, quos ne quidem quàm maximè permixta præstitisse potuere. Siquidem proportio proprietatem in rebus, & accomodationem malis nescio quam, magis sequitur, quàm numerum. Ut res una, & simplex, interdum gravissimo malo par sit tollendo, multæ ne hilum quidem proficiant. Quæ cum ita sint, equidem de mistura, quam dixi, quid alii judicabunt,

judicabunt, floccifaciam, quid vide-
rim, audacter expromam. Etenim si-
qua unquam compositio fuit, quæ mor-
bo alicui propria, & accomodata,
diceretur, & esset, hæc certè talis cen-
senda esset. Diximus, in principio
hujus morbi homines plerosque vomere
vehementer solitos, & bilem vari-
am, & pituitam, & alia. Ergo ta-
libus, & illorum quidem multis milli-
bus, offerebantur illa, quæ supra com-
prehensa fuere. Idque inter initia ma-
li, si quo pacto vomitum per ea com-
pescere, ac unà febrim infringere, fas
esset. Ac, de vomitione quidem,
quantumvis magna esset, id affirmare
jure possum, nihil in Medicina unquam
mirabilius me vidisse, quàm, adversus
illam, hujusce rei efficaciam. Ita qui
animam velle agere sub vomitu mo-
lestissimo viderentur, sæpe intra diem,
vel certè biduum, tanto malo libera-
tos, unicà interdum mixturâ hæc, ad-
spexisse memini. Ut de febre nihil
nunc dicam, quæ, sublato hoc sym-
ptomate, vix unquam pari magnitudi-
ne respondebat. Eaque levata, & ad
somnum, propter ejus Narcosim, se
deduci patiebantur, & dolores, qui-
bus

his modò caput, modò totum corpus,
 suberat, ob vim anodynam, mitiga-
 tionem aliquam accipiebant. Præci-
 pueque, juxta præcordia angustia
 terribilissimæ, ex hoc præsidio immi-
 nui videbantur. Utrique concisis, te-
 nuatque humoribus, ex quibus hali-
 tus illi fierent. Fereque, per omnia,
 non solùm rectiùs habere, verùm et-
 iam spem ostendere, videbantur ægri.
 Incidebat autem, ut quidam quàm
 gravissimè vomentes, ac frequentissi-
 mè, dum nihil stomachus continere,
 ne per momentum quidem posset,
 hanc ipsam quoque commixtionem
 continuò refunderent. Ergo in his,
 quid erat auxilii? Nam cùm coër-
 cendis vomitibus meliora vix suppete-
 rent, imò nec designari poterant, ac-
 cedebat eòdem, quòd alia nonnun-
 quam tentata æquè citò rejicerentur.
 Scilicet in arte quantum positum sit,
 vix ulla res manifestiùs ostendit. Si-
 quidem omnia cùm perinde repudiata
 essent stomacho, nec, aliorum homi-
 num exemplo, non *μεμύχμα*, quod
 dixi, quàm efficacissimum esse consta-
 ret, recurritur ad idem. Quique co-
 chleare integrum, ac plenum, reti-
 nere

Ars quan-
 tum possit.

nere antea non valebant, his injunctum est, ut dimidiam tantum portionem, aut quadrantem ejus, assumerent. Quid fit? Continetur optimè, nil movente stomacho; digeritur humor; compescitur ferocia fluentis; tandemque ex toto sistitur vomitio. Quod neutiquam eveniebat sine admiratione multorum, qui aderant, tantam vim inesse tam exiguæ materiæ potuisse.

X L.

Et mixturarum quidem ratio exposita est. Superfunt nunc aliorum generum Diaphoretica, quibus quoque, in hoc casu, frequentissimum fuit uti. Ac primum quidem locum obtinent remedia illa, quæ Antefebrilia nostrâ tempestate audiunt. Quamquam & Febrifuga dicantur aliis, eâ ratione, ut mihi persuadeo, quod febrem abigere credantur. Sed multiplex species est: quocirca intra maximè usitata consistam. Incipiam à pulveribus, quandoquidem hi cum facilioris, tum frequentioris usûs, semper sunt habiti. Ergo illi præcipiebantur, ut ex aliis, aliisque, rebus, sic præcipuè

Antefebrilia.

Pulveres.

præcipuè ex his quidem, quæ vel metallicæ sunt, vel Minerales. Tale quid est Antimonium diaphoreticum nominatum: quod per se crebrius in ante febrem à Cl. Schachtio imperatum vidi. Atque hujus quoque rei usus, quàm maximè assiduus, à Sylvio etiam susceptus, illi viro sapientissimo est. Adèd ut digito suo minimo malle se carere, quàm Antimonio diaphoretico, subinde soleat dicere. Quin etiam sese eo annorum spatio, dum artem facit, ut minimum triginta, vel etiam quadraginta, librarum pondo consumpsisse. Nec satis quidem mirari posse illorum hominum ignorantiam, qui huic auxilio præstantissimo sudores movendi facultatem adimunt, aliis rebus non pau'ò vilioribus attribuant. Tale quid est Bezoardicum minerale: cujus & apud illum usus non rarissimus esse solet, æstimatio pene eadem, quàm superioris rei. Quæ duo, cum per se præstitui possint; tum verò juncta, dispari portione, ante-febrile remedium faciunt clarissimo viro Drelincurtio, & Academiæ honorotino tempore Rectori magnifico, & Anatomes, & simul Praxeos profes-

fori, & facultatis medicæ Decano,
 magnopere familiare. Talia item
 sunt Bezoardicum Solare, Lunare, Jovi-
 ale, quæ vocant Chimici, Mercurius dia-
 phoreticus, & quæ sunt hujus generis.
 Quæ quidem assiduè laudare solet Cl.
 Schachtius, ideòque minus uti, quòd
 fere nulpiam venalia sint in officinis.
 Ac Antimonio, vel Bezoardico, supra
 positis, quàm sæpissimè quoque alia
 adjungebantur in pulveribus compo-
 nendis. Vixque, nisi apud populum
 pretium non ferentem, ea sola data
 sunt. Itaque, ex pulveribus variè
 commistis, hic unus erat:

R.

*Antim. Diaph. gr. ***Sal. Prunel. gr. ***Caphur. gr. *. f. pulv. in vino albo, vel
Gallico, vel Rhenano, assumend.*

* Alius quod habebat:

*Antim. Diaph. vel**Bezoard. Miner. gr. ***Margar. ppat. gr. *. f. pulv. qui eodem
modo sumatur.*

Alius,

Alius, sed fere personis minimè
splendidis, qui tribueretur, erat hu-
jusmodi :

Rx.

Croc. opt. id est, Britann. gr. *.
Sal. Prunel. gr. *. f. pulv. pari modo, qui
sumatur.

Alius hæc habuit :

Antim. diaph. gr. *.
Sal. Absynth.
Tartar. Vitriolot. aa. ℥. *. f. pulv.

Alius verò sic componebatur :

Rx.

Antim. Diaph.
Sal. Card. ben.
Tartar. Vitriolat. aa. ℥. *. f. pulv.

Alius his constabat :

Antim. Diaph.
Ocul. Cancr. aut
Marg. ppat. aa. gr. *.

G 3

Sal.

Sal. alicujus fixi. ℥. *. m. f. pulv. pari
ratione propinandus.

Item hic :

Croc. opt.

Antim. diaph. aa. gr. *.

Lap. Bezoar. Orient. gr. *. f. pulv.

Aut etiam hic :

Lap. Bezoar. Orient. gr. *.

Croc. optim. gr. *. f. pulv.

Vel, ultimo loco, qui est ejusmodi :

Antim. Diaphor. vel

Bezoard. miner. gr. *.

Margar. prepar. ℥. *.

Sal Prunel. gr. *. f. pulv.

X L I I.

Juleba.

Ab his ad alia transitus est. Nec
committere debemus, ut, in singulis
percensendis, æquè diu legentes traxif-
se videamur. Igitur, quibus sitis mo-
lesta, febris ardens erat, fauces aride,
lingua vel insignia Delphensia præse-
ferret,

ferret. vel sine his notis per se exacer-
resceret, ea quoque, quæ refrigeran-
tia in primis, & humectantia sunt,
Juleba concedebantur. Ut alia verò,
sic & hæc, diversimodæ compositionis
fuere. Omnium tamen prope fre-
quentissimum fuit hujusmodi :

Aq. Hord.

Card. ben. aa. ℥. *

Cinnam. ℥. *

Sp. Vitriol. q. s. ad acorem gratum.

Syr. de limonib. ℥. *

Quæ quidem aliter habuere, indica-
tionem tamen habuere eandem. Ne-
que diversos effectus præstitisse con-
stat.

X L I I I.

Ac Julebis non admodum absimiles Emulsio-
censentur Emulsiones. Tametsi, in nes.
his, alia quoque observatio sit ne-
necessaria. Etenim alieno tempore
præbitæ commodum nullum, ac pro
auxilio vel diem ultimum afferre pos-
sunt. *Vires quippe agrorum obruunt,*
uti iisdem verbis non raro solet dicere

G 4

clarissimus

clarissimus ille vir Schachtius. Quot
 circa sive morbus peracutus, sive im-
 becillitas sit virium, sive ipse morbi
 † fervor premat, sive sopor nimius, sive
 alia, utique ab his curiosè abstinendos
 ægros ducit. Quin id etiam & sem-
 per, & ubique, in consiliis inculcan-
 dum discipulis, quatenus diligenter
 circumspicere tempora velint commo-
 da potiones emulsas propinandi. Nul-
 lam rem in morbis, quales dixi, acu-
 tis, perniciosiorem; nullam, opportu-
 nis temporibus utiliorem esse. Oppor-
 tunum verò tempus est, si morbus se
 remittere, si concocta est urina, si re-
 fici æger inceperit. Unde scire licet,
 reliquiis extinguendis febrium acutissi-
 marum, & præfractis harum viribus hoc
 genus potius convenire, quàm quidem
 integris, vel etiamnum incrementibus.
 His ita dictis, adjiciendum est, emul-
 sas aquas potui datas in hoc malo fre-
 quentes. Satis fuisse. Ægròsque ab his
 nihilò minùs proficere solitos, quàm
 aliis quidem rebus, quas posui. Ut
 etiam atque etiam repeterent. Ac in
 harum compositionem maximá ex par-
 te veniebant isthæc:

Herd.

Hord. Mund. & adcrepat. coct. ℥. *

Sem. Papav. alb. ℥. *

Amygd. dul. vel

Sem. IV. frig. major. ℥. *. Cum

*Aq. hord. f. s. a. Emulsio ad ℥. *. adden-
do colatura.*

A. Cinnam. *. *

Syr. Papav. alb. vel

Julap. rosat. ℥. *. m.

At verò Cl. Schachtius sic paulò ali-
liter solet præscribere. Maximè que ubi
Nosocomicis aliquid adhibendum est :

Rx.

Emulsion. nostr. ℥. *. adjiciendo :

Aq. Cinnam. ℥. *.

*Syr. Violac. vel cæterorum, quæ dixi. ℥.
. f. Emulsio.

Scire autem convenit, ipsius Emul-
sionem, duobus duntaxat constare,
hordeo cocto, donec crepat, & semine
Papav. albi. Idque ipsum suam Emul-
sionem vocat. Neque, aut dulces a-
mygdalæ, aut frigida semina, nisi **B**
perrarò, illi curæ quidem sunt.

XLIII.

XLIII.

Apozema-
ta. Atque iis præstitis, quæ mihi dicta
sunt hactenus, si malum invictum se
præbuit, vel humor aliquis, unus,
pluresve, pertinaciùs auxiliis obsti-
tissent, commodissimè & id genus of-
ferebatur, quod Græcis Apozema,
Latinis Decoctio dici consuevit. Igi-
tur, ex toto censu Apozematum, vix
ullum puto familiariùs ad usum venisse
tùm Cl. Schachtio, tum Gequiero,
profligando huic malo, quàm inse-
quens.

Rad. Scorzonæ.

Petasitid. aa. *.

Herb. Borragin.

Bugloss. aa. *.

Sem. Aquileg.

Card. ben. aa. *.

Cort. Limon.

Arantior. aa. *. vel interdum

Limon. integr. in taleolas disciss.

Rasur. C. C. *.

Quibus decoctis, ut ars habet, adji-
ciebantur varia, vel

Aq. Prophylact. Amstelodamens. vel

Cinnamom. vel

Theriacal. simpl. vel alia.

Deinde,

Deinde, *vel Julap. Rosat. vel*
Syr. Borrag. vel
Menth. vel
v. rad. aperient. vel
De Cich. simpl. vel etiam magis,
De Cich. cum Rheo.

Si modò, quæ purgantia sunt mal-
lent adungere. Quod si ita esset, in-
ter ea, quæ supra sunt, aut folia, quæ
vocant, Orientalia, aut Aloë lucida,
aut alia quælibet purgantia præsidia,
maximèque levissima, veniebant. Ne-
que ea solùm, sed, cùm iis, Cremor
Tartar. aut Tartarus Vitriolatus ✱
dictus. Atque his rebus, utique non
expeditissimum dictu est, quantopere
morbus cedere solitus est. Ut neque,
quàm nullis remediis ægri minori mo-
mento proficerent. Reliquum est, ut
dicam, quoties incidit, ut morbus in
longitudinem abiret, aut mutatio-
nem faceret in eas febres, quæ inter-
mittere consuere, quoniam pertinaci
cum hoste tunc res gereretur, supra
hæc, quæ proximè sunt posita, alia
quoque Apozemata ex iis rebus, quæ
& incidunt, & attenuant, & aperiunt,
& resolvunt, non rarò adhibita fuisse.
Qualia

Qualia hic quoque commemorarem, nihil tædio futurus essem. Erant autem ea omnino valentissima.

XLIV.

Boli.

At, inter diaphoresim moventia, prope omissum à me erat de Bolis dicere. Quibus utique vix aliquid vulgarius in horas febrem præeuntes exhibitum constat. Ex his aliquem ingessisse, ante accessionem, sæpe pro curatione totius febris fuit. Nam neque invalidum hoc genus antefebri- le est, neve unquam, in hoc casu, non magnum momentum, ac pondus, habuit. Eorum itaque confectio, quibus quàm frequentissimè usi sunt, ex his constabat:

Rob. Sambuc.*

Antim. Diaph.*

Lap. Prunell.* m.f. bol.

Alius sic se habebat:

Diasc. Fracast. ℥.*

Rob Sambuc. ℥.*

Antim. diaph. gr.*

Marg.

Marg. pp. gr. *

Alius vero sic:

Diasc. Fracast. *

Antimon. Diaph.

Sal. Card. ben. aa. *

Sp. Sal. gutt. * m. f. bol.

Alius item sic:

Diasc. Fracast. *

Corall. rub. ppat.

Sal. Prunel. aa. *

Sp. Sal. *, m. f. bol.

Quorsum plures? Cum hos maxime vulgares repererim. Ex his apparet, Bolorum basim, sic enim idonei auctores novissime loquuntur, aut Rob, quod dictum est, aut Diascordium fere fuisse. Quibus duo, vel tria, id est, Antimonium diaphoreticum, & Lap. Prunellæ, pene omni tempore commiscebantur. Ideoque Diascordium Sylvii, quod creberrimi usûs esse constat in Hollandia, minus in horum medicamentorum compositionem adscitum esse puto, quod plurimum in

se

se contineat Opii. A quo in hac fe-
bri, ex toto fere abstinuisse authores,
quorum hæc acta sunt, jam supra dixi-
mus. Neque enim inter utrumque
aliud discrimen subesse statuunt, quoad
quidem praxeôs animadversionem,
quàm ex Opio. Quam ob causam,
medicamentum etiam Sylvianum, mi-
nori multò portione, præcipere con-
venit, quàm quod est Fracastorii.

X L V.

Potiones,
five hau-
stus.

Cùm bolorum genera proposuerim,
superest etiam nunc, ut potiones ad-
jungam. Quæ quoque in tempus,
quod ante febrem cedebat, satis fre-
quenter sunt præstita. Seligam verò
paucas: & in his, quas notavi maxi-
mè fuisse efficaces, idèòque amplissimi
usùs. Itaque ex his nullam crebriùs
propinatam vidimus, quàm quæ in-
sequitur:

Rx.

Aq. Theriacal. simpl.
Cinnam. vel
Viræ Matthiol. vel

alterius

- alterius aq. spirituos. aa. *
- Aq. Card. ben. vel
Fumar. vel
Petroselin. vel
Menth. vel Fœnic. *
- Antim. diaph. vel
Bezoard. mineral. vel
Metallic. alicuj. *
- Sal. Absynth. vel
Card. ben. vel
alterius fixi.
- Sp. Sal. Ammon. *
- Sp. Sulph. p. camp. vel
Nitri, vel
Salis vel
Vitriol. dul. *
- Ol. Macis stillat. vel
Gariophyllor. *
- Syr. Menth. vel
v. rad. aper. vel
Limon. vel
Card. ben. vel
alterius. q. s. m. f. hanstus.

Interdum verò hæc :

- Sal. Prunel, gr. *
- Aq. Cinnam. ʒ. *
- Card. ben. q. s.

Julap.

*Julap. Rosat. vel
Sacch. q. s. m. f. haustus.*

Complectitur autem superior compositio, quæ primo loco est posita, portiones bene multas. Siquidem universa interdum, quæ ibi sunt, in unum veniebant: interdum ex his pauca; interdum hoc in vicem alterius, interdum illud, præcipere juvabat. Optima quæque portio, eaque valentissima, cuncta simul adsciscebatur. Quæ quidem contumax febrium genus, quod cottidie, vel altero quoque die, revertitur, sæpe loco detrusum, vel certè viribus imminutum vidimus. Ex quo scire licet, febribus istis, quæ circuitum habent, hanc speciem opportunissimam esse. Ideoque fere his adhibitam fuisse, in hoc casu.

X L V I.

Atque his auxiliis, quæ retuli, utique constanter, adversus morbum pugnatum est. Neque interea omnibus in uno; neque modo planè eodem; neque sine his fere in ullo homine, sed & pro morbi magnitudine, & pro

pro ætate, & corpore, & vitæ proposito, & morbi tempore, & cæteris rebus, quæ aliquid indicant, variè permixtis. Perpetuum verò fuit, ut ab his formulis quàm minimè recederent, quamdiu res pateretur. Modò vero affectus paucissimi sunt cogniti, in quibus quidem auxilia, aut auxiliorum formulas, minùs mutare necesse esset. Quæ cum ita sint, sanè id etiam colligere oportebit, symptomatis quoque, quò mitiora fierent, curiosè prospectum fuisse à prudentibus viris. Ergo etiam quoties quid tale erat, sive vigiliæ, sive sitis, sive dolor, sive aliud, eoque urgeri sese ægri confiterentur, protinus illius quoque ratio est habita. Verumtamen illorum omnium remedia proponere, quibus quodque mitigatum fuit, eatenus supervacuum videri potest, quatenus hujus morbi, & aliorum, ut symptomata, sic item communia horum præsidia, fuere. Neque ulla res magis brevitatem offenderet, adversus quam utique ne quid jam à me commissum sit, verendum est. Quid quòd in monumentis optimorum authorum, præcipuè Sylvianis, satis multa his quàm

Symptomatum
mitigatio.

H similia

simillima memoria prodita sunt.

XLVII.

Aphthæ:

His itaque omissis, de Aphthæ dumtaxat breviter proponam. Ergo etiam adversus has, in Emulsionibus auxilium erat, fere quales supra sunt positæ, præsentaneum. Item in Syrupis, maximèque, qui emolliunt, simulque etiam leniter detergant, ut puta, Viol. Jujubin. de Althæa Fernel. & qui sunt similes. Rursus, in sero lactis, sive per se id præstitum esset, sive parum Sacchari candi adjectum esset. Quocirca & hæc omnia in præscriptis data sunt; & tamen his multò frequentius, quod insequitur, quod longè optimum esse experiundo patuit.

R.

Aq. Rosac. ʒ. *

Vitell. Ovor. n^o *

Sacchar. cand. vel

Finissim. q. s. ad gratiam. Bene

commixta, & conquassata, dentur

usui. Illoque sæpe os subluatur.

H

Quòd

Quòd si, è rosis, aqua non est, vel
pluviâ, vel fontanâ, uti quis po-
rest.

XLVIII.

Dixi, de universâ morbi curatione,
quæ auxilia præcipuè, quæque quàm sæ-
pissimè, ordinata sunt. Modò malum
cujuscumque febris speciem subiret,
sive continua esset, sive cottidiana, sive
tertiana, sive alia. Siquidem februm
nullum genus erat, sub quo hunc mor-
bum non infestum fuisse scimus. Ab
initio enim, id est, primis mensibus,
tertianæ plerosque invaserunt. Dein-
de, progrediente spatio, cum morbi
vigoreffet, continuæ febres. Rursus-
que, inclinante jam malo, vel tertianæ
plurimos malè habuere, vel cottidia-
næ. Vel tandem aliquando desciri
cœpit in quartanas. Ac, de his, quæ-
niam pollicitus sum dicere, nunc quo-
que paucis complectar. Itaque febrim
quartanis ex hoc morbo natis, nul-
læ unquam, ut puto, difficilius cura-
tionem receperant. Cæterum & id
ipsum à me, & quatenus illæ medicorum
curis obsisterent, & quâ ratione quo-
dam

Morbi cir-
cumvolu-
tio.

De Quar-
tanis.

*

dam modo parerent, jam dictum est in superioribus. Reliquum est, ut adjungam, quæ maximè pro auxilio sint adhibita, & in his, quæ precipuè subvenire visa. Ergo etiam, cum humores quartanam moventes omnium tenacissimos, vehementerque viscidos, glutinis modo, esse constet, ante omnia hi & incidendi, & quantum fieri potuit, attenuandi erant. Insuper auxiliis cuique humori contrariis eos ipsos corrigere, paulatimque ad Syctasim, æqualemque miscelam, deduci oportuit.

XLIX.

Illarum
Curatio.

Ejus rei causâ, quod commodissimum erat, sæpe mistura supra conscripta, quam primo loco proposui, inter initia oblata est, utpote quæ vehemens ad humores tenuandos est. Deinde, interposito tempore aliquo, purgatione utebantur. Eaque iterum, atque iterum, toto morbi spatio, sæpissimè fiebat. Fereque sexto, vel septimo quoque die, purgare in consuetudine fuit. Ab initio quidem levius, postea paulò vehementiùs. Medicamenta
autem

autem erant ex his, quæ & atram
quidem bilem, & phlegma, vel etiam
ferum, vel utrumque, simul citant.
Formulæ verò pilularum potiores ha-
bitæ, propter hyemem. Atque his
minùs præstantibus, maturè ad alia
transitus esse consuevit. Itaque tum
vel Apozemata, vel Vina, quæ vocan-
tur, Medicata, utique propositis à
me indicationibus quàm aptissima,
præcipiebantur. Illorum compositio
talís fere fuit:

R̄:

Rad. *Gentian. Irid. Flor.**Apii, & Levistic. aa. **Herb. *Fumar. Card. ben.**Eupator. aquat. Trifol. aquat. a-
na **Baccar. *Laur. Juniper. aa. **Sem. *Nasturt. vulg. Angelic. aa. **Cremor. *Tartar. vel**Tartar. Vitriol. aa. *. Coq. s. a. ex Vi-
no, vel aq. purâ (pro egenis) Col.
℥. XXV. addendo:**Aq. Vite Matthiol. vel**Theriaca. simpl. ℥. **Sp. *Sal. Ammon. **

H 3

Syr.

Syr. Menth. vel
de Absynth. * m. f. Apozema.

In quam quoque compositionem sæpe quinque radices, quæ aperiunt, sæpe Centaur. minus, sæpe lignum Guaiaci, sæpe Raphani rusticani semen, sæpe Sal Ammoniacum, sæpe Sal Absynthii, sæpe alia veniebant. Verumtamen à quibus idem munus præstare non alienum esset. Hujus autem medicamentitædio exorto, uti fieri solet, sæpe in vicem ejus Conditum tribui solitum, quod quidem sic habuit:

R.

Conserv. Menth.

Absynth. Rom. aa. *

Rad. Helenii,

Acori conditar. aa. *

Zinziber. condit. *

Pulv. Cardamom. min.

Piper. long. aa. *

Tartar. Vitriolat. *

Elix. Propr. Paracel. q. s. m. f. Conditum.

Vel

Vel, quod illi, & confectione, & facultatibus, sublimile erat:

R.

Conserv. *Menth. Majoran. aa. **

Rad. *Acor. Zinzib. condit. aa. **

Cort. *Arantior. condit. **

Pulv. *Cardam. min. Cubebar. aa. **

Pulv. *Garlophyl. **

Ol. *Macis stillat. **

Elix. *Ppr. Par. * m. f. conditum.*

Quinetiam sæpe, id expetentibus ægrotis, quo mitius esset tædium, ex herbis Sancti Iuriani Tinctura, ut Chymici appellant, adjudicata est. Id genus auxilii Hollandis notissimum est, mihi ratio nominis æquè ignota est. Confectio verò talis est:

R.

Herb. *Card. ben.*

Eupator. aquat.

Absynth. aa. m. ß. ad. j.

Rad. *Aristol. fabac. ʒ. vj.*

Baccar. *Laur. ʒ. iij.*

H 4

Aloës

Aloës lucid. vel

Hepatic. ʒ. ij. ad ʒ β.

Cort. Arantior. ʒ. ij. Concisis, contusisque, affunde Sp. Vin. rectific. q. s. ad supereminentiam. dig. iv. Digerantur ad focum, vel in cineribus calidis. Dos. cochl. j. aut ij. bis, aut ter, in die.

L.

Vina medicata
præfert.
Schacht.

Inter hæc verò in Vinis medicatis longè maxima spes erat. Eamque speciem compositionis, in quartana, quo infestus humor, in quo nox corpori est, quamprimùm subigatur, cæteris ante à me dictis, facile præponere solet Cl. Schachtius. Ergo etiam idem harum febrium pertinaciam miratus, Vino sæpe tali utendum sibi duxit:

R̄.

Rad. Helen.

Zedoar.

Aristol. rot. aa. *

Rad. Acor.

Angelic. aa. *

Summit. Absynth.

Centaur.

Centaur. min.

Eupator. aquat. aa. *

Herb. Menth.

Majoram.

Cuscut. aa. *

Fol. Laur. *

Cort. Arantior.

Limon. aa. *

Limatur. chalyb. in modulo lig. *. m.

concisa, & confracta, dentur in

nodulo. Cui superaffunde Vin.

alb. Gall. optim. pint. vj. Dos. ℥.

ju. bis, terve, ad minimum in

die.

Interdum verò ejusmodi :

℞.

Rad. Helen. Galang.

Zedoar.

Acor. aa. *

Summit. Absynth.

Cent. min. a. *

Herb. Menth.

Majoran.

Rorismar. aa. *:

Cort. Arantior.

Limon. aa. *

Limatur.

*Limatur. Chalyb. in nodo, vel, ejus loco,
Tartar. Vitriol. *. Concisa & con-
f. acta, dentur in nodulo. Cui su-
peraffunde, ut supra. Dos ea-
dem. Quâcum si sumatur Sal.
Absynth. vel Tartar. Vitriolat.
℞. j. ad ℞. j. medicamentum exi-
stet valentissimum.*

Atque his, vel illis, medicamentis
suprapositis, ex facili symptomata mi-
tescere, per urinam concoctionis signa
se ostendere, ipsaque febris vel tar-
dius hominem adoriri, vel multò ad-
modum lenius, consuevit. Raròque
fiebat, per hæc, ne vis frigoris, quan-
tacumque ingens incubuisset, & maxi-
ma, aut extingui, aut plurimum ex eo
minuisse, videretur. Eaque, cum non
ita longo spatio evenirent, scire li-
cuit, febrim vinci posse. Quinimò
jam prope ad incitas redactam spem
deditionis facere.

L I.

Antefebri-
lia in quar-
rana adhi-
bita.

Quibus exploratis, maximèque bo-
nis lignis circa urinam perceptis,
etiam iis, quæ præcesserant, alia quo-
que

que auxilia adijungebantur in Antefebribus posita. Quocirca, dimissa nequaquam consuetudine eorum, quæ dixi, quoties circuitus erat morbi, & ea præstabantur, quæ summis facultatibus valere adversus febres comperta sunt, quæque binis horis ante accessum assumenda sunt. Horum genera quamvis innumerabilia prope fuerint, ex iis nihilominus eligere me decet pauca quædam non inutilia, quibus hanc quoque partem curationis exornem. Itaque, in hoc genere, præsidium modò valentissimum erat, quod supra posui, haustumque appellavi. Idque ex iis rebus, quæ inibi sunt, aut omnibus, aut etiam paucis, compositum, & semper, & ubique, nobilissimum præstitit usum. Ut si non ex toto intercidere malum, certe elanguescere ex eo, aut subinde intermori, videretur. Opus autem erat iterato: quod ubi de hoc dixero, de omnibus æquè intelligendum esse jubeo. Haustibus ante febrem proximum auxilium erat in pulveribus aut mineralibus, aut metallicis. Si quoque supra sunt comprehensi. Nisi quòd, in his, delectus erat quorumque valentissimorum. Etiamque

que his accessere alii ad febrem discuti-
endam non minus præcipui. Siqui-
dem, quò longius id mali erat, eò
plura, magisque conquisita tentari ne-
cesse fuit. Ergo etiam alius hæc ha-
buit :

Pulv. Rad. Galang.

Acori.

Zedoar. aa. ʒ. *

Pulv. Rad. Zinzib. gr. *

Sal. Absynth. ʒ. *. m. f. pulv.

Alius verò hæc :

Rx.

Sem. Apii pulveriz. ʒ. *

*Detur usui Sumaturque cum
cyatho vini calidi.*

Tertius ea, quæ insequuntur.
Qui quidem ad authorem refer-
tur Chirurgum Casimiri Regis Po-
loniæ, inter monumenta Germano-
rum Ephemerides dicta. Idque auxi-
lium, nostro sæculo, pro mysterio
æstimatum est; tametsi ille plura ad-
jiciebat :

Rx.

R̄.

Nuc. Moscat. leviter assat. n. j.
Alumin. vulgar. gr. viij. m. f. pulv. simi-
li modo præbend.

Præter hæc Sal quoque febrifugum cognominatum, quod Sylvii auctoris est, non semel & per se, & aliis rebus adjectum, usui ante febrem tributum est. Sæpe enim incidit, aut apud Chymicos, aut Pharmacopæos, ut Sal isthoc venale sit in Hollandia. Neque laudem postremam adeptus est pulvis Cornachini dictus. Quem quoque *trium Diabolorum*, ridiculo sæpe nomine, sunt qui appellent. Id nobilissimum creditur ante accessionis tempus remedium. Verumtamen opportuno tempore exhibitum. Itaque placuit eo crebrius conturbare febres, ac, si fieri posset, ex eo statumovere, in quo hærebant. Et res quidem in his personis variè, in illis optimè respondit.

LII.

L. I. I.

Gentian.
rad.

China
China fa-
cticia.

China
China ve-
ra.

Quinetiam sæpe Gentianæ radix per se, sæpe aliis quoque simplicibus composita, ex vino propinata ægris est. Huic radici plurimum antiqui Medici in eâ regione tribuerunt. Nec minori præsidio adversus febres ferebatur, quàm nunc Hispani, vel Itali, Chinam Chinam esse ducunt. Quapropter cum laus ejus rei nondum exolevit, ac integra potius, magisque apud populum, etiamnum maneat, illam frequenter adhibere vult clarissimus vir Schachtius. Neque id solum, sed nonnunquam ex eâ re *Chinam Chinam factitiam*, sic enim vocare consuevit, apud populum tentare. Ea compositio, ut opinor, ab eodem lectissimo viro reperta est; & multum, si quid aliud, ad febrem abigendam potest. Adeo, ubi China China vera non est, ut ea, quæ falsa est, vix minorem usum præstet. Attamen id genus & variè componitur ab eo, & subinde aliis, aliisque, rebus admiscetur. Sed ejus quidem rationem, ut edoceam, nunc non committam. De China China vera potius

potius dici convenit, hanc quoque
Schachtium, per eos menses, variè at-
tigisse. Hæcque subinde sola data est;
subinde aliis rebus adjectis, quæ pro-
priè febres tollunt. Frequentissimum-
que fuit, cum radice, quæ supra posita
est, hanc quoque committere, quò
magis illa duo evincerent. Nec mi-
sturæ varietas defuit, tametsi pauca
sint, in quibus hæc aliquid novat. Ita
prout quisque jucundius assumpserat,
aliud atque aliud genus formularum
China China habuit. Compertum
est, vero quam minimè aliena esse,
quæcumque de hoc medicamento ido-
nei auctores tradiderunt. Adeo nec
injuriis, quibus illud afficitur, credere,
nec curare has Cl. Schachtius, ideoque
etiam atque etiam ridere solet. Est
tamen idem auctor, ut bene puris
purgati que corporibus, hoc genus
adhibeatur. Id ubi est, Sydenhamii,
summi viri, disciplinam, velut opti-
mam, probandam ait. Is enim non
his solum diebus, quibus febris est, ve-
rùm & i. is, qui intercedunt, id anni-
tendum censet, quò ille cortex sangui-
ne penitus combibatur. Itaque eam
rationem cum adhibuisset Leydæ, quos-
dam

Sydenhamii laus.

dam à se foeliciter ad sanitatem perductos fuisse, idque adultâ hyeme, idem Cl. Schachtius confiteri solitus est. Quæ cum ille in primis, itemque alia documenta, in eo libro, permulta laudaret, de eo quidem apud Academicos sic pronuntiare non dubitabat: *Legite Sydenhamium; auctor est, quo carere non potestis.* Ea quoque ratio tentata in Nosocomio satis promptè respondisse visa est.

LIII.

Alia experimenta.

Verumtamen, dum in his esset Schachtius, neque dum omnes, qui quartanâ detinebantur ad sanitatem pervenissent, juvit in his quoque alia experta facere. Circumferebatur quippe in rumoribus, quemdam esse, per id tempus, Medicum Hagæ Comitum, qui quartanas non solum, verum etiam quallibet febres, & novo, & ignoto, medicamento genere, quàm levissimo negotio tolleret. Isque, ubi aliquis ex eo quæreret, unde insolitum auxilium ad nos attulisset, profiteri solitus est, se neque peregrino, neque conquisito, medicamento uti: verum id ipsum, quicquid esset in

in Sylvá Hagianâ non difficillimè ab omnibus comparari posse. Quid tandem? Cùm multa inibi quercus, multa fraxinus abunde exoriatur, adductus est suspicione Schachtius, ut illarum arborum cortices, si quid possent in febribus, experimentis dignum judicaret. Itaque, ex his utrumque, sæpius ante febres, eâ ratione utendum obtulit, quâ Chinâ quidem uti consuêrunt. Præter hæc, cùm Album quoque Græcum ad eas res pertineret, quæ in sylva supra positâ copiosè colliguntur, utique illius etiam periculum facere non alienum censuit. In his quid evenit? Sanè usu cognitum est, trium rerum, quas dixi, quam libet adversus febres, medicamentum esse nobilissimum. Siquidem & nunc gravissimis casibus opitulatæ sunt, & extra hos, rectè aliis quoque febricitantibus dari posse, ratio docere potest. Sic autem opem contulisse videbantur, veluti China China, & Gentiana, & cætera, quæ proposui. Ut si quartanam viribus orbassent, aut etiam ex toto abegissent, illa interposito spatio, recurreret nihilominus. Dixi enim semel, nisi incli-

I natâ

natâ hyeme, ne unam quidem ex his, ob pervicaciam singularem, submoveri potuisse, id est, perfectè ad sanitatem perducì. Cùm interea medicamentorum viribus vix minùs obtemperarent, quàm quæ sunt levissimæ, & cottidie recessionem sponderent. Quidam tamen ex his hominibus fuere, qui finitâ nondum hyeme, maturrimè ante veris tempestatem, & securitatem, & bona valetudinis, recuperarunt. Quidam, qui ob errores commissos, vix aliâ de causâ, manifestè retro lapsi fuere. Alioqui salus his æquè expedita fuisset, ac de quibus dixi. Hosque tandem suo, non alieno scelere, diutiùs à quartana detineri contigit. Appositè enim Celsus: *Si febris quievit, diu meminisse ejus diei convenit, eoque vitare frigus, calorem, cruditatem, lassitudinem. Facile enim revertitur, nisi à sano quoque aliquamdiu timetur.* Ac de quartanis hæc hæctenus.

FINIS.

DE eodem Morbo Epidemico Clarissimi, & Sapientissimi, Viri, Domini Luca Schacht, Institutionum Medicina, simulque Praxeos, in Academia Lugduno-Batavâ, Professoris celeberrimi: Academicorum juvenum ad praxim erga aegros faciendam, in Xenodochio ejusdem urbis, Manuactoris præstantissimi: tandemque facultatis, Collegiique Chirurgici, quod apud Leydenses est, & Præsidis, & Examinatoris ornatissimi: felicissimi sæculi nostri, in arte Medicâ, Practici, ad auctorem Epistolica narratio, sanè quàm doctissima.

D.

Christophoro Love Morlao S. P.
D. Lucas Schacht.

I 2

Importunis

Importunis omnino precibus à te rogatum ais, V. Cl. ut has ad me litteras dares: pro quibus ut gratias habeo maximas, ita te obnixè rogo ut ab ulteriori excusatione, & cæremoniis, porro abstineas, à quibus animum meum esse alienissimum jam dudum perspectum est tibi.

Gaudeo autem esse inter vestros, qui de morbo superioris anni, qui tam graviter & vestras, & nostras, regiones afflixit, tractatum meditetur: tum quòd universè (veluti novisti) omnium hodiernorum vestrorum Medicorum cogitationes de morbis plurimi semper æstimavi, in specie verò eorum, qui in Societatem Medicam merito suo inscripti sunt; tum quòd materia ipsa digna est, quæ in commune omnium bonum rite examinetur. Quandoquidem hujus fere naturæ morbus, sed non semper sub eodem symptomatum apparatu, sæpius jam hæc loca infestat, veluti hujus rei testis esse potest annus 1666, 1667, de cujus anni morbo pluribus videri potest ó
μαχαεῖτης D. D. Sylvius, piæ memoriae,

moræ, 1668, 1669. & jam proximè elapsus annus 1678, & 1679.

Quæ verò causâ sit, quòd Vir ille Clarissimus, unàque cum eo Viri alii eruditissimi, meum de hoc morbo iudicium expostulent, ego qui illis hætenus ignotus vixi, & me meo mensurare pede solitus latitare studeo, vix percipio, nisi tu V. Cl. (forte ex nimio amore mei) plura de me finxeris, quàm verè affirmaveris.

Itaque mihi diffusus, qui hætenus animum à scribendo aversum habeo, maluissem à labore illo supersedere, & securus post principia latere, aliorumque cogitata potius rimari, atque admirari, quàm mea propalare.

Quando tamen tibi aliquid à me petenti negare hætenus religio fuit, & nunc eadem stat sententia menti, & nunc historia potius hujus morbi, quàm adornatum, elegans, & longè petitis demonstrationibus suffultum de eo ratiocinium, requiratur, morem tibi, reliquisque meis discipulis amicis, licet reluctante, trepidoque animo, gestam.

Quam Historiam dum aggredior, præmonebo in antecessum, me defectu

Amanuensis, quem hoc tempore valde exoptabam, negotiorum autem mole oppressum (novisti enim occupationes, & labores meos) in Diaria congerere nihil quicquam potuisse; adèdque omnia, quæ hic narrantur, solummodò ab evolutâ, excussâque, quantâ potui, diligentia, memoriâ, repetita esse.

Facile itaque condonabis, si quid fortean omissum, aut suo non positum loco observabis, neque enim tam felix mihi, ut olim, nunc fenescenti memoria est, ut omnium præteritorum tenax, fideliter meminisse possim.

Allaboravi tamen, nihil ut referrem, quod non observaverim: malens, ubi incertus eram, aliquid omittere, quàm temerè aliquid referre, cujus malè relati à pluribus possem redargui.

Ut itaque rem ipsam aggrediar, primùm dicam, varia mihi hujus morbi futuri suspicionem, jam incipiente vere, injecisse, uti

I. Morbum prioris anni, qui postea huic morbo nostro non valde ab-
similis

similis fuit, à quo nonnulli adhuc infirmi, atque imbecilles erant.

2. Ventos perpetuò manentés eodém, uti priori non tantùm anno, sed jam integro ferme biennio, & amplius. Fuère autem illi præcipuè Boreales, modò ad Orientem, modò ad Occidentem versi.

3. Frequentem, & graviozem ubique grassantem Scorbutum, declinante vix dum Hyeme, aut jam incipiente Vere.

4. Sanguinem, quem licuit videre, plurium hominum planè Scorbuticum, & corruptum, hoc est, dissolutum, fluidum, nigricantem, grumofum, supernatante pelliculâ seroso-pituitosâ, per quam inæqualiter mixtus transparebat sanguis.

5. Insolita quædam in morbis, tunc sparsis, symptomata, & ordinariam quamdam à communi morborum illorum genio deviationem. Nam cum vel antea sæpius observassem, isthæc signa communes quosdam morbos de-

notasse, ex his protinus in eam opinio-
nem incidi (meministi enim ipse, ne-
que hæc tibi, tam subito excidere po-
tuere) simile quid denuò nobis immi-
nere : quem justum meum metum (ut
eventus postea docuit) discipulis meis
exposui, & (quod fortuito potius
causarum concursui, quàm meo judi-
cio adscribo) qualis ferme futurus es-
set, descripsi.

Transiit interea Ver, nullo, excepto,
ut dictum, Scorbuto, graviori mor-
bo notabile : duravitque ea nostra-
tium foelicitas ad medium circiter men-
sem Augustum.

Eo tempore cum fortè Hornæ essem
(urbs est in Hollandia Boreali) unà
cum uxore, & unà filiarum mearum,
audio ex discipulorum meorum ali-
quo, foelicitè ibi Praxin faciente, jam
ab unâ, alterâque septimanâ, morbum
ibidem quendam Epidemicum, & inu-
sitatum, graviter in plures sine discri-
mine vagari : In cujus rei fidem affir-
mabat se jam quindecim (erat au-
tem ille junior adhuc medicus) ante
meridiem ægros ab hoc morbo labo-
rantes visitasse, & plures à meridie vi-
sitaturum.

Motus

Motus hoc nunico, ut civibus Lugdunensibus adessem, iter animi relaxandi causâ susceptum accelero, domumque revertor.

Quò cum perveni, vel postridie statim animadverti, etiam hîc loci eundem morbum in nervum erumpere, pluresque communiter corripere, præfertim ephebis egressos, aut jam grandæviores.

Mitis autem in principio morbus videbatur, aded nulla inulitata hæcenus in eo symptomata apparebant: In initio sui qualis apparuerit. mentiebaturque ordinariò tertianam intermittentem simplicem, aut duplicem, sed rariùs.

Frigus hoc tempore in accessu parvum erat, & in quibusdam nullum: eo recedente sequebatur nausea, & vomitus, modò biliosus, modò pituitosus, modò mixtus: & biliosus quidem hoc tempore magis bilis Vitellinæ, quàm alterius: & post ea calor, ut in tertianis legitimis ferè paulò acrior, cum siti, dolore capitis, & similibus hisce febribus familiarissimis Phænomenis.

Nec difficilis tunc temporis, aut tarda ejus curatio. Nam humoribus vitiosis

vitiosis leviter alteratis, & evacuatis, corporeque præparato, vel vulgari aliquo medicamento sudorifico, duas horas ante Paroxysmum exhibito, facile, integrèque solvebatur.

Sed id tamen peculiare in eo observabam, quòd qui ab illo curati videbantur non tantum, sed reverà erant, ex facili occasione, aut errore, in eum relabebantur, recidivà gravius, quàm morbo affligente, & medicamentis fortius resistente.

Interea aer apud nos jam antea fuerat, & adhuc dum erat, & postmodum aliquamdiu adhuc mansit, valde calidus, siccus, & subinde sudus, ac gravis, ventis (si rectè memini) perpetuò flantibus Orientalibus, & modò ad Boream, modò ad Austrum inclinantibus.

Fructusque *ἀγροί* omnis generis mirum in modum ubique in his oris abundabant, & avidissimè vorabantur. Ita factus Pomifer autumnus morborum ferax.

Qualis in
incremento.

Atque hoc tempore (posità priori suà apparentià, & si ita loqui fas sit, personà) morbus ad proprium suum genium excursit, Medicisque ostendit.

Accidit

Accidit illud præter propter post principium, aut medio mense Octobri.

Neque enim nunc, velut antea, sub forma tertianæ simplicis, aut duplicis apparuit, nisi in paucis, sed, quos invadebat, sub schematismo invasit febris continuæ satis acutæ: qualis etiam perstitit biduum, triduum, & amplius, prout aut serius, aut maturius, quæ necessaria erant, præscribebantur, quando eorum ope rursus modò in tertianam simplicem, modò duplicem, modò in febrem intermittentem Vagam commutabatur.

Verùm, neque, ut ante, aut invadebat, aut tempora sua percurrerebat. Cum enim antea more tertianarum legitimarum, & sat citò, & cum ordinariis earum symptomatis moveretur, nunc protrahi in, aut post statum, incepit, & interea acutarum instar, vehemens habere initium, ac incrementum, viribus statim in initio, ad normam Febrium malignarum, prostratis, ac dejectis, adeò, ut viderim homines cæteroquin robustissimos, à biduanâ, aut triduanâ, ejus afflictione, tantopere debilitatos, ut nec pedibus insistere, nec lecti mutationem absque

que periculo ferre non potuerint.

Symptomata autem, quæ hoc tempore in eo observabantur, alia quidem communia erant plerisque, alia verò quibusdam propria.

Communia fere erant sequentia.

1. Frigus aliquod in initio paroxifmi, in aliis levius, & brevius, in aliis verò gravius, & diuturnius.
2. Mox diminuto, aut recedente frigore, nausea, & vomitus, variorum humorum, pituitosorum, acidorum, sed ordinariò bilis æruginosæ, aut porraceæ ab admixto acido alteratæ, & corruptæ.
3. In quibusdam etiam mox à vomitu Diarrhœa varia. In quamplurimis utraque excretio simul urgens, Cholera tunc dicta. Et quod notandum, quibus illa statim à principio accidebant, illi & levius, & facilius postea morbum tulerunt, & citius, minori-que cum periculo ab eo evasere.
4. Anxietas intolerabilis circa præcordia, præ qua neque respirare satis liberè

liberè, neque quiescere, neque uno se
satis loco in lecto continere poterant.
Atque illa augebatur

4. Increfcente postmodùm calore,
qui in aliquibus erat blandior, in aliis
verò aridus aliquamdiu, & valde a-
cris. Hoc tempore

6. Plerisque caput, lumbi, abdo-
men, omnesque artus, & membra ita
dolebant, idque statim ab initio, per-
inde ac si fustibus confracta fuissent.
Alii propterea

7. Aliquot continuas noctes dor-
mire non poterant. Alii è contrario,
quibus ea leviùs dolebant, somnolen-
ti erant, & quasi comatosi, in quibus
proinde abstinentum fuit à paulò for-
tioribus Narcoticis, quod, genium
morbi ex hoc perspiciens, sedulò pro-
pterea, & religiosè, in tota hac praxi
mea, in omnibus meis ægrotantibus,
observavi, eò magis quòd advertē-
bam, plerosque hos Comatosos mor-
bo succumbere, paucosque evadere.

8. Sitis

8. Sitis plerisque non tamen omnes æquè graviter, affixit. Eam qui tollere multo potu aggressi sunt, plurimum anxietates suas auxerunt, sive cum retinerent, sive rejicerent.

9. Venter mirum in modum quibusdam distendebatur à flatibus, quibus excretis anxietas quodammodo minuebatur. Duravitque ea distentio in aliquibus adhuc diu post quàm à morbo convaluerant, licet aut sponte, aut ab arte, alvus in dies moveretur.

10. Appetitus omnibus ferme in totum erat prostratus, & dejectus, veluti & assumptorum fermentatio, ac distributio, neque reddi illa, aut restaurari, nisi tardè, difficulter, & magno cum molimine, potuerunt.

11. Alvus segnior iis fuit, quibus Diarrhœa in principio non erat oborta: imò his ipsis etiam postea.

12. Pulsus in plerisque parvus, debilis, celer, & frequens.

13. Respiratio

13. Respiratio crebrior, difficilior,
& cum dictâ anxietate anhelosa.

14. Vires statim, ut ante etiam
monitum, prostratæ; quæ remitten-
te licet morbo, nec medicamentis, nec
victu analeptico, nisi admodum tar-
dè, restitui potuerunt.

15. Qualitates pleræque in facie
statim mutatae, & notabiliter, adeo
ut semimortuis non abssimiles vide-
rentur, mansitque diu post morbum
hæc mutatio.

16. Urinæ erant variæ. Quibus-
dam in initio claræ, sed ardentes, ru-
bræ, ac crassiores, quæ tamen postea
turbabantur, & subsidentiam ad fun-
dum dimittebant: aliis statim turbi-
dæ, aut turbatæ. Paucissimis planè
crudæ, aquæ, aut tenues.

In initio hujus morbi mire profue-
runt.

1. Venæsectio, in principio statim
administrata.

2. Purgatio.

2. Purgatio.
3. Diaphoreticorum usus.

In incremento indifferens erat Venæ sectio: proderant autem potissimum sequentia.

1. *Decoctum,*
Petasitidis,
Scorzoneræ,
Cornu Cerv. rasp.
Fol. Borræg.
Bugloss.
Limon. integr. in taleolas dissect.
Seminis Aquileg. & similium quorundam aliorum, additio subinde levioribus quibusdam purgantibus,
puta
Fol. Sennæ mund.
Syr. de Cichor. cum Rheo, aut similibus, aut iisdem seorsim usurpatis.
2. *Mixturæ incidentes, attenuantes, aperientes, & Diaphoreticæ, v. g.*
ex
Aq. Petrosel. Menth. aut
Fœnicul.
Cinnamom.

Antim.

Antim. Diaph. aut

Bezoard. mineral.

Ol. Macis stillat. &

Syr. Menth. aut de Limonibus, &c.

Quibus subinde etiam cum suc-
cessu addidi.

Aq. vel Sp. Cochlear. q. s. esse vide-
batur.

Vel etiam:

Sp. Sal. Ammon.

3. *Pulveres Diaphoretici, præcipuè ex*
mineralibus, aut metallicis, parati;

4. *Diascord. Fracastor.*

Sylvii.

Theriac.

Mithridat.

Confect. Alkermes

Hyacinth. &c.

Hoc tempore autem morbus in dies
in plures proserpebat, præcipuè in a-
dultiores, magis tamen in rusticos,
quàm in urbanos; & magis in aliis,
quàm in hac nostrâ civitate.

Qualis in
ακμῆ.

Vigente autem morbo præcedentia omnia fuere gravissima, præcipue verò anxietas illa, nausea, vomitus, dolor capitis, imbecillitas, & sic porro.

Et hoc tempore, quod fuit circiter declinante Octobri, sequente verò mense Novembri Febris continua diutiùs, quàm hæctenus, durabat, ægrofque diutiùs divexabat.

Neque aut solvebatur, aut mutabatur, nisi productis primùm Aphthis, in plerisque levioribus, albicantibus, aut mollibus, in quibusdam tamen mali moris. Et hi posteriores omnes de vita sua periclitati sunt.

Ubi verò solvebatur, plerumque solvebatur imperfectè, aut in febrem intermittentem convertebatur incertam, modò tertianam simplicem, modò duplicem, modò cottidianam, modò vagam, & sic porro, remanentibus nihilominus dolore capitis, lumborum, artuum, appetitu prostrato, siti, anxietate, respiratione difficili, languore, lassitudine, somno depravato, diminuto,

nuto, aut abolito. Memini enim vidisse, & curasse, qui integras octo noctes continuas, & plures, ne unicam quidem horulam quieverant, &c.

Eadem fere, ut antea, usurpata, nisi quod in gratiam Aphtharum, interne quidem Hordeata, & Emulsiones, Linctus, & similia, externe verò Gargarismata usurpata sunt.

Atque hæc quidem declinante jam morbo perseverabant. Quando tandem sævissimus, & molestissimus, hic morbus in quartanam degeneravit. Quod duobus fere accidit modis.

Alii enim in illam inciderunt sine prævio hoc morbo : atque eorum Febris fere regularis est, simplex, aut duplex, quam legitimam vulgò appellant : alii postquam jam à priore morbo integrè convaluerant, & inter sanos, saltem neutros ex convalescentia, meritò, & jure, numerabantur, & horum quartanæ medio fere se habent modo : alii denique immediatè ex hoc morbo

Qualis in
declinatione.

morbo in quartanam prolapsi sunt, sed eorum febris fere triplex est, Continuae juncta, & planè anomala; qui propterea etiam lecto affixi, aut miserè degunt, aut extrema solvunt.

Notandum vero :

1. Ab hoc morbo paucos omnino obiisse, initio ægrotantium numero, nisi jam declinante morbo. Quod quò clariùs agnoscas, pro vero tibi affirmare possum in hac tam populosá civitate nostrâ nunquam durante, aut sæviante hoc tam diro affectu, numerum defunctorum aut ascendisse, aut superasse, centum & quinquaginta homines spatio integræ, aut totius septimanæ.

2. Plures ruri, quàm in urbibus defunctos.

3. Plerosque senes ab eo devictos, si ab illo corripiebantur, eorum verò paucissimos evasisse.

4. Cor-

4. Corpulentiores magis periclitatos fuisse, quàm macros.

5. Ex omnibus Ecclesiæ reformatæ Anglicanæ membris in hac civitate, hæctenus ab hoc morbo interjisse neminem : quod, dum hæc scribo, retulit mihi fide dignissimus D. Hickman, pastor illius Ecclesiæ.

Successit huic morbo jam inde à medio circiter hujus mensis Novembris Coryza, sive gravedo, quæ communiter fere vagata est in plerosque, molesta, diuturna, ac gravis. Consequens hujus morbi. Ejus occasione natæ :

1. Tusses fatis vehementes.
2. Anginæ acutissimæ, quæ spatio paucorum dierum, subinde etiam horarum, nonnullos è medio sustulerint.
3. Peripneumoniam pariter periculosa, & acuta.

K 3 Pleuritides

4. Pleuritides tum legitimæ, tum nothæ, similem in modum acutissimæ, & quibusdam exitiales, quibus scilicet, quâcumque adhibitâ curâ, & diligentîâ, phlegmata a pectore deturbari non potuerunt. Atque horum morborum vi plures è medio sublati, præsertim ruri, quàm toto prioris morbi de cursu, aut tractu.

Nunc (Deo sit laus) morbus (exceptis quartanis) iporro filere incipit.

Audivisti, V. Cl. genium hujus morbi, ejus exortum, incrementum, statum, ac declinationem, & in omnibus, singulisque ejus temporibus communia plerisque symptomata.

Nunc paucis etiam intellige peculiariora quædam, & paucis propria Phænomena. Qualia fuere

α. Odontalgia, cum elevatione quadam, ac vacillatione dentium, quæ vigente, imprimis morbo, satis frequens. β. Dolor

β. Dolor gingivarum, earumque
cruentatio, & corruptio.

γ. Hæmorrhagia narium.

δ. Fœminarum menstruatio ante
tempus.

ε. Hæmorrhoides coecæ, aut fluen-
tes.

ζ. Mictio cruenta.

η. Convulsio, & Spasmus.

θ. Prunella.

ι. Dyfenteria, sive dejectio cruenta,
plerumque cum dolore, & tormini-
bus, in uno, alteroque indolens.

κ. Maculæ quædam, Scorbuticis
non absimiles, quæ frequentiores e-
rant, & diversæ tum magnitudinis,
tum figuræ, tum coloris. In paucissi-
mis autem verè Petechiales, quas in
tribus solùm, quatuorve familiis ena-
tas

tas vidi, in quibus etiam quæ grassabantur febres erant acutissimæ, malignissimæ, & admodum contagiosæ. Verùm id accidit solummodò vidisse in principio morbi.

αα. Parotides spuria.

Recensita illa Phænomena peculiaris, & quibusdam propria appellavi, non quòd valde rara existerent, in quàm multis enim à me, & ab aliis animadversa sunt, sed quòd communiter tamen huic morbo non fuere *ἐπιγενομένη*, aut assidentia.

Atque hæc sunt, V. Cl. quæ mihi de hoc morbo suggestit memoria.

Quæ an sint conventura cum symptomatis à Vobis in hoc morbo observatis ego quidem scire ex viris illis eruditissimis, atque expertissimis, a veo.

Vera autem illa esse omnia, quæ narravi, & ipse certò scio, & reliqui necum sciunt, quotquot hîc Lugduni in Batavis

Batavis ad eum curandum vocati sunt.

Quò tamen & rei ipsi, de qua agitur, & Vobis, Viri Clarissimi, & animo meo satisfacere, consultum duxi, hanc, quam exaravi, Historiam, cum primariis hujus urbis Medicis D. D. Theodoro Maton, D. D. Joh. Groenvelt. D. D. Frederico Deckers, D. D. Petro Gequier, conferre, ut si quid forte memoriâ meâ excidisset, illud candidè supplerent: Præsto fuere omnes, nihilque his addendum censuerunt.

Præter quæ ecquid, et quidnam aliarum civitatum Medici observaverint (audivimus enim in Belgio ipso, variisque ejus urbibus, aliquam in symptomatis repertam fuisse diversitatem, veluti in diffusionem sui, atque exitu, quodammodo distulit à se morbus. Plures enim Harlemi, Amstelodami Delphis, quàm in hac civitate nostrâ, correpti sunt, & ubique plures ruri, quàm in urbibus; leviusque apud nos, quàm alibi, ferociter) dicere quidem pro vero hætenus non possumus. Atque

Atquæ hæc sunt, Vir. Cl. quæ de hoc morbo referre potuimus. Quæ si forte desiderium tuum non expleant, utcumque tamen petitioni satisfaciunt, aut respondent: *Quo scilicet tempore primùm, quibus omnino symptomatis in Hollandia apparuerit; quo tempore primùm, quibus modis expugnatus sit; quasque vicissitudines sustinnerit.*

Ea verò nudè enarrata, sine ullo verborum, aut styli elegantioris apparatu, aut strophis, sine ornatu ullo, tibi, tuisque, valde placitura, non est, quòd multum confidam: satis erit, si veniam aliquam mereantur, aut excusationem, quam mihi à Vobis spondeo, qui nullus dubito quin hoc mecum in hujusmodi negotio cogitetis:

Ornari res ipsa vetat, contenta doceri est.

Quapropter an hanc Laciniam operi, procul dubio, politiori, & accuratè elaborato adsuendam, aut subnectandam, putaturi sitis valde dubito;

tò; ego saltem vehementer non opto.

Tibi tamen, Vir amicissime, omnibusque meis discipulis, gratias ago, quòd famæ, ac honori nominis mei tantopere invigiletis, meque dignum & memoriâ vestrâ, & favore, judicetis.

Virum autem illum celeberrimum, quem ego plurimum veneror, meo nomine ut salutes, veluti & reliquos ejus socios, obnixè rogo; veluti & te, & reliquos meos discipulos, nòminatim verò D. D. Oviatt, amicos, & fautores plurimum salvere jubeo, Vestrum omnium addictissimus amicus.

Lugd. Batav.

Decemb. 21.

1679.

Lucas Schacht.

FINIS.

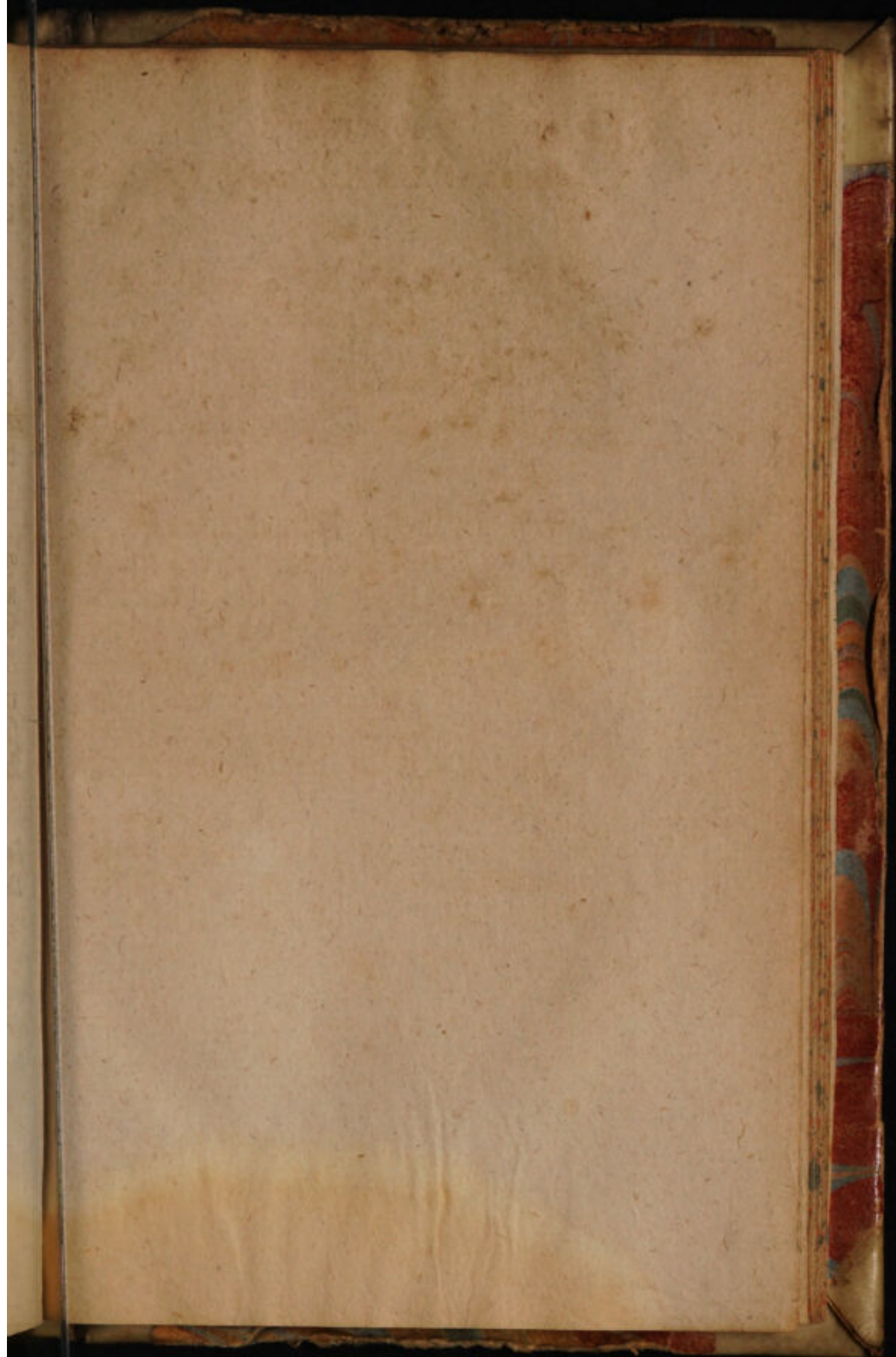
ego facere volumus ut non

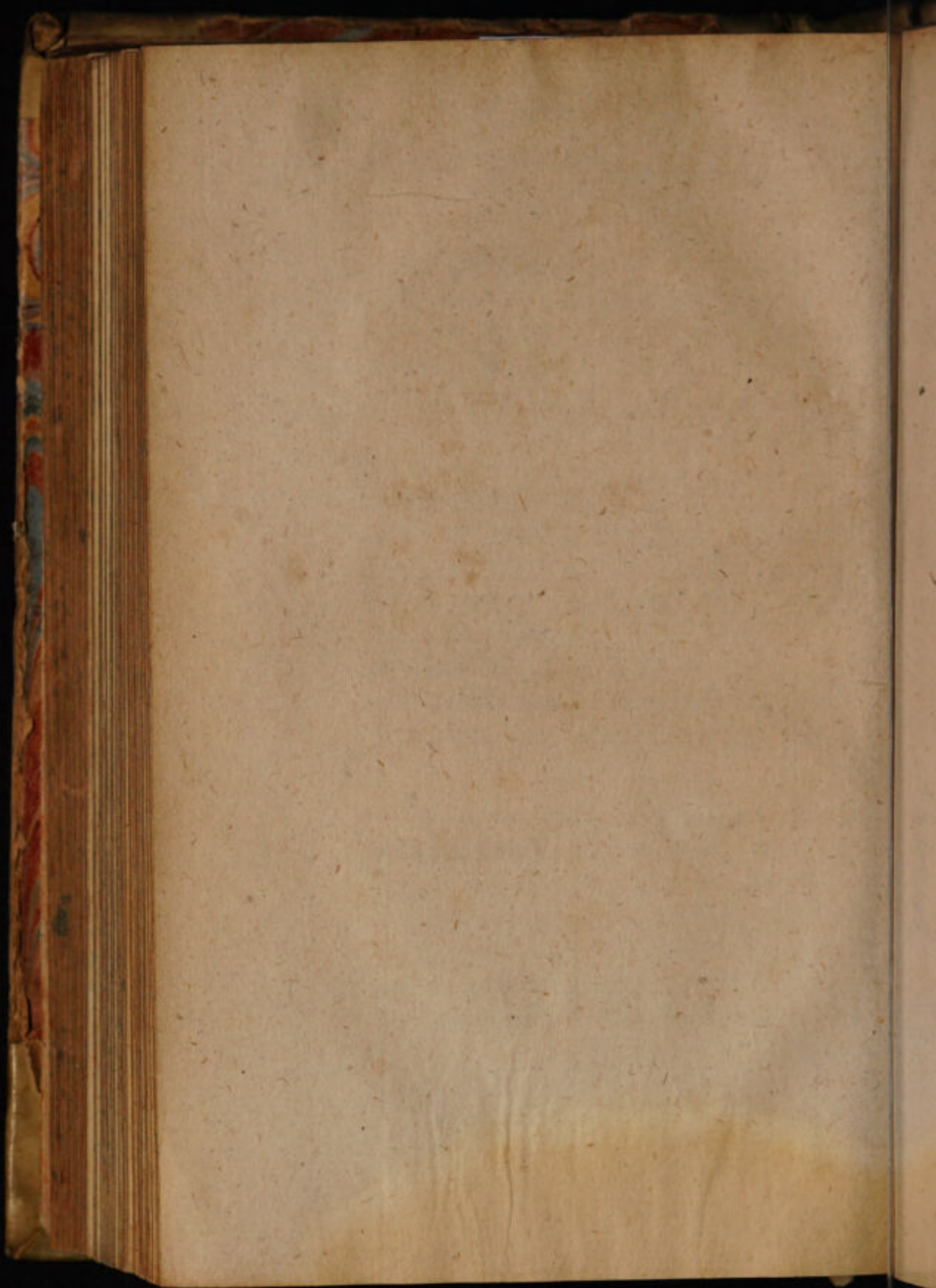
... in ...
... gratias ago
... honoris nominis meorum
... inquit
... vobis

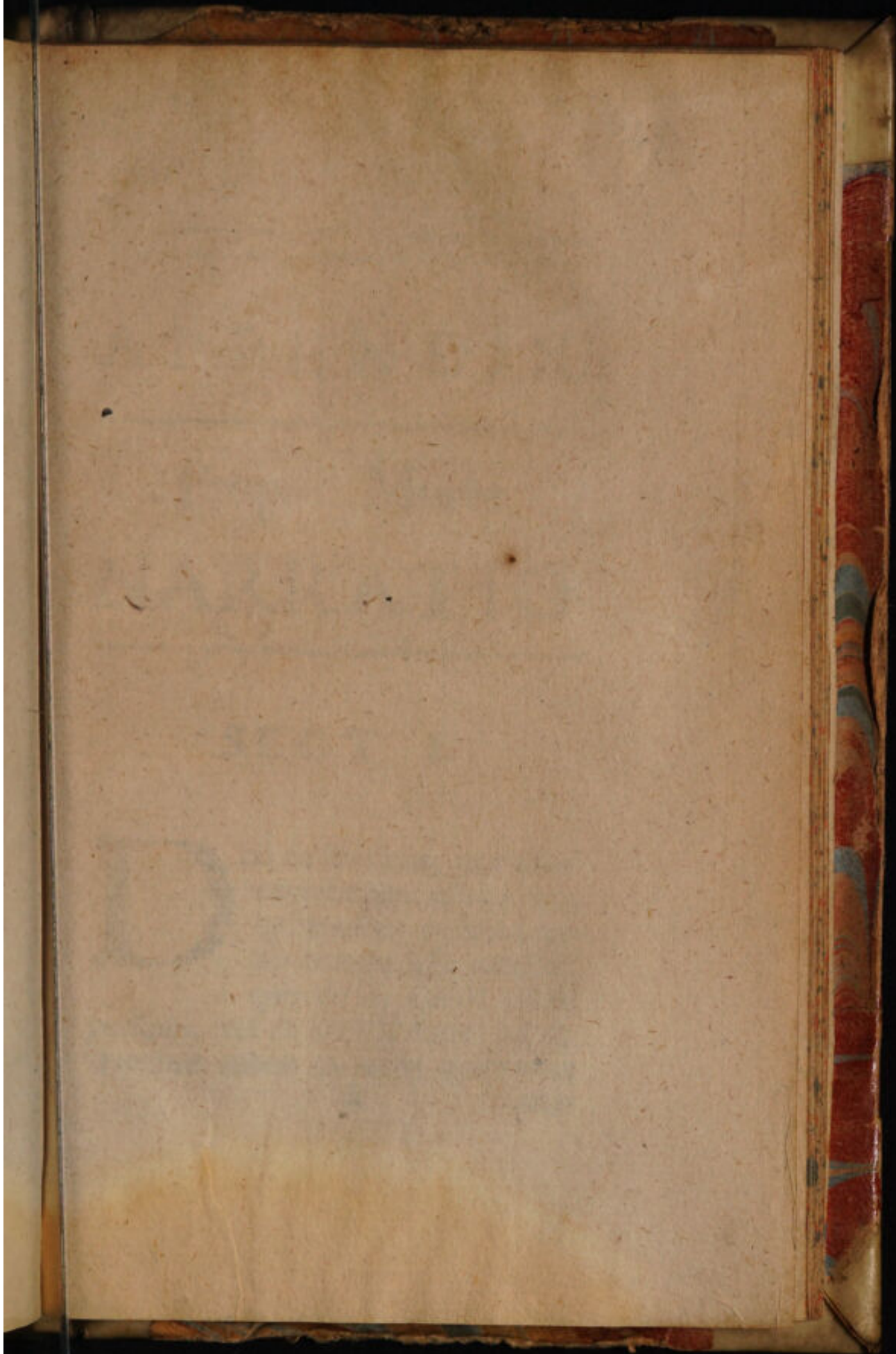
...
... gratias ago
... vobis
... gratias ago
... vobis
... gratias ago
... vobis
... gratias ago
... vobis

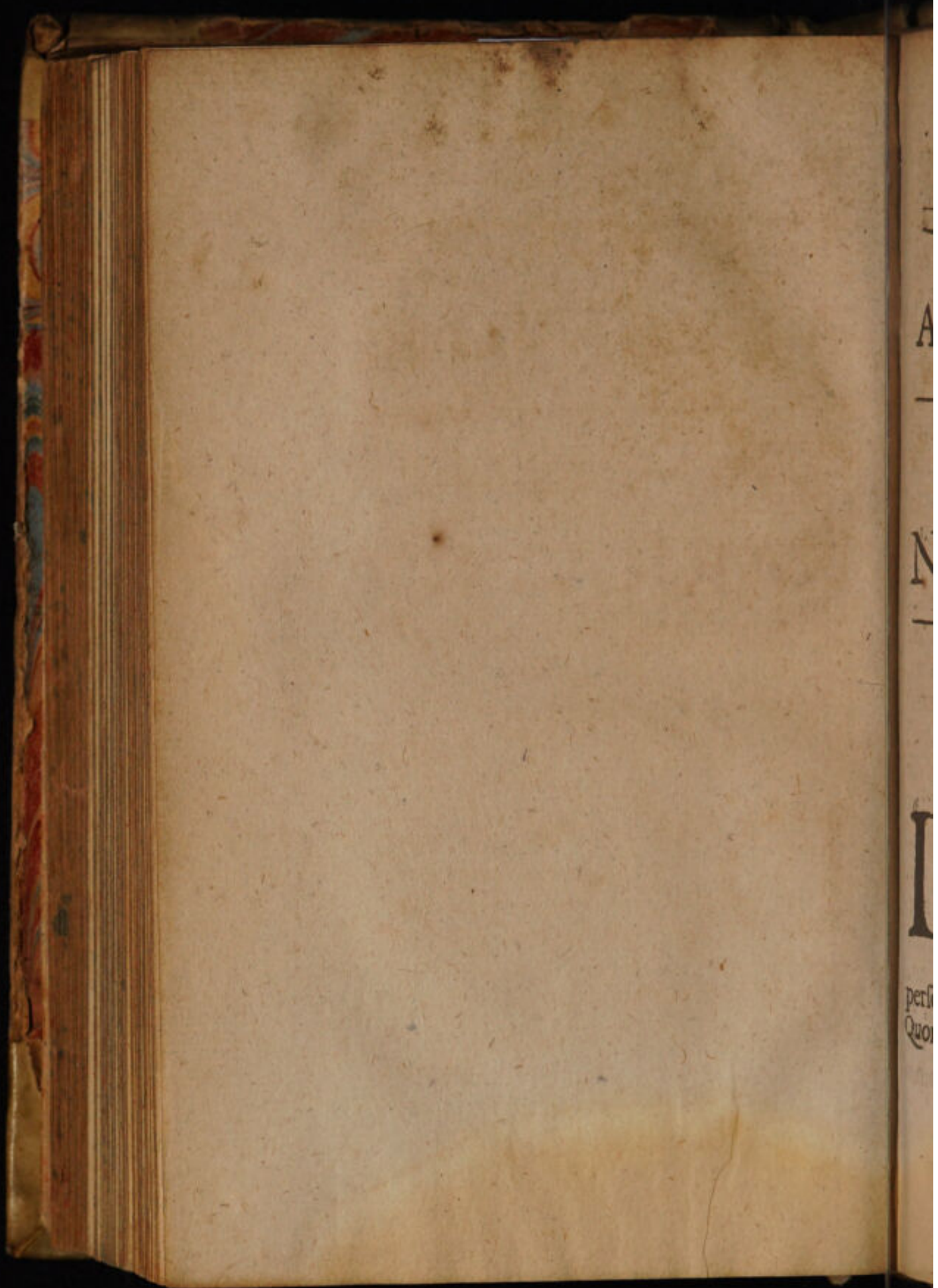
Lucas Sebacher
1679

FINIS

A

N

I

per
Quo

APPENDIX.

Proprii Morbi NARRATIO.

SECT I.

Dixi de his vitiis, quæ aliorum corpora affligerunt: hætenusque ea sola à nobis tentata esse constat, quæ vel in alienis visere personis, vel ab his addiscere, licuit. Quoniam autem ex omni morborum
L scientia

scientia, ut periculosissima, sic etiam clarissima est ea, quam quisque experiundo nanciscitur, utique non alienum fore, neque inutile, judicavi, de meo quoque malo sermonem attexere. Siquidem istum morbum, quem supra Epidemicum appellavi, non solum calamo excolui, verum etiam post id tempus, quo priora litteris comprehensa sunt, in illum gravissimè decidi. Et hunc quidem adeò immanem perpessus sum, ut etiamnum me vivere mirerentur omnes, qui decumbentem familiariter inviserunt. Id quod evenit, quod maximè novum, & admiratione dignum videri possit, per eos dies, quibus huic quidem opellæ extremam adjicere manum festinabam. Quasi verò morbum mortalibus ostendisse non abunde esset, nisi eundem etiam perpeti debuissem. Néve etiam aliud huic laboris generi constitutum esset præmium, quàm scriptiorem de morbo aliquo absolvere, & ex illo ægrota-re. Ergo etiam majore studio mali genus hoc, quàm quodlibet aliud, me didicisse putandum est, & quòd scribendo

bendo de illo egerim, quodque periculose idem ipse expertus sim. Et mihi jam pleraque explorata esse necesse sit, de quibus ante retuli, circa morbi istius cognitionem, recte sint iudicata, an secus. Jamque ab experientiam longè optimè discernere posse, siue quid corrigi oportebit ex iis, quæ prius exposui, siue quid deficiat, siue superet aliquid. Quocirca me, ob hæc quidem, iterum ad scribendum animum appulisse, non inficio. Appendicemque ad calcem idcirco adijcere voluisse, quò limatiora omnia essent.

Quod tamen neque eo consilio feci, quia permulta in his esse perspiciebam, quæ quidem aliter dici debuissent, neque quòd nonnullarum rerum oblivio magnopere me moveret, verùm ut, quæ supra sunt posita, etiam atque etiam confirmata redderentur. Videbar enim mihi, in meo morbo, quamplurima vidisse, quæ fidem illis ipsis rebus facerent; sed etiam pleraque, quæ obtigerunt, communia notasse cum aliis hominibus, eodem malo laborantibus. Quæ cum ita essent, & pondus,

Præcipua
causa scri-
bendi Ap-
pendicem.

Principi-
um morbi

& auctoritatem, illa quidem habitura esse non dubitabam, aliquantò majorem, si scriptis hæc quoque traderentur. Siquidem etiam easdem medendi vias, in meo casu, ingressus sum, quas supra conscripsi, quòd similes rationes, in illis hominibus, sæpiùs optimè respondisse viseram, non utique fortasse. Faciam itaque primò, ut omnia diligenter expediam, quæ historiam morbi, quem habui, curiosè complectantur. Deinde exponam quæ modò notare mihi licuit sub eodem: quibusque modis ea vel convenient, vel dissentiant, cum iis, de quibus est dictum. Sic enim cum me vera dixisse, in supra positis, patebit; tum novam quasi lucem his accensam iri confido.

I I.

Principium morbi. Igitur, circa Nonas *Decembres*, superiore anno, atque illis ipsis diebus, quibus quidem hunc commentarium, qui præcessit, quàm proximè aberat, ut ad umbilicum perducerem, prima mali femina percepi. Ac abditarum rerum

rerum, & morbos continentium cau-
 farum, conjecturas, utique missas faci-
 am. De his potius dicam, quæ certa,
 & explorata, cum sint, causæ propte-
 rea *evidentes* ab omnibus appellantur.

Ante omnia vero nullam Epidemicæ Causæ pro-
 catarticæ
 hujus ma-
 li.
 labis, quæ me afflixit, evidentio-
 rem causam adducere possum, quam cibum,
 potionemque insalubrem. Etenim,
 cum homine mihi amico, & familiari,
 cum de nocte ænopolium intrassem,
 neque vinum inibi esset vel Hispanien-
 se, vel Gallicum, credo, quod ex his
 illud nimis novum, hoc recenti consti-
 tutione cautum esset, equidem poposci
 genus Lusitanicum. Allatum est. Si-
 mul atque verò gustavi, protinus illi,
 qui mecum aderat, & alieno sapore ef-
 fe dixi, & is quidem, ubi attigisset,
 ideò quoque minus esse sanum suspica-
 tus est. Verumtamen cum seridò certas
 res agitare cœpissimus, his nisi sine im-
 posito, neutri placuit discedere. Ac
 familiaris ille meus, quò vel famem tol-
 leret, vel vini noxam, Lucanicas de-
 hinc jussit adferri porcinas. Itaque
 modicè unà cœnavimus. Neque verò

ultra duas heminas bibitum est: neque ego propterea nisi paululum aliquid vel edendum, vel bibendum, mihi duxi, quod Lucanicæ quoque minùs stomacho placerent. Id quod illico etiam verbis ostendi. Nam cum post ista parumper confedissemus, mihi que minùs bene esse cœpisset, *Hoc vinum, dixi, atque hæc Lucanica, me malè habent.* Neque ita multò post uterque nostrum domum discessit.

III.

Abhinc, intra paucas horas, febris me quoque correptum persensit. Scilicet his hanc maximè rebus inducentibus, quas assumpsi, siquidem ex eo tempore, ne momento quidem interposito spatii, protinus illa ægrè concoquere, mutatamque secundam valetudinem cognoscere cœpi. Primumque adversæ vestigium fuit, aut frigus, aut horror, sed tamen utrumque & leve, & tolerabile. Ac licet hyems esset, seròque domum reverterem, frigoris eam speciem nihilominus ab eo sensu,

Febris initium.

sensu, quem nox intempesta præstat, manifestè discernere videbar. Nam neque frigus eo die maximum erat: neque, si esset, sic aliàs frigere solebam. Ad ignem autem cum astitisssem, brevi momento hujus vis quoque periit. Manente tamen & dolore cervicum, & rigiditate per nucham exortâ, simul atque corpus inhorruit. Idque secundum symptoma extitisse compertum est, quod quidem primâ nocte sustinui. Ac alios homines quoque, veniente hoc morbo, similem cervicis rigorem occupasse, hîc quidem apud nos didici, tametsi de ea renihil alibi acceperim. Calor verò, qui insecutus est, & mittem omnimodò, & blandum, & exiguum se præstitit, & quidem adeò, ut vix me febricitare deprehenderem. Atque ita tandem, sine ulteriore incommodo, nox ea prima dilapsa est, somno satis placidè accedente.

Primæ noctis symptomata.

I V.

Quibus ita dictis, quæ quidem his præcesserunt,

L 4

Quæ ante-
cesserunt
hunc mor-
bum.

præcesserunt: nunc quoque subjicien-
dum est. Ab illis enim, quæ comme-
moravi, morbum istum, *in actum*, uti
studiosi sapientiæ loquuntur, de-
ductum esse credibile est. Quædam
verò in corpore latuisse, & illorum in-
juriis illud obnoxium effecisse, quis
non videat? Tametsi tantà vi ist-
hæc neutiquam valerent, ut morbum
sola concitarent. Ac de his causis,
quæ *Antecedentes* nominantur, & *Proxi-
mæ*, utique nihil esse me dicturum spo-
spondi. Cujusmodi isthæc videri pos-
sint, non inficior. Verumtamen id
ipsum aliorum hominum arbitrio con-
cedam, ut in utrumlibet causarum ge-
nus inquirentes, quod proximum,
quod antecedens esse velint, statuam,
ac pro certo videant. Ego nihil in-
terea indicabo, neque opinionem in-
terponam meam, an hæc, quæ sequun-
tur, causarum vim continuerint ante-
cedentium, an alia. Constitui enim
ea solummodò tradere, quæ modò in
me ipso expertus sum, sive ea ad hanc,
de qua re sollicitus esse nolo, sive ad ali-
am causæ rationem pertineant. Ergo
etiam

etiam iis temporibus, quæ paulò ante
invaletudinem meam præcellerunt, in
me varia quidem incidisse signorum
genera, qualia maximè Scorbuti esse
solent, clarissimè circumspexi. Ne-
que verò unquam dubitavi, quin illi
malo præcipuè omnium adjudicanda
essent, præterea nulli. Ut, cum, me
Scorbuticum esse, inscius non essem,
tunc quoque magis illà peste me af-
flari putarem. Talia erant oris vitia,
intra hunc affectum nascentia; ut puta
gingivarum inflammatio, & interdum
dolor, & tumor, & exsaniatio, & fœ-
dus halitus, & vel manè oris aspritu-
do, insuavisque sapor, vel pulstem re-
ferens humor glutinosus, linguæque
albida, & quæ his quàm simillima
sunt. Talia item erant, & gravitas
corporis, quàm ex consuetudine, fre-
quentior, & sponte artuum lassitudo,
& horum quoque ipsorum dolor, &
Urinæ perpetuo tempore Scorbuticæ,
sive puræ, sive turbidæ, apparuissent.
Verumtamen isthæc, quæ dixi, vix ul-
lo tempore à me absunt, etiam sanissi-
mo, quamvis nunc horumdem & bre-
vior

vior esse reditus, & gravius quoque premere viderentur. Illud verò etiam inexpertum fuit, & planè novum, quòd & gravem, tardumque spiritum, trahere cœpi, & abdomine distendi, & inflationes crebrius experiri, quales vix unquam aliàs inciderunt. Maximèque quòd imbecillitas accessit in altero genu, qualem quidem ab arthritidis specie gonagra profectam minimè credidi, cum præsertim neque tumor, neque dolor, quantus in eo morbo fit, neque illius alia signa se ostenderent. Modòque leviùs, modò paulò graviùs afficere: interdum genu infestare, interdum ab eo se retrahere, consuevit. Præcipuèque labore, & exercitatione, vel imminui, vel in totum resolvi: post otium redire, aut aliquantò magis increscere, comperiebam. Neque incessum unquam, neque somnum prohibere; neve alium sensum, quàm cuiusdam stuporis præ se ferre: calorémque cubilis manifestè adamabat. Quorsum plura? Cum Scorbutò magis magisque in dies essem obnoxius, utique illius signis hæc quoque adjiciebam, &
ab

ab eo malo non aliena esse non dubitavi. Itaque Arthritidem malle[m] dicere Scorbuticam, quàm aliam, Hæcque tandem sunt, quæ ante adversam valetudinem, de qua dicere institui, quorum modò meminisse possum, evererunt. Nunc ad propositum meum redibo, quidque secundo, quid tertio die obrepserit, intra ordinem referam.

V.

Igitur eo die, qui primam noctem consecutus est, neque protinus me somno levatum esse, neque dum febrem discussisse, sensi. Quin etiamnum, & minùs rectè habere, & modicè febricitare, & id ipsum toto die permanere: ut cum molestia quâdam pleraque munera præstiterim. Verumtamen hæc ipsa hætenus intra mediocritatem constituta erant. Ideoque, & manè surgere, ac neque labori, neque negotio, me subtrahere, volui: quòd similia incommoda per se sæpe quiescere vidissem. Labor autem

Diei secundi
symptomata.

tem, quem quidem in manibus habui, per id tempus, hæc utique erat scriptio, quam legistis, de hoc morbo. Itaque memini scripsisse, ante Meridie[m] illius diei, pæne tantumdem, quantum aliis quidem diebus in consuetudine habui. Sic tamen, ut illa sine labore aliquo, & incommodo, minimè procederent. Post hæc prandium quoque ingressus, neque cibum, quantum aliàs, sumpsi, per cautelam, neque quamplurimum sumere, si maximè vellem, potuissem, intercidente non nihil jam tunc fame. Atque ita primum diem sub morbo exegi, id est, laboriosè; eúmque nox excepisse visa est priori perquam similis, id est, quietis, & somni, satis. Posterusque dies eadem ostendit, quæ primus, febrem, corporis dolorem, molestiam; sed neque his demptum esse aliquid somno, sed adjectum. Nam & continua febris erat, & incrementum sine dubio nunc aliquod accipiebat. Idque, ubi experrectus sum, non solum conjicere, verumtamen ex eo, quòd cuncta mihi essent graviora, protinus scire, licuit.

Quid tertio die evenit.

Quæ

Quæ cum ita essent, nihilominus manè surgere, meque, velut pridie, scriptioni credere constitui, si quo pacto illa molestia decederet. Verùm neque ita diu studiis his incumbere, neque multas admodum lineas eo die ducere sustinui, scilicet in tantum incrementibus morbi viribus urgeri me videbam. Atque ubi ad cibum ventum est, utique ex hoc parum, vel nihil, capere posse, quoniam ejus rei aviditas jam ex toto collapsa esse videretur. Postque epulas, primò malum magnis passibus incedere, dehinc & in lectulum me quoque velle detrudere, ex iis, quæ modò experiebar, apprehendi. Itaque ut illi occurrerem, neque longiùs spem inutilem traherem, hominem & mihi familiarissimum, & arte, & scientiâ, insignem, iisdemque mecum studiis imbutum Leydæ, Jacobum Oviattum, Medicinæ Doctorem, ad me accersiri jussi. Scilicet huic viro litteratissimo idcirco meam curationem concedere volui, quoniam & illius studia bene novi, dum in eadem Academia simul essem, & sub eodem Magistro, clarissimo,

mo,

Quæ
 eadem
 quæ
 in
 de
 de
 de

mo, sapientissimoque viro Schachtio, eandem morbos curandi rationem, & viam, didicisset: deinde quòd, ut mihi visum est, morbum istum Epidemicum, quomodò tractaret, ex eadem disciplinâ, si modò huic insisteret, necessariò scire debuisset. Neque verò alterius hominis ope, & auxilio, propterea utendum mihi duxi, ne si, quod vero propius esset, quisquam alias medicandi vias induxisset, mihi quidem non satis cognitâ, & perspectâ, inter hæc proprio ipsemet consilio destituendus essem.

V I.

Qualis
Morbus
apparue-
rit accé-
dente Me-
dico.

Is itaque, ubi ad me accessit, protinus Epidemico quidem malo me laborare pronuntiavit. Bonoque animo esse iussit, quòd & ipse, & ille, infinitum populum eâ peste correptum vidissem, eundemque fœliciter ad sanitatem perductum. At ego confestim illi inculcare, petereque vehementer ab eo, cœpi, quicquid de me foret, ne ab optima, præstantissimâque medendi

di ratione, id est, Schachtianâ, vellet
discedere, siquidem inter με.δοδ.δς
quamplurimas, ea ipsa quamplu-
rimis hominibus longè optimè ces-
sisset. Ergo etiam ubi in morbum
inquisivisset, & omne symptoma, illa
quidem hujusmodi esse cognovit. Fe-
bris erat, quæ per horrorem, tametsi
levem, triduo ante occuparat: eaque
febris continuè affixit, tam remissionis,
quàm exacerbationis quidem expers.
Lentè quinetiam increescere, neque
dum ad ἀκμὴν pervenisse videbatur;
lentarum quoque febrium speciem re-
præsentare, ob mansuetudinem sui, &
præcipuè paucitatem symptomatum.
Nam neque calor tam vehemens erat,
quantus aliàs esse solet, neque pulsus
adeò celer, aut certè frequens,
ut majora hæc indicia cottidie
non sint. Interque hæc ego vehemen-
ter ægrotabam, longèque ægrius ea
me perferre confitebar, quàm aliàs
multò graviora tulissem. Neque ve-
rò sitis tantopere urfit, neque vigilia,
quin potius in somnum inclinata res
esset; maximèque hunc, qui laborem
comitem

comitem habet, qui pessimus Hippocrati creditur. Cupiditas cibi nulla, nulla dejectio, sed quasi compressa alvus erat: nullus sudor procedebat. Quodque ad vomitum pertinet, quo quidem incommodo quamplurimos torqueri supra quoque scriptum est, ut nullus erat, sic neque ad eum nausea, & promptitudo. Neque præcordiorum ad hoc tempus angustiae se ostenderant: quæ tamen insequenti die graviter incubuerunt. Et mens consistebat adhuc, & præterquam mens, etiam caput perquam rectè habuit, nisi tamen aut gravius aliquantò, aut in somnum proclivitas, esset. Hic verò, tametsi satis multus, & tamen inquietus plerumque erat, & imaginibus perturbatus, & ex intervallo interruptus, maximèque gemitibus obnoxius. Viresque superesse adhuc, neque vehementer concidisse videbantur; ut neque dum desperationem quid faceret, neque ille interea spem optimam haberet. Nam & morbus, & hujus symptomata, cum citra vehementiam consistenterent, illa difficillimè tamen tolera-

re me ipsum visebat. Ita magnum morbum vix adhuc esse, sed fore: plusque etiamnum ejus in recessu latere, quàm quod apparuisset, suspicatus est. Quapropter & hujus quidem mitigationem quamprimùm tentandam suasit, per ea, quæ sequuntur; & primò mixturam præcepit ex iis, quæ modicè sunt refrigerantia, magisque sudorem moventia, quæque etiam & aperiens corporis compaginem, & incidens humidum omne, & idem extenuans, esset. Ea compositio habuit: *Aq. Mentb. Meliss. Cinnamom. hordeat. Antimon. diaphoret. Laud. Op. Spir. Nitr. dul. Syr. Card. ben. & Syr. limon.* Deinde Bolum quoque in eam noctem adjecit, qui his constabat: *Rob. Sambuc.*. Antimon. diaphor.*. Lap. Prunel.*.*

VII.

His ita ordinatis, ubi postero die ad me venit, utique nihil imminutam febrem, nihil symptomatibus decessisse, auctaque potius ea omnia esse, com-

M

pertum

Venæ Sc-
tio.

Alia Sym-
ptomata.

pertum est. Primumque consilium fuit de sanguinis per incisam venam detractio; siquidem id ipsum innumerablem plebi pro auxilio fuisset. Maximèque, quòd febrem etiamnum increfcere, neque hanc æquè citò constituram esse, præfagiret. Itaque vespertino tempore venam incidendam curavi, cum quidem, per eum diem, & morbum vehementer auctum esse, eoque ipso jam multò gravius me premi, persentiscerem. Etenim ad ea, de quibus dixi, & anxietas se adjunxit, & inquietudo, & non expedita respiratio, & corporis nunc quoque imbecillitas aliqua; ut & ab his gravem metum impendere, periclitantisque jam in difficili rem esse, necessarij judicarent. Faciliusque id ex iis, quæ, sub Venæ quidem incisione, in me viserunt, timeri potuit. Siquidem, ut sanguis emitteretur, cum, in hemyciclo collocandus, de lecto, quem quidem sub veste toto die pressi, surrexissem, corpusque aliquantò movissem, utique tanta apparuit in me imbecillitas, anxietas insuper etiam tanta,

ta, & jactatio, adeoque graves gemitus ore auditi sunt, superiorumque maximè tristium sonus, ut nemo esset ex iis, qui aderant, qui non me periculossimè laborare, diceret. Quocirca, dimisso jam sanguine, quoniam sudor superiori nocte nullus prodiisset, hanc quidem potionem, ante somnū, accepi, ad eos usus aliquantò magis valentem.

Aq. Card. Ben. Scord. aa. *. Theriacal. Simpl. *. Antimon. diaph. *. Spir. Salis Annon. *. Syr. Memb. *. m. f. haustus.

Secundum
fudorife-
ram: sed
frustra as-
sumptum.

Quā tamen epotā, nihil omnino sudoris fuit, quod elici potuit. Quin etiam ne perspiratio quidem, quæ quotidianā major dici posset, insequuta est. Nisi eam ipsam ex magna quoque parte impeditam fuisse nobis persuadere volumus, cum corpus insequenti luce ex toto siccum, vel certè aridum, habuerim. Noctē verò somnum ejusmodi gemitibus plenum, & insomniis gravem, irrequietumque nactus sum, ut qui lecto affidebant ex domesticis, vix antelucanum tempus me visurum esse pæne putarent.

VIII.

Illuxit tamen alius dies; eumque æquè gravem futurum, mox scire licuit. Quoniam & hic prioribus accessit, nimum imbecillo jam corpore, & nihil dum morbum se remittere, ex conjecturis patebat. Maximèque, Urinam nondum concoctionem promittere. Quæ quidem ab initio ruffa, vehementerque Scorbutica, talis quoque sine mutatione per plures dies permansit. Cùm omnia infestarent, quæ priùs, tum præcipuè omnium anxietas, de qua dixi, & vel lassitudo, vel certè imbecillitas summa eo die erat, & ad somnum, quàm ante, proclivitas aliquantò major. Ergo etiam cùm præcordiorum anxietatem illam vomendo posse minui putaret Oviattus, ideò Vomitorium quoque utendum concessit, circa vesperam illius diei. Idem tale quid præcepit, ex *Vin. emetic. Oxymel. Scyllitic. Aq. Card. ben. & Aq. Cinnam.* Ac vomui, ut opinor, quinques; pluries dejeci. Quæ deorsum descendere

Urinæ
quales per
hunc mor-
bum.

Vomitori-
rium.

descendere longè copiosiora, quàm quæ sursum mota sunt; perliquida quoque fuere, non minus, quàm aqua solet esse. Cùmque ea rejectio pluribus horis fieret, utique toto spatio continenter dormitum est; nisi quando vomitus ex intervallo excitaret. Atque etiam anxietatem, & gemitus, & suspiria, & infirmitatem prope incredibilem, conjunctam habuit. Vomitus verò biliosum præcipuè, pituitosumque; id est, utrumque hunc amorem variâ quidem ratione permixtum. Aded ut *Amalgama* humorum Chymicorum aliquis vellet potius dicere. Post hæc, cùm me fatigatio & ingens, & maxima, tenuisset, par quoque membrorum omnium languor excerneret, utique duo isthæc somnus excepit, quo quidem totâ potissimùm nocte, inque diem posteram, conquievi. Minusque laboris plena, quàm antea, minus quidem inquietudini, & gemitibus, obnoxia, extitisse, illa quies visa est. Ut tali me sopore aliquantulum relictum iri, inde usque, cùm nondum solutus eo essem, multi

Febris so-
lutio.

Venarum
fervor post
febrem.

putarent. Neque Hercules eventus aliter respondit. Siquidem cum somno febris quoque discussa est. Illaque protinus vacuum, insequenti luce, is, cujus amicitiae vel hanc lucem me debere non inficior, Oviattus offendit. Caruique sine reditu febre, quantum conjecturam discere potui, in reliquum omne tempus aegritudinis. Tametsi haec quidem per plures etiamnum dies duraverit: tametsi post arteriae manum diu attolli, neque intra paucos omnino dies submittere se, voluerint. Veruntamen & rariorem, & tardio rem quidem pulsus, vix unquam alias in me ipso experiri licuit, atque eo die, ubi experrectus sum. Quinetiam integre subsedisse venarum fervor eo tempore videri potuit. Hic vero commonendum est, me quidem, ad hoc tempus, usum ejus, quae primo praecipitur est, Mixturae, quotidianum habuisse, neque id ipsum ullo tempore dimisisse. Ita secundum, tertiumque, ea species medicamenti iterata in praescriptis fuit.

IX.

duo, supra. ... lib om
moral ubi bs n X. ...
... O ...

Proximum est, ut, quæ post febrem
evenere, nunc quoque subjiciam. Igi-
tur, ubi illa conquievit, & quam vehe-
mens, quamque periculosus, ille mor-
bus fuisset, & verò esset, primùm tunc
patuit. Etenim, cum febris intra
paucissimos dies protraheretur, ut
quintâ demum luce accedere desierit,
utique in tantum tamen corpus afflixit,
ut ne sexaginta quidem diebus inte-
gris, atque plenis, vel ex toto refici,
vel usquam progredi, potuerim. Sci-
licet eam imbecillitatem animi, item-
que corporis, tantam, quantam qui-
dem per morbos acutissimos, multò-
que longiores, vix aliàs ipsemet fensi,
morbo post se relincente. Eo autem
ipso die, quo submota febris est, &
imbecillitatem ejusmodi, & corporis
languorem, & spirituum, qui anima-
les nominantur, pauperiem certè ta-
lem, expertum esse memini, ut & mul-
tò periculosius laborare, quam antea,
vixque latum pedem nunc à capulo

Vis morbi
post fe-
brem ap-
paruit.

me distare, putarim. Itaque, sub finem illius diei, cum ad me iterum accessisset Oviattus, ac animum quidem gravius despondentem invenisset, miratus est vehementer. Cumque inter scribendum ex me quidpiam requireret, huic ego, *Scribe, quidquid voles, namque ego nulli rei, praterquam Sepulchro, nunc idoneus sum.* Et pertimuisse verò languorem istum visus est ipse Oviattus, cum mixturam eà nocte conscripserit aliquantò magis, quàm ante, Cardiacam. Ea sic habuit: *Aq. Menth. Fœnicul. aa. *. Cinnamom. herdeat. *. Tinctur. Croci. *. Antimon. diaph. *. Confect. Hyacinth. *. Spir. Nitr. dul. *. Syr. Menth. *. Neque Laudanum Opiatum, quod erat in consuetudine, voluerit adjicere. Id quod, duabus de causis, inutile esse judicavit, uti postea percunctanti patefecit. Quoniam, & vires vehementer imbecilles tunc essent, & in soporem ultra debitum inclinata res esset. Accedebat ad hæc, quòd arteriæ iterum se attollere inceperunt, quas quidem manè ex toto confidisse reperi.* Itaque, cum circuitum

cuitum febris ipse pertimescerem, non item ille, magisque & gravitas, & malignitas hujusce mali me terrent, quàm ante id tempus, præcipuè que cum multò vehementiùs me affligi putarem, sanè cucurbitulas eà nocte tentare volui. Has enim, in morbis malignis, insignem usum præstare, & in extrahenda quidem, si qua subest, ad summam cutem malignitate, & hanc ipsam, per certas quasdam notas, oculis subjiciendo, utique in Hispania notissimum est. Itaque quoties de morbi malignitate, aut vehementia, quis dubitat, aut quoties in somnum, qui nimius est, æger propendit, has adhibent. Idem neque renuebat Oviattus, tametsi nil opus esse diceret. Itaque accersito ad me Francisco Rolfio, Chirurgo peritissimo, mihique in paucis amicissimo, petii ab eo id genus auxilii. Quod ubi præstitisset, verumtamen sine cutis incisione, jamque satis diu cucurbitulæ corpori inhæsisserent, ne unum quidem signum ex his, quæ malignitatem ostendunt, sub iis animadvertere licuit. Tum igitur & spem aliquantò meliorem

Cucurbitulæ.

Ternis

 Decimus
 in oculis
 for.

similis

meliozem fovere, minùsque, quàm
 antea, animo concidere cœpi, etiam-
 si omnibus orbatam me viribus eo die,
 læthoque ob id viciniorem esse, existi-
 marem. Quocirca magno animo as-
 sumpsi, circiter mediam noctem, eam
 potionem, quæ est hujusmodi; si quo
 pacto sub ea corpus moveri, sudorem-
 que dehinc prolici, quod commodissi-
 mum fore unusquisque aiebat, fas ef-
 fet.

Tertium.

*Aq. Theriacal. simpl. *. Antim.
 diaphi *. Sal. Absinth. *. Ol. Macis stil-
 lat. *. Spir. Sal. Ammon. *. Syr. Menth.
 Aq. Card. ben. aa. q. s. f. haustus.* Sic
 que tandem somno me tradidi, qui
 dicto citius, jamque magis placidè, ob-
 repsi.

Debilitas
 adhuc ma-
 jor.

Nam neque laborem, neque gemitum
 tam frequentem, illa nox attulit. Imbe-
 cillitatem verò etiam majorem, quam
 quanta visa fuit hætenus. Nam & reso-
 lutis tanquàm membris omnibus jacui,
 neque jam residere, neque in alterutrum
 latus me convertere, nisi non expedi-
 tissimè

tissimè potui. Minimè verò veste velare corpus, idque ipsum nudare, nisi post multos dies sustinui. Quæ tamen omnia, & ante febris recessum, inque ipso morbi vigore, me præstitisse constat. Prorsus, ut, insequenti luce, cum quidem imbecillimum me esse confiterer, neque causam ejus rei scientiâ comprehenderem, atque quò tandem spiritus extra corpus avolassent, atque quomodo subita hæc illorum in me pauperies irruisset, cum Oviatto exostulare cœperim. Nam neque sudore digestos esse nimio, neque tabe, neque dolore, consumptos, neque commotâ alvo effluxisse, neque longitudine, neque vehementiâ morbi, periisse, neque aliâ ratione intercidisse, constabat. Et tamen elanguebam; & quidem adeò, ut jam ex dimidia mei parte me extinctum esse inclamarem. Ille verò neutiquam avolasse diserebat, cum ejus quidem rei nullam rationem inspiceret, sed pituitæ viscidæ involutos etiamnum in corpore habitare. Et ideo necessarium esset, incidere adhuc magis medicamentis,
&

Decoctum
amarum.

& attenuare, glutinosum humorem, e-
umq; insuper etiam corpore ejicere, quò
quidem & firmitas, & bona valetudo,
spiritibus libertati restitutis, rediret.
Quod cum curiosè circumspiceret, ex
quo febris discessit, ideo se mixturam
præcepisse hesternò die, & ad inciden-
dum valentiorè, quàm antea, & ad
spiritus gignendos aptiorè, quæcun-
que horum jactura incidisset. Itaque
suadebat, ut ejus quidem Decocti,
quod *amarum* nostri nominant, etiam
usum adhibere vellem, quo quidem
medicamento nullum is, sive ad inci-
dendum, sive subtiliandum, humorem,
præstantius novisset. Idque ipsum
præscripsit eo die, in hunc modum:
*Decoct, amar. sine Senn. *. Aq. Cinna-
mom. hordeat. *. Sal. Card. ben. *. Spir. C.
C. *. m. Misturæ verò hesternæ & Spir.
C. C. & Laud. Op. eo concilio adjecit,*
ut opinor, quòd recreatum me, refe-
ctumque paululum, ex somno videret,
id est, Opium ferendo aptiorè, sudo-
rèmq; eà ratione tentare vellet, qui
nullus dum se ostendisset, ne toties
quidem validis potionibus elicitus.

Ita

Ita in vicem modò mixturâ, modò Apozemate, quod supra comprehensum est, uti me voluit. Illâque nocte alvum ducere; quòd nulla dejectio post vomitum fuisset. Idque clystere factum est: postque biduum rursus idem præstitum, cum venter sine his utique non responderet. Tum verò, post alvi ductionem, assumere, quæ sudores iterum, vehementiusque moverent: cujus generis sunt, quæ sequuntur: *Aq Theriacal. simpl. Bezoart. a.a. *. Antim. diaph. *. Bezoard. mineral. *. Sal. Card. Ben. *. Spir. C. C. *. Spir. Sal. Ammon. *. Aq. Card. ben. q. s. f. haustus.* Quæ cum fecissem, ab his somni quidem satis, sudoris verò nihil processit.

Clysteres.

Quartum sudor frustra tentatus.

X I.

Atque rerum istarum, quas posui, consuetudinem biduo, triduove, continuam habui. Post quæ id etiam Decoctum, quod cum Senna conficitur, præstituendum putavit Oviattus. Quoniam & alvum suppressam parum redere,

Purgatio;

robore
 minuitur
 virtus
 autem

smillimil

dere, & satis jam concisis, extenuatisque humoribus, istis purgationem quoque rectè adhiberi posse videbat. Utique cùm febris & multum jam, diuque conticuisset: arteriæ quoque pulsus ad consuetudinem redire inciperet, quam quidem post febrem aliquamdiu feruisse dictum est. Itaque quò id Apozema magis etiam proficeret, næ illi pauca quædam admiscere, quodque est ejusmodi conscribere, voluit: *Decoct. amar. cum Senn.*. Aq. Cinnam. Bezoartic. aa.*. Sal. Cochlear. Card. ben. aa.*. Antim. diaph. Tartar. Vitriolat. aa.*.*

m. Atque inter hæc quidem, utique in dies, mihi meliùs esse cœpit, maximeque vires sub priore morbo collapsas, quamvis lentissimè, tamen refici, compertum est. Verumtamen, interposito quatruidi spatio, cùm & ea imbecillitas longior esset, & prope incredibilis haberetur, præcipuèque sudore sublatam iri spes esset, utique istum adhuc semel digerere, si fieri posset, inter consilia fuit. In quem finem vel eadem, quæ supra sunt posita, vel certè his, quæ erant quàm simillima,

Purgatio
Sudor.
quintùm
frustra tentatus.

simillima, novissimè venerunt. Aded tamen, otiosa hæc quoque tentamina, & supervacua, fuere. Neq; plus profectum ab his est, quàm per ea, quæ præcesserunt: ne madore quidem corpus sub his omnibus perfundente. Ita ut & quàm strictissimum illud fuisse, per hunc morbum, neque, quod abunde esset, perspirasse, idque ipsum pro adversæ valetudinis causâ extitisse, maximèque diurnam movisse imbecillitatem, ex his, quæ dicta sunt, unusquisque rectè suspicari possit. Denique, cum illa nihil adjuvarent, quod solum supererat, virium resectio ab his, quæ Cardiaca sunt, in primis petenda fuit. Ideoque mixturam rursus habui insequentem: *Aq. Meliss. Card. ben. aa. *. Cinnamom. Maria. aa. *. Antimon. diaph. *. Marg. pp. *. Confect. Hyacinth. *. Fol. aur. n. *. Syr. Card. ben. *. m.* Eaque compositio postremum locum habuit inter auxilia, quorum usus fuit, in hoc morbo. Nisi quòd, ubi dies aliquot intercesserunt, cum quidem purgatione iterum opus esse duxissem, illam ab eodem medicamento

lectio
-cipia
mura
lenit
liba

mento requisivi, quo prius,, quodque Decoctum amarum appellavi. Atque etiam hujus auxilii usum quatrIduo continuavi, id quod ante factum est, eoque nullum magis præcipuum ad sanitatem ex toto inducendam me adhibuisse puto.

X I I.

Recessio
symptomatum
lentissime
facta.

Atque his tandem præsiidiis paulatim morbus concessit. Firmitudo verò, & robur corpori, & qui pristinus erat hujus habitus, non nisi tardissime supervenêrunt. Tenuitque ea imbecillitas omnino duos menses integros, atque plenos. Neque eò citius aut usquam progredi, aut intra domum validè ambulare, sustinui. At macies, & pallor faciei, & color non bonus, qualis ægrotantibus esse solet, ne intra id quidem tempus sanata sunt; verumtamen in plures adhuc dies permanferunt. Quinetiam famem assueto non levio-rem, & stomachum densiori cibo idoneum, utique lentè renovatum esse animadverti. Siquidem intra quin-
tum,

tum, sextumve diem, cum febris quies-
 visset, hæc tamen, nisi post vigesimum,
 ad consuetudinem non redierunt.
 Totque dierum spatio escâ quàm ten-
 uissimâ, vel certè tenuiore, contentus,
 ex toto neque pisces, neque carnem at-
 tigi. Item oris siccitas, & faucium
 vitia, & vel limus, vel mucus, den-
 tibus, & lingua, & palato circumfu-
 sus, diu ætatem febris excessisse visa
 sunt, neque ex facili restitui. Quan-
 doquidem cerevisiâ, quæ tenuis esset,
 & pervetus, cottidie manè os sublue-
 re, & post hæc gargarizare, multum
 diuque in consuetudine habuisse, post id
 tempus, memini. Neque solùm ma-
 nè, verùm etiam de nocte, id ipsum
 aliquoties præstitisse; idque diu post
 febris recessum; adeò hæc oris vitia
 gravitatem corpori faciebant. Mi-
 rumque videri potuit, quantâ vel pi-
 tuitæ viscidioris, vel mucî, abundan-
 tia, per hæc faucibus exiret. Quæ
 cum omnes oris partes, simulque et-
 iam fauces, tanquam limo circumdu-
 ceret, utique etiam commodum ali-
 quod attulit, cum Decoctionis amaræ
 N saporem

Non sup
 idiom
 -otulot
 -oio mra
 .oia

saporem aliquando minus insuavem
 præstiterit. Ac febrem quidem, in-
 tra non longum temporis spatium, so-
 lutam esse, & symptomata vero non i-
 tem, hincque ætatem etiam accessisse
 ex iis, quæ dicta sunt, constare debet.
 Ita si quis diversam hujus, & illorum,
 solutionem, & constantiam, conside-
 rare volet, illam utique febrium acu-
 tarum in morem acutose imitam esse,
 hæc autem contraria ratione lentam
 quorundam morborum recessionem re-
 presentasse, possit dicere.

Abi his, ad aliam transitus est, quæ
 quoque post febrem, morbumve dis-
 cussum, aliquando etiam lente incidi-
 se notatum est. Ergo etiam febris
 submotâ, sed cæquamvis per plures
 dies conquiescente, Urinæ nihilomi-
 nus, nisi quam tardissime, ad concocti-
 onem perducitur, sedimenta ponere,
 plenaque signa maturitatis in vitro o-
 stendere, renuerunt. Id evenit, nisi
 fallitur mens, post quintum decimum
 diem,

Quæ post
 morbi
 solutio-
 nem eve-
 nire.

diem, cum febris ipsa tamen, ultra sextum, minimè occuparit. Multum verò eas notas sub chryſtallo, quàmque diutinè, permansiſſe vidimus, postquam ſemel afulſerant. Par quoque ratio ſudoris fuit, quem quidem toties per idoneas potiones, aliaque medicamenta, elicere quàm minimè licuit. Scilicet ille humor quoque, sub id tempus, aut etiam ante diem vicesimū, sua sponte fluxit, etiam aliquantò & tardiùs, & lentius. Verumtamen ſingulis noctibus, & progrediente ſpatio, copioſius. Quo tamen exeunte, protinus melius habere, viresque, & bona valetudinis, quàm celerrimè recuperare cœpi. Neque mirum: utpote cum, pro habitu corporis mei, cum ſanillimùs quoque ſum, cottidie ſudorem emittere, eoque paulisper ſuppreſſo, protinus in corpore gravitas ſentiat, donec iterum inſudare, aſſueſcam. Ac, ſudoribus explicatis, ſignisque circa Urinam receptis, utique eſcæ cupiditas brevi momento ſe adjunxit. Neque ita diu poſtea ciborum plenitudo inſecuta eſt. Eadem

Signa coctionis.

Sudor.

Appetitus.

paulò etiam longiùs processit. Siqui-
 dem etiam citra satietatem cum pri-
 mis diebus constitisset, scilicet usque
 eò maturè increvit, ut hos quoque
 terminos transiret, pænèque voracita-
 tem induceret. Ferèque fiebat, ut
 vix cibus duplò plenior assueto in
 prandium, vix alterum tantum, pro
 cœna, satis esset, per eos dies. Adeò
 tamen, cum cibum, quantus plenissi-
 mus potest ingeri, cepissem, hunc
 omnimodo rite concoquebam. Ea-
 demque intemperantia cum aliquam-
 diu viguisset, tandem intra mensem
 vel unum, vel alterum, per se coërcita
 est. Idque etiam aliàs, & mihi, & a-
 liis, accidisse memini, ut voracitas
 esset, in quibus ante gravissimus mor-
 bus fuisset. Neque verò, quod maxi-
 mè mirum videri possit, aut macies,
 aut pallor, de quibus dixi, priùs esse
 desierunt, quàm vorandi libido intra
 ordinem rediisset. Hactenus verò
 plerisque ægrotantibus communia sig-
 na recensui: nunc ea referam, quæ
 paulò aliter se habent. Iisdem ergo
 temporibus, quibus quidem febris re-
 cessit,

cessit, vel certè paucis post diebus, etiam novum signum, in manibus, & mihi quidem ante inexpertum, notavi. Id erat tanquam levis nervorum resolutio, qui in digitis sunt. Atque, sub eo sensu, neque commodè contrahere, neque item ex facili protendere digitorum phalangas, licebat. Graviorque insedit is affectus sinistrae, quam dextrae, manui: gravius extremos duos articulos torsit, quam primum. Vimqueprehendendi quidlibet perdidisse videbar; cum id absque dolore aliquo, & levi quadam noxa, præstare quam minimè possem. Etiam, cum nihil manibus moverem, quietèque agerem, ceu stuporem eò loci toto tempore me persentiscere putabam. Atque etiam id mali spatium aliquod habuisse visum est, ut puta mensem, aut eo amplius; donec tandem sine medicina quievit. Eam verò ideo adhibere nolui, & quòd non vehementer afficeret, & quòd Scorbuto, sicut alios hujus generis affectus, mecum animo imputarem. Ac ingluviem, de qua supra dixi, & potiones maximas, vel

Tumor
pedum.

potius extremitatem morbi, protinus aliud malum excepit, pedibus, post magnas ægri tudines, tam familiare, quàm quod maximè. Scilicet hi noctu intumescere, & œdematosi esse, cœperunt: interdiu tumore in totum subsidente, nulloque sui signo relicto. Multòque minus pes dexter, quàm sinister, laboravit, minorque tumor initio, quàm postea, esse consuevit. Ideoque omnimodo contemnendum malum esse duxi. Neque huic rei remedium aliud magis utile esse, quàm cibo, potionique pleniori aliquid, utique de nocte, demere. Et id quidem satis promptè res pondisset, uti verisimile est, nisi quædam offensa fuisset, quæ malum exasperavit. Nam cum mihi per multa scribendi necessitas incidisset, neque ad eam rem tantum otii contingeret, quantum opus esse deberet, neque dum ex morbo abundè confirmatus essem, equidem multis diebus ad multam noctem invigilavi. Quò diutiùs id factum est, tantò magis intumuit sinister pes. Denique cum totà nocte lucubrassem, die postero post meridiem,

Phlegmone œdematodes in sinistro pede.

em, tum multam admodum in pede gravitatem, majoremque in molem se extulisse tumorem, sensi. Quibus quidem accessit exiguo momento dolor, & cum inspexissem, rubor, & non ita multò post, ardor, & cætera, quæ Phlegmonem facile indicant, signa. Locus erat ad malleolum internum: inflammationemque œdematosam dici debere ex his quoque constat, quòd pars rubicundæ adjacens albesceret, & totus tumor digitis subsidens alta quoque prementium vestigia fusciperet. Quid deinceps? Cùm Franciscum Rollium, summum Chirurgum, cujus supra quoque mentionem feci, in consilium adhibuissem, isque ex oleo Sambuci, cum Lixivio pari portione admisto, bis die malleolum inunxisset, maturè inflammatio subsedit. Eodemque auxilio per plures dies prolongato, latâque fasciâ pede insuper obvoluto, ex toto ad sanitatem pes ille paulatim rediit.

Beneficia
per hunc
morbum
sulcepta.

XLV.
Ac per pauca sunt corpora, in quibus aduersa valetudo non aliquid novat. Ergo etiam ex eâ ægritudine, de qua retuli, præter incommoda omnium gravissima, & maxima, quibus exercitus fui, quædam quoque me, uti fieri solet, accepisse beneficia non inficior. Ex his uno, alterove, contentus ero. Nam cum spiritum iis mensibus, qui morbum antecesserunt, utique non expeditissimè, ex intervallo, & traherem, & emitterem, quemadmodum supra quoque posuisse meminì, certè ea tarditas, quantacumque fuit, sub febre sublata est. Simul atque enim eâ exsolutus sum, protinus & respirationem mihi redditam esse, neque jam more ægrorum corporum difficilem spiritum me ducere, deprehendi. Ad hæc, & abdominis plenitudo, & huius ipsius distentio, & flatuum abundantia, à quibus illa quidem fieri verisimile est, similiter imminuta sunt: neque ex eo tempore

tempore æquè magna, aut molesta, fuerunt. Idemque modus fuit dolorum, qui in abdomine sentiuntur, quibus utique pænè vacuus ad hoc tempus potissimum vixi, cum & facile reverterentur, ante morbi incurSIONEM, & vehementius afficerent. Neque gravitatem verò eam, quæ ad genu pertinebat, de qua supra tradidi, quamque modò Arthritidem esse veram negavi, tanquam Scorbuticam nominari posse putavi, amplius in hodiernam lucem perpeffus sum. Et tamen sextus mensis nunc agitur, cum eam, ne per somnum quidem, sensi. Verumtamen fieri omnino potuit, ut locum commutarit ille dolor. Siquidem, id mali quicquid erat, cum genu infestare distulerit, ecce nunc interdum consimilem affectum inferiùs, eodem pede, circa talum, experior. Gravitas subit in pede, & dolor perquam exiguus, & tanquam stuporis sensus, & modica imbecillitas, & cætera, quæ dixi in genu subesse. Sic tamen, ut hæc omnia cum sint, neque naturalem actionem, neque

que ambulationem, quamvis levem, abstulerint. Inter hæc verò, nihil illustrius vidi, quàm quod, in auribus evenisse, dicam. Nam cum, dimidio anno tantum proximo, concretis, cumulatissime fordibus, quæ intra aures sunt, laborarem, eaque res auditum eriperet, utique ejus sensus & singulari, & difficili gravitate, premebar. Eademque ægritudo non solum ante quadriennium me tenuit, verum etiam diu, multumque molesta fuit, donec aures quidem auriculario clystere perpurgavi. Eodemque res nunc rediit, adeò ut assidentium quàm minimè voces accipere, nisi claro sermone prolatas, multòque minùs has intelligere, possem. Dehinc, & opus mihi esset, rursus idem auxilium per clysterem repetere. Idque cottidie facere cogitabam, cum improvise me febris arripuit. Illà verò eà ratione, quæ mihi dicta est, discussa, morbi que vigore soluto, simul ego audiendi gravitate solutus sum. Sive calore febris digesta, liquataque fuerint, sive tali incendio absumpta, cerumina, quæ, causam

causam huic malo attulisse, sci-
mus.

X V.

Quibus ita propositis de feбри, at-
que hujus curatione, sed & his, quæ
febrem vel proximè præcessisse, vel
protinus insequuta esse, constat, nunc
ad ea transeundum est, ut ostendamus,
quibus rationibus, quæ modò dicta
sunt, cum his, quæ superiore volu-
mine sunt posita, opportunè conve-
nire, quæve ex his maximè notatione
digna esse, videantur. Neque verò
ob id committam, ut singula singulis
comparem; cùm quidem hoc majoris
sit & industriæ, & laboris; verumta-
men ex his omnibus, quæ longè clarif-
sima sunt, tantummodò indicabo. I-
taque, cùm febrem quidem hanc Epi-
demicam, ad originem Scorbuticam
relatam esse à nonnullis, aliquoties
docuerim, idque ex optimo, præstan-
tissimoque auctore Schachtio, disci
potest, quis jam non videat, per ea,
quæ in meomet gravissimo casu exper-
tus

Quæ potif-
simùm no-
tanda in
in hac ap-
pendice.

Scorbutica
origo hu-
jus mali.

tus ipse sum, illam opinionem non mediocriter & testatam, & confirmatam, reddi? Siquidem meum morbum & Scorbutus manifestè antecessit, & hunc ipsum quædam illius pestilentia signa excepisse ex iis, quæ mihi dicta sunt, quisque colligere potest. Quocirca de hoc morbo, hujusque etiam causis, quid aliqui non mediocres viri sequuturi sint, ignoro, quæ mihi proxima vero esse videantur, scio. Alterum est, quod quidem maximè considerari vellem, de malignitate. Etenim eo tempore, quo, quæ priore volumine sunt, reddidi, neque Hercule maligna vi valere hunc morbum mihi quidem persuadere potui, neque nunc etiam, cum eodem laborarim, ut id ipsum credam, in animum meum possum inducere. Gravissimum tamen esse non diffiteor: insuper etiam longè periculosissimum in me extitisse, ultro agnoscere mens est. Adeò tamen, eum ipsum malignitatis lineam attigisse, ne quidem periculo meo admonitus, credere sustineo. Multaque sunt, quæ de hac re hîc disputare possem, eademque

Malignitatis absentia.

demque fortasse per magnæ contentio-
 nis volumina tractare. Attamen in-
 primis cùm utile sit medico, sine am-
 bitions verum scrutari, de his, quid a-
 lii statuere velint, malo condiscere,
 quàm temerè aliquid legentibus incul-
 casse. Commoneo tamen, inter ea,
 quæ quidem absentiam malignitatis a-
 bunde testari possint, esse etiam id ex-
 perimentum, quod cucurbitulis fa-
 ctum esse proposui. Cui notitiæ ge-
 neri permultum antiquos viros, mul-
 tum admodum recentiores quoque
 medicos tribuere, nemo est, qui nesci-
 at, dummodò exteras regiones vide-
 rit. Ut his solis insistere, et si quis-
 quam malignitatem in aliis hominibus
 vellet inducere, id ipsum concedere,
 vel omittere potius, in meo casu nihil-
 ominus etiam atque etiam, negare
 possim. Proximum, ad quod, qui Curatio
prompta.
 leget hæc, animum advertere velim, de
 curatione est. Quam quidem ego
 promptissimam huic morbo præstitam
 esse contendo. Etenim, si quis ua-
 quam, in præcipiti casu, foelicis cura-
 tionis ordo fuit, utique me talem
 Oviatti,

Oviatti, præstantissimi viri, ope, & auxilio, consequutum esse puto. Cùm quidem ille, die tertio ad me vocatus accesserit, ego ipse, die quinto, vel ad summum sexto, febre omnium periculosissimâ expeditus fuerim. Periculosissimam verò vocavi, quòd tanta ejus erga me sævitia se ostenderit, ut ad diem, quam dixi, liberatus, ne sexaginta quidem post diebus ingredi, ut ante, potuerim. Idque, propter eam imbecillitatem, quam intulit, summam, neutiquàm ob ea, quæ quoque supervenisse, dixi. Atque hæc eadem & præcipua, atque etiam quàm maximè tuta, medicandi via est, quam Schachtium, summum sæculi nostri medicum, ut in hoc, sic etiam in aliis morbis, & tenuisse, & tenere, scimus. Huic ille insistens superiore, & qui hunc antecessit, anno, utique infinitam populi multitudinem ab hac valetudine Epidemicâ tutissimam præstitit. Semper autem hujus viri vestigia, in superioribus proposita, quisquis sequi volet, næ is ab ejusmodi mali curatione quàm minimè deflexisse videbitur. Ultimum

mum, quod subjungam, quodque no-
 tari jubeo, sic se habet. Etenim,
 cum quidam nobilissimi medici, me
 audiente, dixerint, morbi quidem hu-
 jus Epidemici medicinam, & curatio-
 nem, nondum esse repertam, quod
 malignissimum esset ægritudinis genus,
 sic enim appellare consuerunt; horum
 ntrumque manifestè falsum esse constat.
 Nam, ne malignam quidem esse, ali-
 quoties ostendimus. Et huic quæsi-
 tam esse medicinam, & repertam, ex
 meo quidem morbo, & aliorum cura-
 tione innumerabilium, constare debet.
 Neque opus esse peregrinis, & conqui-
 sitis, medicamentis, cum nostra, quæ
 in consuetudinem sunt adducta, satis
 promptè medicinam huic malo suppe-
 ditent. Neque quicquam esse stultius,
 quàm novam curandi rationem in eo
 malo requirere, cui vetus egregiè o-
 pitulata sit.

Remedia
 consueta
 huic malo
 sufficere.

FINIS.

Remedia
conferre
hinc malo
lasciare.

nam quod subponitur, quodque no-
tam habet, sic se habet. Etiam
cum quidam nobilissimi medici, me
audientes, dixerint, morbi quidem hu-
ius epidemici medicinam, & curatio-
nem, nondum esse repperitam, quod
malignissimum esset agitudinis genus,
sic enim appellare conseruat; horum
utrumque manifeste falsum esse constat.
Nam, ne malignam quidem esse, ali-
quoties ostendimus. Et hinc quae-
tam esse medicinam, & repperitam, ex
reco quidem morbo, & aliorum cura-
tione innumerabilium, constare debet.
Necne opus esse persequens, & conser-
uatis, medicamentis, cum hostis, quae
in conseruationem suae adhaerent, satis
proprie medicinam hinc malo suppe-
dient. Necne quicquam esse scilicet
quam novam curandi rationem in eo
malo repperire, cui vetus egregie o-
pularit.

F I N I S

Pag. 101
 in quartam Epidem.
 in hoc morbo.
 Quomodo curare.
 in hoc morbo periclitantur.

INDEX.

Ann. 677, fuit funestus in Hol-
 landia.

A. Angine acuta feb. Epidem. consuet. 133
 Angina acuta feb. Epidem. consuet. 133
 Angina acuta feb. Epidem. consuet. 133

A. Tas morbi hujus. 4

A. Annus quo exortus est. 6, 147

A. Ann. 677, fuit funestus in Hol-

A. landia. 5

A. Angli Medici quatenus aestimentur in

A. Hol. 56

A. Ars quantum possit in medicina. 81

A. Antefebria summi usus in hoc morbo. 82

A. Antefebriale Drelincurtianum. 83

A. Antimon. diaphor. laus. ibid.

A. Apozematum formula in feb. Epidem.

A. 90, 128

O

- In

	Pag.
———— in quartan. Epidem.	101
Aphthæ frequentes in hoc malo.	12, 130
———— Quomodo curatæ.	98, 131
Aphthis malis laborantes periclitabantur.	130, 12
Antefebrilia in quartana.	106
Acida virtutem sudoriferorum intendunt.	77
Ann. 66, 67, 68, 69, hunc morb. antea ostenderunt.	117
Angine acutæ feb. Epidem. consecutæ.	133
Anxietas circa præcordia frequens in feb. Epid.	13, 16, 124
Anglus nullus obiit Leyda ex feb. Epid.	133
Arnoldus Syen Botanices Professor Leyda.	46
———— Ejus mors.	ibid.
Appetitus in feb. Epid. qualis.	126, 15
Artuum dolores in hoc morbo.	14
Alvus qualiter constituta in feb. Epid.	126, 14
Album Græcum in quartan.	113
	B.

INDEX.

195

B.	
<i>Bezoard. mineral. laus, & usus.</i>	Pag. 83
——— <i>Solare, Lun. Joviale.</i>	84
<i>Boli frequenter usitati in feb. Epid.</i>	92

C.

<i>Crisis in hoc morbo quales.</i>	25
<i>Curatio morbi hujus.</i>	51 & seq.
——— <i>facilis erat initio.</i>	121
<i>Clysteres probantur in feb. Epid.</i>	70
——— <i>odio habentur in Holl.</i>	ibid.
<i>Comatosi ferè omnes peribant in feb. Epid.</i>	77, 125
<i>Conditorum formule in quartan.</i>	102
<i>China China factitia.</i>	110
——— <i>Vera usus Schachtio probatus.</i>	ibid.
<i>Cortex quercinus in quartan.</i>	113
——— <i>Fraxin. in ead.</i>	ibid.
<i>Celsi monitum de quartan.</i>	114
<i>Consequens hujus morbi.</i>	133
<i>Cucurbitula in feb. Epid. adhibita</i>	169
O 2	——illarium

	Pag.
—illarum usus in morbis malignis. <i>ibid.</i>	
Corpulentiores magis periclitabantur in feb. <i>Epid.</i>	133
Cardiaca proderant in feb. <i>Epid.</i>	129, 73
Continuae febres in morb. <i>Ep.</i>	123, 11, 12
Convulsio, & Spasmus in eod.	51, 135.

D.

Declinatio morbi hujus qualis.	13, 131
Definiri an possit.	20
Diaphoretica in hoc morbo maximi usus.	71.
Doct̃or Opiatus nomen Sylvii.	77
Drelincurtius auct̃or libri qui Iano Leo- niceno tribuitur.	54
Diascord. Sylvii quatenus differt à vul- gari.	94
— illius usus minus frequens in feb. <i>Epid.</i>	93
Dysenteria in feb. <i>Epid.</i>	135, 51

E.

E.

	Pag.
<i>Emulsionum usus in hoc morb.</i>	87
——— <i>De iis cautio Schachtii.</i>	ibid.
<i>Emulsionum formulæ</i>	89
<i>Emulsio Schachtio familiaris.</i>	ibid.
<i>Electuariorum formulæ in quartan.</i>	102

F.

<i>Februm aliarum natura post hunc morb.</i>	45
<i>Fœminarum menstruatio ante tempus in feb. Epid.</i>	135
<i>Eruetus horarii copiosi præcesserunt feb. Epid.</i>	122

G.

<i>Genius morbi hujus.</i>	18
<i>Gequierus discipulus Schachtii.</i>	58
——— <i>Præcticus celebris Leyde.</i>	60
O 3	<i>Gentian.</i>

	Pag.
<i>Gentian. rad. in quartan.</i>	110.
<i>Gingivarum dolor, & cruentatio in feb. Epid.</i>	135, 51

H.

<i>Hemorrhagia in feb. Epidem.</i>	15, 135
<i>Hemorrhoides item.</i>	50, 135

I.

<i>Initium morbi hujus quale.</i>	121
<i>Incrementum ejusdem quale.</i>	11, 122
<i>Insignia Delphensia pessimum signum in morbis.</i>	25
<i>————— Quid portenderent in hoc morbo.</i>	ibid.
<i>Janus Leonicens non est author libri sub eo nomine.</i>	54
<i>Juleba in feb. Epidemic. usitata.</i>	86
<i>Inconstantia, & mutabilitas feb. Epidem.</i>	18, 121, 122

L.

L.

	Pag.
<i>Linguae signa in hoc morbo.</i>	25
<i>Lumbricos multi excrevere in feb. Epid.</i>	15
<i>Langvor diuturnus post Feb. Epid.</i>	16, 127

M.

<i>Multitudo agrotantium major in Holl.</i>	4
<i>Malignus an fuerit hic morbus.</i>	28
<i>Malignitas quid sit.</i>	29
<i>Quibus de causis quidam eam negent.</i>	30
<i>Objectionum solutio. 33. & seq.</i>	
<i>Alia Argumenta, & Solutio.</i>	46, 48.
<i>Malignitatis fama unde orta.</i>	41
<i>Morbi hoc malum consecuti.</i>	42, 133
<i>Medicina Sylvii in usu in Holl.</i>	52
O 4	Margravius

	Pag.
<i>Margravius Medicus, & Chymicus Leyde.</i>	64
<i>Mixtura in hoc morbo usitata.</i>	72, 128
——— <i>illarum virtus, & laus.</i>	74
——— <i>earumdem author.</i>	75
——— <i>quanam frequentiora in illis essent.</i>	75
<i>Morbi hujus circumvolutio.</i>	99
<i>Macule Scorbuticis similes in hoc morbo.</i>	50, 135.
——— <i>Petechiales rarissime.</i>	ibid.
<i>Macri minus periclitabantur ex feb. Epid.</i>	133
<i>Mictio cruenta in morbo Epid.</i>	50, 135
N.	
<i>Nomen hujus morbi in Holl.</i>	2
<i>Nomina varia, quibus Anglicè appellatur.</i>	ibid.
<i>Narcotica cautè adhibita in feb. Epid.</i>	76, 125
<i>Nomina Medicorum, qui Schachtii narrationem probarunt.</i>	137
<i>Numerus defunctorum supra solitum.</i>	132, 40, 32
——— <i>non</i>	

	Pag.
— non indicat malignitatem.	40
O.	
Origo hujusce morbi scorbutica.	8,9
— quanam hanc opinionem confirma- rent.	76
Opiatorum usus ex Wedelio.	77
Opio Sylvius frequenter utebatur.	ib.
Odontalgia in feb. Epid.	50,135

P.

Prædictiones Schachtii variæ de hoc morbo.	8. 120
— quibus signis innixæ.	119,7
Principium morbi hujus quale:	11,121
Purgantia adhibentur in hoc morbo.	69
Pil. de Cynogloss. in usum induxit Sylv.	78
— de Styrace similiter.	ibid.
Pulveres antefebriles.	82
Potionum formulæ in hoc morbo.	94
Pulv. Cornachini in quartan.	109
Pulv. Chirurghi Regis Poloniae in quartan.	108
Peripneumonia	

	Pag.
<i>Peripneumonia feb. Epid. consecuta.</i>	133
<i>Pleuritides item.</i>	134.
<i>Paucitas morientium ex hoc morbo.</i>	134
<i>Potus augebat anxietatem in feb Epidem.</i>	17, 126
<i>Petechiales rarissima in feb. Epid.</i>	135, 50
<i>Parotides spuria post feb. Epid.</i>	136, 51
<i>Prunella item.</i>	51, 135
<i>Pestis tempore alia etiam febres vigent.</i>	47
<i>Pulsus qualis in hoc morbo.</i>	126
<i>Pathognomonica signa nulla in hoc morbo.</i>	21

Q.

<i>Qui homines precipue corrept.</i>	26, 129, 137
<i>Quae urbes.</i>	28, 129, 137
<i>Quae alia loca.</i>	28, 129
<i>Quartanarum hujus anni natur.</i>	43
— <i>duplex, vel triplex genus,</i>	13, 171
— <i>de iis predictio Schachtii.</i>	44
— <i>illarum curatio.</i>	99, 100

R.

R.

	Pag.
<i>Ruri plures, quàm in urbibus obierunt.</i>	28, 132
<i>Respiratio difficillima in hoc morbo fuit.</i>	17, 127

S.

<i>Status morbi hujus qualis.</i>	12, 130
<i>Symptomata ejus precipua.</i>	13, 124
—— <i>ejusdem plura.</i>	15, 124
—— <i>Maxime communia.</i>	22
—— <i>quibusdam peculiaria.</i>	50, 134
<i>Sylvii theoria.</i>	53
—— <i>praxis potior habita.</i>	54
—— <i>encomium Scachtio usitatum.</i>	56
—— <i>scripsit de hoc morbo.</i>	116
<i>Schachtius discipulus Sylvii.</i>	58
<i>Symptomatum curatio.</i>	97
<i>Sal febrifugum Sylvii.</i>	109
<i>Sydenhamii Encomium Schachtio usitatum.</i>	112

Senes

	Pag.
<i>Scnes panè omnes peribant ex hoc morbo.</i>	132
<i>Sputatio multa multis accidit in febr. Epid.</i>	15
<i>Scorbutus frequens in febr. Epidemic.</i>	16, 119, 120.
— <i>ejus descriptio hodie familiaris.</i>	10
<i>Sanguis qualiter constitutus ante hunc morbum.</i>	119
<i>Symptomata in morbis insolita præcessere febr. Ep.</i>	119
T.	
<i>Tinctura Sancti Iuliani magni usûs in Holl.</i>	103
— <i>ejus formula.</i>	ibid.
<i>Tusses hunc morbum consecuta sunt.</i>	133
<i>Tertianæ frequentissimæ in morb. Epidem.</i>	11, 121
V.	
<i>Urina quales in hoc morbo.</i>	24, 127
<i>Vomitoria minime in usu in Holl.</i>	61
— <i>pro-</i>	

INDEX.

205

	Pag.
— probantur in hoc morbo.	62
— adhibita à Schachtio, & aliis.	63, 64
— vix unquam usurpata à Sylvio.	66
Vene Sectio profuit in hoc morbo.	68, 127, 128
Vina medicata præfert Sch. in quartan.	104
— eorum formulæ.	ibid.
Varietas in hoc morbo etiam in Holl.	137
Vertigo frequens in feb. Epid.	15
Vomitus frequens symptoma in feb. Epid.	13, 124
Vires summè prostrate in hoc morbo.	123, 17
Venti Orientales diu spirantes in feb. Ep.	122
— Boreales diu præcesserunt.	119
Vigilia in hoc morbo magna.	135, 14

W.

Wedelii monitum de spir. Vitriol. & Nitr.	50
— effatum	

— *effatum de Emeticis.* 62

— *de Opiatis, & acidis.* 77

Willisus quatenus estimatus in Holl. 56

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including words like "de", "in", "et", "etiam"]

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including words like "in", "sub", "et"]

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including words like "in", "sub", "et"]

FINIS

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including words like "in", "sub", "et"]

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including words like "in", "sub", "et"]

